T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

EMİNE AÇIL

Tez Danışmanı
DOÇ. DR. ÖZGÜR TOPKAYA

Çanakkale-2018

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ ANABİLİM DALI

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Emine AÇIL

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Özgür TOPKAYA

Çanakkale-2018

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Kadın Girişimciliği Ve Karşılaştıkları Sorunlar: Çanakkale İli Örneği." Adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını, özgünlüğünü ve bir başka mecraya sunulmadığını, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu ve yararlandığım kaynak ve verilerde hiçbir bir çarpıtma yapmadığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih
13/07/2018
Emine AÇIL

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Emine AÇIL'a ait Kadın Girişimciliği ve Karşılaştıkları Sorunlar: Çanakkale İli Örneği adlı çalışma, jürimiz tarafından Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üyeler	**İmza**
Doç. Dr. Tuncay YILMAZ	
Doç. Dr. Özgür TOPKAYA (Danışman)	
Doç. Dr. Ali Şahin ÖRNEK	

Tez No : 1020162
Tez Savunma Tarihi : 20.06.2018

O N A Y

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ
Enstitü Müdürü

19/.07/2018

ÖZET

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Çanakkale'de girişimci kadınların yaşadığı sorunların tespit edilmesi ve giderilmesi konusunda yapılabileceklerin saptanması bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini Çanakkale ilinde girişimci 200 kadın oluşturmaktadır. Bu araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Yaşanan Sorunlar Ölçeğinin faktör yükleri 0,620 ile 0,897 arasında değişen 6 soru ve tek boyuttan oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı 0,824 olarak hesaplanmıştır.

Araştırmada geliştirilen ölçeğin alt faktörleri faaliyet öncesinde ekonomik sorun yaşama, faaliyet öncesi sorun yaşama, faaliyet sırasında ekonomik sorun yaşama, faaliyet sırasında sorun yaşama durumu, faaliyet öncesinde bilgi eksikliği ve toplumsal sorun yaşama şeklinde oluşturulmuştur. Bu faktörlere göre demografik ve girişimcilik bilgileri (Yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuğu olma durumu, çocuk sayısı, işletmenin hukuki yapısı, faaliyet gösterdiği sektör, bünyesinde çalışan kişi sayısı, önceki uğraşa sayısı, ailenin girişimci olma durumu) arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, kadın girişimci, sorunlar, Çanakkale.

ABSTRACT

WOMEN ENTREPRENEURSHIP AND ENCOUNTERED PROBLEM'S: THE CASE OF ÇANAKKALE PROVINCE

The purpose of this research is to determine what can be done in finding and eliminating the problems experienced by entrepreneur women in Çanakkale. The universe of the research is composed of 200 entrepreneur women in the province of Çanakkale. A questionnaire developed by the researcher was used in this research. According to the analyzed results, it is seen that Factor Loads of Family Life Questionnaire consist of 6 questions and one dimension, ranging from 0,620 to 0,897. The Cronbach's alpha coefficient of the scale was calculated as 0.824.

The sub-factors of the scale that was developed in the research were formed as economic problems before the activity, problems before the activity, economic problems during the activity, problems during the activity, lack of information before the activity and social problems. According to these factors statistically significant results have been found between demographic and entrepreneurial information (age, educational status, marital status, child status, number of children, legal structure of the employer, sector in which they operate, number of working people, number of previous occupations).

Keywords: Investigation, entrepreneur women, problems, Çanakkale.

ÖNSÖZ

Tez konumun belirlenmesinden, tezi teslim ettiğim ana kadar tüm süreçte verdiği destek için, kendimi geliştirmem konusunda bana her zaman destek olan, kişiliğini mesleki deneyimini örnek aldığım ve kendisiyle çalışmaktan gurur duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Özgür TOPKAYA' ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Desteklerini her zaman gördüğüm, danıştığım konularda yardımlarını esirgemeyen ve değerli zamanlarını bana ayıran hocam ve aynı zamanda fakülte Dekanımız Prof. Doç. Dr. Bünyamin BACAK' a çok değerli hocam Prof. Doç. Dr. Suat UĞUR' a teşekkürü bir borç bilirim.

Süreç boyunca yorulduğum ve bunaldığım her anda yanımda olan beni motive eden arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Ayrıca zaman ayırıp anketime katılan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Hayatım boyunca olduğu gibi bu süreçte de bana inanan, güvenen, sevgi ve anlayışıyla yanımda olan, her anımda beni destekleyen, varlığıyla bana güç veren, evlatlarına hem annelik hem babalık yapan biricik annem Hanımşah AÇIL' a ve her koşulda yanımda olan ablam Helin AYDEMİR' e en büyük motivasyon kaynağım kardeşim İlknur AÇIL' a minnetlerimi sunarım.

Tez çalışmamı canım babam Rahmetli Mehmet AÇIL' a atfederim.

Emine AÇIL

Çanakkale, 2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖNSÖZ iii
İÇİNDEKİLER iv
KISALTMALAR vii
TABLOLAR viii
ŞEKİLLER x
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK

1.1. Girişimcilik 3
1.1.1. Girişim Kavramı 3
1.1.2. Girişimci Kavramı 6
1.1.3. Girişimcilik Kavramı 9
1.1.4. Girişimciliğin Önemi 15
1.2. Girişimcilerin Temel Özellikleri 20
1.3. Girişimciliğin Ekonomiye Katkıları 27
1.4. Türkiye'de Girişimcilik 31

İKİNCİ BÖLÜM
KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü 36
2.1.1. Cinsiyet ve Rol Tutumları 37
2.1.2. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Farklılıkları 39
2.1.3. Kadının İşgücüne Katılımı 44
2.2. Kadın Girişimciliği 46

2.2.1. Kadın Girişimciliğinin Tarihçesi 46
2.2.2. Kadın Girişimciliğinin Önemi 49
2.2.3. Kadınları Girişimciliğe Yönelten Nedenler 51
2.2.4. Kadın Girişimci Tipleri 52
2.2.5. Kadın Girişimcilerin Özellikleri 53
2.2.6. Kadın Girişimciliğine Yönelik Önyargılar 55
2.3. Türkiye'de Kadın Girişimciler 55
2.3.1. Türkiye'de Girişimci Kadınlar 56
2.3.2. Kadın Girişimciliğini Destekleyen Kuruluşlar 57
2.3.3. Kadın Girişimcilerin Avantajları ve Dezavantajları 61
2.3.4. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Zorluklar 64
2.3.4.1. Cinsiyet Temelli Zorluklar 64
2.3.4.2. Örgüt Temelli Zorluklar 66
2.3.5. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Çözüm Önerileri ... 67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı 71
3.2. Araştırmanın Kapsamı 71
3.3. Araştırmanın Önemi 71
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları 71
3.5. Araştırmanın Evreni 72
3.6. Araştırmanın Hipotezleri 72
3.7. Veri Toplama Yöntemi 72
3.8. Prosedür ve İstatistik Analizler 73
3.8.1. Yapı Geçerliliği ve Güvenirlik Analizi 74
3.8.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizi 74
3.8.1.2. Güvenirlik Analizi 74
3.9. Bulgular 77
SONUÇ 99
KAYNAKÇA 104

EKLER **115**
EK-1: Anket Formu **115**
ÖZGEÇMİŞ **120**

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri
GİDEM	GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri
KADAV	Kadınlarla Dayanışma Vakfı
KAGİDER	Kadın Girişimciler Derneği
KEDV	Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
MEKSA	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TDK	Türk Dil Kurumu
TGMP	Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi
TKV	Türkiye Kalkınma Vakfı
TÜSİAD	Türk Sanayici İş Adamları Derneği
yy	Yüzyıl

TABLOLAR

Tablo 1.1. Girişimci Tanımları 8
Tablo 2.1. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması 42
Tablo 2.2. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması 43
Tablo 2.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 45
Tablo 2.4. Kadın Girişimci Tipleri 52
Tablo 3.1. Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları 73
Tablo 3.2. Faaliyet Öncesinde Yaşanan Sorunlar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları 75
Tablo 3.3. Faaliyet Sırasında Yaşanan Sorunlar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları 76
Tablo 3.4. Aile Yaşamında Yaşanan Sorunlar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları 77
Tablo 3.5. Demografik Bilgiler 78
Tablo 3.6. Girişimcilik Bilgileri 79
Tablo 3.6. Girişimcilik Bilgileri (Devam) 80
Tablo 3.7. Ölçek Puanlarının Tanımlayıcı İstatistikleri 81
Tablo 3.8. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Yaşa Göre Farklılık Gösterme Durumu 82
Tablo 3.9. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Eğitim Durumuna Göre Farklılık Gösterme Durumu 83
Tablo 3.10. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Medeni Duruma Göre Farklılık Gösterme Durumu 85
Tablo 3.11. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Çocuğu Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterme Durumu 87
Tablo 3.12. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Çocuk Sayısına Göre Farklılık Gösterme Durumu 88
Tablo 3.13. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İşletmesinin Hukuki Yapısına Göre Farklılık Gösterme Durumu 89
Tablo 3.14. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İşletmesinin Faaliyet Gösterdiği Sektöre Göre Farklılık Gösterme Durumu 91
Tablo 3.15. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İşletmesi Bünyesinde Çalışan Kişi Sayısına Göre Farklılık Gösterme Durumu 93

Tablo 3.16. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İş Kurmadan Önceki Uğraşa Göre Farklılık Gösterme Durumu 95
Tablo 3.17. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Ailesinde; Anne, Baba ve/ve ya Eşinini Girişimci Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterme Durumu 97

ŞEKİLLER

Şekil 1.1. Ekonomik Gelişmeyi Etkileyen Girişimci Süreç Modeli 29
Şekil 1.2. Ekonomik Gelişmede Girişimciliğin Ana Unsur Olduğu Modeli 30
Şekil 3.1. Sorun Yaşama Grafiği 81

GİRİŞ

Girişimciliğin öneminin anlaşılması ve artmasıyla birlikte, girişimcilerin profilleri tartışma konusu haline gelmiştir. Bu noktada görülmüştür ki girişimciliğin kişisel özellikleriyle ilgili ortak bir görüş bulunmamaktadır. Bazı araştırmacılar girişimcilik özelliğinin doğuştan geldiğini savunurken bazı araştırmacılar ise bu özelliklerin öğrenilebildiğini ve özellikle girişimcilik ruhuna sahip aile bireylerinin çocuklarına risk, sorumluluk alma özgüven ve içsel kontrol gibi özellikleri kazandırabileceklerini savunmaktadır.

Türkiye'de erkekler kadar çoğunlukta olmasa da kadın girişimcilerin de sayısı her geçen gün artmaktadır. Devlet ve bazı sivil toplum kuruluşlarının desteği ile de her geçen gün kadın girişimciler çoğalmaktadır. Ancak, cinsiyete dayalı iş bölümü ile aile içi rolü, kadınların ev dışı iş deneyimlerini ve bilgilerini sınırlandırmaktadır. Bu bağlamda kadınlar iş hayatında cinsiyetten ötürü çok fazla sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Araştırmamız kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunların sebeplerinin saptanması ve çözüm önerilerinin üretilmesi açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırmada, Çanakkale'de ikamet eden girişimci kadınların yaşadıkları sorunların tespit edilmesi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılabilecekler saptanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma Çanakkale ilinde 200 kadın girişimci ile anket yapılmıştır. Buna bağlı olarak yapılan anket çalışmalarının sonuçları, Çanakkale ilinde girişimci kadınların sorunlarına yönelik bilgi vermesi amaçlanmıştır. Anket araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Bu araştırma üç ana bölüm altında incelenmektedir. İlk iki bölüm literatür araştırması, üçüncü bölüm ise anket sonucu elde edilen bulguların analizini içermektedir. Literatürün ilk bölümünde Türkiye'de girişimcilik ana başlığı altında, girişimcilik kavramı, girişimciliğin önemi, girişimcilerin temel özellikleri, girişimciliğin ekonomiye katkıları ve Türkiye'de girişimcilik hakkında güncel literatür bilgisi yer almaktadır.

Literatürün ikinci bölümünde ise kadın girişimciliği ana başlığı altında, girişimcilikte cinsiyet faktörü, kadın girişimciliği kavramı, kadın girişimciliğinin tarihçesi, kadın girişimciliğinin önemi, kadın girişimciliğine yönelten nedenler, kadın girişimci tipleri kadın girişimcilerin özellikler ve kadın girişimciliğine yönelik önyargılar üzerinde durulmuştur. Sonrasında, Türkiye'de kadın girişimciler, kadın girişimciliğini destekleyen kuruluşlar, kadın girişimcililerin avantajları ve dezavantajları, kadın girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklara karşı çözüm önerileri hakkında derleme yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK

1.1. Girişimcilik

Bu bölümde girişim başlığı altında, girişimci ve girişimcilik kavramları açıklanmıştır. Sonrasında ise girişimciliğin önemi açıklanmıştır.

1.1.1. Girişim Kavramı

Toplumların ekonomi olarak gelişmişlik seviyesinin, çağın geçerli bilgi akışıyla çok hızlı değişen ve şiddetlenen rekabet ortamında, ayakta durabilme ve varlık gösterebilme açısından etkisi çok önemli hale gelmiş bulunmaktadır. Girişimcilik olgusu uygarlığın söz konusu gelişim süreci içinde, özellikle de sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte daha da büyüyen bir öneme sahip olmuş görünmektedir. Bugün yeni ve fırsat yaratıcı fikirlerin girişimcilikle birlikte üretim faktörleriyle bir araya getirilmesi yoluyla üretim gerçekleştirilmektedir. Ekonomik kalkınma, istihdam yaratma ve sosyal gelişim gibi öğelerin belirleyici ana işlevler olarak birer zenginlik kabul edilip üretime paralel biçimde olarak kazandırılmaları yoluyla toplumların refah düzeylerinin arttırılması doğrultusunda hareket edilmektedir. Girişimcilik kavramının geçmişi esasen insanlık tarihi kadar eskiye dayanır. Dolayısıyla onun günümüze kadar olan yolculuğu farklı dönemlerde farklı özellikler kazanarak süregelmiştir. Ancak, çağımız toplumlarında, yani bilgi toplumları bünyesinde ise artık tamamıyla farklı boyutlar kazanmış olarak hayatımızdadır (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011: 55).

Girişimcilerin ticari faaliyetlerini gerçekleştirmek için kurdukları ekonomik birimlere girişim adı verilmektedir (Altuntaş, 2016: 4). Girişim olgusunun tanımı, herhangi bir büyüklükteki bir işletmenin kurulması veya kurulan işletmenin geliştirilmesi biçiminde yapılmaktadır; bu tanım, konu ile ilgili çok kimse tarafından değişik açılardan daha da genişletilmiş ve zenginleştirilmiş durumdadır. Türk Dil Kurumu kavramı şu şekilde belirlemiş bulunmaktadır: 'Bir işe girişme, teşebbüs etme olayıdır." Yine TDK, girişimci kavramını da, üretim amacıyla bir işe girişen, kalkışan kimse veya müteşebbis' diye

tanımlanmış bulunmaktadır. Müteşebbis: ticaret veya endüstri gibi alanlarda sermayesiyle girişimde bulunan birey demek olmaktadır (Gözek, 2006: 3).

Kişilerin girişimde bulunarak birer girişimci haline gelmesini, başkalarına bağlı olmadan hayallerini gerçekleştirmek arzusu veya yeteneklerini kanıtlama veya yaratıcılıklarını ortaya koymak isteyişleri sağlar. Onlar bu istek ve arzularını gerçekleştirmek maksadıyla işletme kurmayı zorunlu görürler. Bu açıdan bir değerlendirme yapılacak olursa, kurulmuş olan her küçük işletmenin bir girişimin ürünü olup doğal olarak girişim (teşebbüs) nitelikleri taşıdığını söyleyebiliriz. Bazı kimseler bazı durumlarda başkalarının yanında ücretli çalışma fırsatı bulamadıklarından kendi işlerini kurmuş durumda olsalar da, genellikle işletme kurmalarının esas etkeni girişimcilik güdüsü olmaktadır. Girişimci kimsenin, en yalın, en öz ve en basit anlatımla; toplumun ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin üretimini gerçekleştirmek amacıyla emeğini ve parasını riske eden kişi diye tanımlanması uygun olacaktır. Girişimciliğin doğal bir sonucu da risklerin göze alınmış olmasıdır. Topluma verilen her bir hizmetin karşılığı olacak bir kazanç veya başka şekilde elde edilecek bir yarar, belli riskleri göze alarak pazara katılan her girişimcinin temel amacı olmaktadır. Girişim (teşebbüs) olgusunun ve girişimci olmanın temel niteliğini bu gerçek oluşturmaktadır (Müftüoğlu, 1994: 74-75).

Konu ile ilgili olarak OECD tarafından gerçekleştirilen birtakım çalışmalarda girişim kavramıyla ve girişimciliğin uygulanmasıyla ilişkili iki yaklaşıma yer verilmiş bulunmaktadır. Bunlardan birinci yaklaşımla girişim, işletme girişimciliği şeklinde değerlendirilmiştir. İşletme kurulması veya yönetilmesi konusunda genellikle deneysel bir temele dayanan ve genç bireylere bunun öğretilebilmesi için yardımcı olacak bir program geliştirme sorunu olarak eğitim sistemi içinde bu tarz bir girişimciliğin ilerletilmesi veya geliştirilmesi ele alınmaktadır. İkinci yaklaşım içinde ise girişimcilik; bireylere, organizasyonlara, topluluklara veya kültürlere güç sağlayan ve fırsat tanıyan birtakım özellik ve beceriler seti diye kabul edilmektedir. Bu özellikler ve beceriler aracılığı yoluyla bireylerin, toplulukların, toplumların veya kültürlerin hızlı sosyal ve ekonomik değişimlerle karşı karşıya kaldıkları ve böylece de daha esnek, yaratıcı ve uyumlu olabilen nitelikler kazandığı kabul edilir (Bridge, O'Neil ve Cromie, 2003: 22).

Kabiliyet, fikir ve sermaye ile bilginin girişimcilikte birleştirilmesi zorunlu olmaktadır. Riskli, belirsiz ve bazı durumlarda da gelişigüzel olabilen bu birleştirme süreci her zaman için dinamik bir yapı arz eder. Faklı insanlar için girişimcilik olgusu farklı

anlamları ifade eder. Çünkü "girişimcilik" ve "girişimci" olguları ve kavramları hususunda tam bir görüş birliğiyle ulaşılmış tanımlar söz konusu değildir (Sexton ve Smilar, 1996: 2; Uğur, 2015: 7).

Girişim kavramı konusunda yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi, her girişim kendine has birtakım karakteristik özellikleri taşır. Bu bakımdan da o genel anlamdaki işletme ve ticari işletme kavramlarından ayrılır.

Genel bir gözlemle anlaşılmaktadır ki, işletme ve girişim sözcükleri eş anlamlı sayılır veya zaten bu biçimde kullanılırlar. Bu iki sözcüğün anlamları bu bağlamda birbirlerine çok yakın kabul edilmiş durumda olsalar da, esasen, farklı anlamları içerirler. İşletme ve girişim olgularının, insan istek ve ihtiyaçlarına odaklı mal ve/veya hizmet üreten ekonomik ve teknik birimler durumunda oluşları onların ortak tarafları olarak alınabilir. Ancak, girişimin bir piyasasının olması ve bu piyasada gelir sağlamaya odaklı bir işletme oluşu bu iki olguyu birbirinden ayıran önemli bir husus olmaktadır. Girişim, görüldüğü gibi, işletmeden daha dar bir anlam ifade eder. Dolayısıyla denilebilir ki, bir işletmenin özelliklerinin tümüne her girişim sahiptir ama bir girişimin sahip olduğu özelliklerin tamamını her bir işletme taşımaz. Bu bağlamda, her girişimin bir işletme olduğu, fakat her işletmenin bir girişim olmadığı gerçeği rahatlıkla belirtilmelidir (Yıldız, 2007: 5).

Bu konuya verilecek misaller olarak; Devlet Hastaneleri, Atatürk Orman Çiftliği, Gazi Üniversitesi girişim olgusu örnekleri olarak sıralanabilir. Fakat, örnek olarak Kızılay ise bir işletme olarak sayılabilecektir. Öte yandan da işletme ve girişimin taşımış olduğu tüm özellikleri bünyelerinde bulundurmaları açısından Hilton Oteli, Hitit Möble ve Kuaför Yusuf anılabilir. Çünkü bunlar da insan istek ve ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmış mal ve/veya hizmet üreten ekonomik ve teknik birimler durumundadırlar. Ayrıca, bu üç kuruluşun her biri bir piyasaya sahip bulunmaktadır; bu piyasa ekseninde gelir elde ederler ve temel amaçları da sözü edilen kârın sağlanması olmaktadır. Bu açıdan değerlendirme yapıldığında, ticari işletmenin temel amacının kâr sağlamak olduğu ve onların bu anlamdaki girişimler olduğu belirtilebilir (Tatar ve Üner, 1992: 2-3).

1.1.2. Girişimci Kavramı

Schumpeter, bir şirket için, "girişimciler" ini, o şirket adına kaynakları bir araya getirmeye dönük olarak çalışan / uğraşan kişileri ifade edebileceğini ve bu kişilerin genel olarak "yöneticiler gibi bir şirketin çalışanları" olduğunu belirtmiştir. Schumpeter'e göre (1934) bir girişimci, yeni birleşimleri başarı dahilinde gerçekleştiren bir birey olmaktadır. Schumpeter'in tanımladığı girişimcisi bir yenilikçi ve bir lider durumundadır. Bu açılardan değerlendirme yapma adına bakıldığında görülecektir ki, girişimci, hem ürünlerin yeni bir birleşimini ortaya çıkaran kişidir ve o risk almaya yatkındır, organize edebilendir, sosyal ve ekonomik mekanizmayı yeniden düzenleyen bir kişidir; bu bağlamda da hem pazar fırsatlarından yararlanan, arz ve istek arasındaki dengesizliği gideren ve bir işletmeyi işleten ve sahipliğini yapan bir kişi durumundadır. O aynı zamanda geniş görüşlülüğe sahip olup hayal gücü geniş olan ve olağanüstü liderlik kabiliyetleriyle donatılmış olan biricik bir kişilik durumundadır (Akt. Nybakk ve Hansen, 2008: 474).

Girişimci denen kişiler, öncelikle pazarda bir fırsat belirler ve bütün motivasyonlarını, enerjilerini ve yeteneklerini kullanma yoluyla ilgili kaynaklarını bir araya getirir (Ercan, 2017: 18). Bu şekilde bu fırsatı bir işe dönüştürecektir. Genellikle de ekonomik bir başarının önemli bir belirleyicisi diye anılacaklardır. Çağımızda, girişimciler, bilgi eğilimli canlı ekonomilerde yaratıcılığın bir kaynağı olarak görülüp değerlendirilmişlerdir. Girişimci kimse; ihtimal ve imkanları görür, onları yorumlayıp değerlendirir ve pazarlanabilir fikirlere dönüştürmektedir. Fırsatlara zaman içinde çabayla, parayla ve becerilerle değer üstüne değer katacaktır; bu fikirleri uygulama adına da rekabetçi pazarın risklerini dikkate alır ve bu çabaları yoluyla da ödül sağlayacaktır (Müftüoğlu ve Haliloğlu, 2009: 43).

Girişimci kimse bir fırsatı iş fikrine çevirendir ve o, iş fikrinin uygulanması için belirsizliklerin söz konusu olduğu çalkantılı çevre şartları içinde risk alarak ve üretim faktörlerini birleştirerek mal ve hizmet üretme yoluna giden kimsedir. Onlar, aynı zamanda yönetim işlevlerini başarıyla kullanan, bu sırada da hayal gücünü devreye sokan, aynı zamanda da yaratıcılık özelliğini ön plana çıkararak yenilikler yapmak yoluyla bir değer yaratan, böylece sonuçta büyük dönüşümlere vesile olan kimseler olmaktadır (Naktiyok, 2004: 63).

Girişimci kimseler bugünkü dünyada teknolojik yenilikleri içeren iş fırsatlarının peşine düşmüş kimselerdir. Onlar işletmelerde üretim faktörlerini birleştirirler ve organize

ederler. Bu yolla ekonomik gelişmede önemli bir role sahip olurlar. Özellikle mal ve hizmetlerin birçoğunu temin etme konumunda olan resmi olmayan pazarlarda çalışanların olduğu gelişmekte olan ülkeler bazında bu durum daha da önemli olmaktadır. Olmayan bir şeyden yararlı ve insanların ihtiyaçlarını gideren bir mal ve hizmetin üretilmesi, ancak, girişimciler sayesinde oluşur (Dias ve McDermott, 2006: 300).

Schumpeter, girişimcilerin değişimle, çalkantıyla ve dengesizlikle çok ilgili olduklarını görüp saptamıştır. North'a göre de girişimciler değişimin temel aktörleri durumundadır. Girişimciler yapısal dönüşümün de aracı durumundadırlar. Onlar yeni şirketleri bir biçimde yaratır, onu organize ederler ve orada en az düzeyde insanı ücretle çalıştırma yoluna giderler. Elindeki kaynakları üretim faktörleri bağlamında devreye sokup bir girişimci olmak, herkesin kalkışamayacağı ve böyle bir riski göze alamayacağı gerçeği dikkate alındığında girişimcilerin zor bir işi ve mesleği gerçekleştirdikleri anlaşılır (Dias ve McDermott, 2006: 299). Girişimciliğin zor bir olgu olduğu bir gerçektir. Bunun yanı sıra girişimci olabilmek için birtakım özelliklerle birlikte güçlü bir isteğin de olması gerekir (Ercan, 2017: 19). Girişimci kimseler karşılarına çıkan zorlukları aştıkları zaman ve böylece oluşturabilecekleri değerin başarılı olmanın her tür maliyetinden daha yüksek olacağını gördükleri an harekete geçmektedirler.

Girişimle ilgili faaliyetler bir organizasyon bünyesinde, organizasyonun belirli bir stratejisi gereği olarak yapılıyorsa iç girişimcilerin varlığından söz edilir. İç girişimciler, faaliyet halindeki organizasyonlar bünyesindeki girişimciler diye nitelendirilebilirler ve bağımsız girişimcilere benzer etkinlikler içinde olurlar. İç girişimci, girişimcilik anlamındaki her tür etkinliği organizasyon içine yönlendiren kişi olmaktadır. Fırsatları görüp tanımlayan, imkan ve ihtimallerden bir değer çıkarılabileceğini öngören, kaynakları kullanarak onlardan yararlanmaya çalışıp aynı zamanda yenilikler gerçekleştiren iç girişimciler, girişimcilik süreci içinde başrolü oynayan aktörler durumundadırlar. Girişimcilik sürecinin başarısını veya başarısızlığını iç girişimciler ayarlar. Değişimleri sürekli arayan ve yenilikleri gerçekleştiren ve bu bakımdan geniş görüşlülüğe sahip durumdaki iç girişimciler, etkinlik gösteren organizasyonların büyümesi ve gelişmesi konusunda esas aktörler durumundadırlar (Ulhoi, 2005:940).

Girişimci birey demek, girişimin başlamasından ve işlemesinden asıl sorumlu kişi demektir. Bu hususta olmak üzere, girişimci, ihtimal ve imkanları sadece görüp belirleyen kişi değil, aynı zamanda girişimi hayata geçiren kişi diye kabul edilir. Bu demektir ki,

girişimci girişimi hayal edip kurgulamasına ek olarak onu hayata geçiren kişi olmaktadır (Coulter, 2003: 16-17).

Girişimci için geçerli ve uygun bir tanımın yapılabilmesi maksadıyla ilgili yazında birçok araştırma yürütülmüş olup bu kavram birçok yazar tarafından farklı biçimlerde incelenmiş ve tanımlanmış durumdadır (Ocak, 2013: 13).

Tablo 1.1.Girişimci Tanımları

Yazar Adı	Tanım
Say (1803)	Ekonomik kaynakları düşük üretim alanından yüksek üretim ve verim alanlarına kaydıran kişidir.
Cantillon (1931)	Bir malı belirli bir fiyattan satın alıp belirsiz bir fiyata satan kişidir.
Schumpeter (1954)	Yeni ürünler, yeni süreçler geliştirme, yeni ihracat pazarları bulma, yeni hammadde, yarı mamul arz kaynakları bulma veya yeni bir örgüt yapısı oluşturma gibi örgüt açısından yeni birleşimler yaratarak mevcut ekonomik düzeni yıkan kişidir.
Hull vd. (1980)	Miras veya satın alma yoluyla bir girişime sahip olan ve bu girişimi büyütme çabası içinde olan kişidir.
Silver (1983)	İşinde memnun olmayanların kendi işlerini başlatmalarıdır.
Bygrave (1998)	Insiyatif, hayal gücü ve esneklik gösteren kişilerdir. Geleceğe yönelik düşünmeyi ve değişimi fırsat olarak görmektedirler.
Johnson (2001)	Temsil yetkisi ve inisiyatif alan, bir şeyleri yapma ve sahip olma sorumluluğunu yüklenen, yeniliğe açık ve yenilik yapabilen, süreçlerle ilgili riskleri yönetebilen, engellerle veya güçlüklerle karşılaştığında bile olayların sonuna odaklanabilen bireydir.
Hisrich ve Peters (1998)	Emek, hammadde ve diğer varlıkları daha büyük değer/imkân yaratacak şekilde bir araya getiren kişidir. Girişimci, aynı zamanda değişiklik, yenilik ve yeni bir düzenin yaratıcısıdır.
Ardichvili vd. (2003)	Muhtemel girişimler kurmak, kâr elde etmek ve paydaşlara değer yaratmak için fırsatları tanımlayan kişidir.

Kaynak: Ocak, 2013: 14

Genel olarak girişimci diye tarif edilen kimselerin uygulamaya odaklı olması gerektiği konusu hakkında yazan yazarların farklı dönemlerde yaptıkları girişimci tanımları Tablo 1.1'de gösterilmiştir.

1.1.3. Girişimcilik Kavramı

Ferdi ve toplumsal bağlamda bir refah yarattığı için girişimcilik olgusu uzun süre çok farklı kişi ve grupların dikkatini çekmiştir. Böyle olunca da inceleme konusu olarak ilgili yazına dahil edilmiş bulunmaktadır. Hem akademisyenlerin ve hem de özel sektörün ilgi gösterdiği girişimcilik olgusunun ilgi çekicilik konumunu son yıllarda da sürdürdüğü görülmektedir. Gerçekten de bugün ekonomik büyüme konusunda yenilikçilikle beraber çok önemli iki yapı taşından ikincisi durumundaki girişimcilik her geçen dakika daha da önemli hale gelmeyi sürdürmektedir (Özdevecioğlu ve Karaca, 2015: 43). Onun yarattığı istihdam fırsatlarıyla işsizlik sorunu karşısında önemli bir çözüm olmaktadır. Aynı zamanda, üretkenliği düşük durumdaki alanlardan üretkenliği yüksek olan alanlara doğru ekonomik kaynakların aktarılmasını sağlıyor olması ve böylece yenilik ve yaratıcılığa fırsat vermesiyle girişimcilik olgusu çağımızın şiddetli rekabet ortamında çok daha önemli duruma geçmiş bulunmaktadır.

Çok boyutlu bir kavram durumunda olan girişimcilik; ekonomik ve psikolojik alanlarda olduğu kadar, işletme yönetimi gibi konularda ve her çeşit organizasyon bünyesinde de gerçekleşmektedir. Girişimciliğin değerlendirmesi de çağımızda modern ve geleneksel anlamdaki sektörlerde bulunan bütün firmalarda, küçük ve büyük ölçekli işletmelerde ve farklı mülkiyet yapılarında geçerliliği bulunan bir olgu olarak gerçekleştirilir. Genellikle de girişimci bireyin perspektifi açısından bakılma yoluyla girişimcilik kavramı araştırılmaktadır. Bu durum, girişimciliğe ilişkin olarak yapılmış bulunan tanımlamalarda görülebilir. Girişimcilerin davranış biçimleri konusunda girişimcilik hakkındaki tanımlamaların hemen hemen hepsinde akademisyenler mutabakat sağlamış durumdadırlar. Bu mutabakat noktaları; (1) İnisiyatif alabilme, (2) kaynakları ve şartları kullanılabilir değerlere dönüştürecek biçimde sosyal ve ekonomik alanlarda düzenlemeler yapabilme, (3) risk ve başarısızlığı kabul etme konusunda görüş birliği sağlayabilen davranışlar olarak sayılabilir (Ağca ve Yörük, 2006: 158).

Girişimcilik kavramı tarih boyunca değişik dönemde değişik tanım, algılanış biçimi ve karşıladığı gereksinimlerle çok değişik işlevler yüklenmekle beraber varlığını hep devam ettirmiş bulunmaktadır. İnsan ve toplumların doğayla olan etkileşimleri bağlamında, sorunlara çözüm bulma konusunda ve çevreye uyumun gerçekleştirilmesi anlamında girişimciden ve onun girişimcilik zihniyetinden azami derecede faydalanılmış ve faydalanılmaya da devam edilmektedir. Girişimciliğin değeri ve önemi onun tarihi

işlevselliliğiyle birlikte giderek daha da artmış bulunmaktadır. Tarihin hemen hemen her döneminde girişimciler muhtelif belirsizliklerle dolu ve karmaşık politik, sosyal, ekonomik şartlar çerçevesinde kendi insanlarına ve toplumlarına çok farklı biçimlerde katma değer sağlamış bulunmaktadırlar (Ercan ve Gökdeniz, 2009: 76).

Girişimci sözcüğü Fransız kültürü ve dilinde, "bir şey yapmak" anlamında olan "entreprendre"den türemiştir; bu kavramı ekonomik anlamda ilk kez 18.yy'da, aslen İrlandalı olup Paris'te bankacılık yapan Richard Cantillon kullanmıştır. Cantillon'un 1755'te bastırdığı "Essai Sur La Nature Du Commerce En General" adlı eserinin içeriğinde, girişimcinin risk alma özelliği vurgulanır. Daha sonra Fransız iktisatçı Jean Baptiste Say da girişimci kavramını kullanmış bulunmaktadır. Say tarafından Cantillon'un tanımı geliştirilmiş ve "risk üstlenmenin olduğu kadar üretim faktörlerini örgütleme ve yönetme niteliklerinin de girişimcide bulunması gerektiği" konusu üstünde önemle durulmuştur (Hisrich ve Peters, 1995: 6). Girişimci kimseyi, Cantillon, kâr amacıyla işi organize eden ve işin riskini üstlenen kişi diye nitelendirmiştir. Girişimcinin işlevi ekonomik faaliyetlerle risk alma ve belirsizlik durumunun yönetilmesi becerisi olarak kabul edilmiştir (Börü, 2006: 1).

Kavramsal olarak çok önceden beri bilinen bir olgu durumundaki girişimcilik kavramının günümüzde daha da popüler olması, girişimciliğin yeni ve 'ani ve özel keşif' gibi değerlendirilip toplumlarca takip edilir olmasından kaynaklanmaktadır. Sosyal, ekonomik, psikolojik ve teknolojik değişimlerin ve yeniliğin esas özü ve dinamiğini girişimcilik olgusunun oluşturmasının yeni anlaşılıyor olması ise konunun esas nedeni olmuş durumdadır (Beğendik, 2013: 72). Girişimcilik kavram ve olgusunun genel olarak ele alınması yoluyla, bu konunun bütün dünyada sanayi toplumundan bilgi toplumuna doğru evrilme süreci içinde çok büyük bir değer ve önem kazanması söz konusu olmuştur. Çünkü insanın fiziki gücünün ekonomik değeri, bilgi çağı başlangıcında iyice azalmaya başlamış ama buna karşı, fikri emeğin önem ve değeri de gittikçe daha artmıştır. Bu açıdan yönetim ve araştırma-geliştirme faaliyetleriyle birlikte girişimcilik, fikri emeğin en önemli boyutunu oluşturmuş durumdadır. Bu nedenle de girişimcilerce toplumun ihtiyaçları belirlenmesi, onların yatırıma dönüştürülmesi ve son tahlilde de toplumsal refaha hizmet edilmesi girişimciliğin değer ve önemini oluşturmakta ve bu değer ve önem giderek daha belirgin hale gelmektedir. İstihdam ve gelir düzeyinin bu tür yatırımları sonucunda

yükseliyor oluşu bireylerin ve toplumun genelinin refah düzeyinin artışı demektir (Apak, Taşçıyan ve Aksoy, 2010: 31).

Joseph Schumpeter'in "The Theory of Economic Development" adlı eseri çerçevesinde girişimciyi, yeniliği hazırlayıp topluma ve insanlara arz eden kimse diye tanımlamasıyla girişimcilik teorisi hususunda, ihtimaldir ki, en önemli ve en ünlü katkıyı yapmış olmaktadır (Aidis, 2003: 4). Joseph Schumpeter, girişimcinin, alışılagelmiş çalışma norm ve kalıplarından bir an için uzaklaşarak yeni bir tarzla çalışmasını sürdüren kişi olduğunu belirtir (Kuratko ve Hodgetts, 2001: 29). Girişimci için bilinen tanımlardan biri de onun inovasyon yapan ve denenmiş teknolojileri geliştirme konusunda çalışan kişi olduğu yönündedir. Girişimcilik, birey veyahut bireylerce meydana getirilen ortaklık oluşumlarının mal ve hizmetlerin üretilme veya dağıtılması hususlarını içeren, kar amaçlı bir iş ünitesini kurma, sürdürme ve bunu büyütme sorumluluğunun alınması odaklı bir faaliyet olarak da tanımlanmıştır. Girişimci bireyin ise, ekonomik anlamda mal ve hizmet üretimini hedefleyen bir girişimi üretim faktörlerini toplayarak başlatan ve aynı zamanda da üretim için gereken ekonomik kaynakları ve üretimin değerlendirileceği pazarları bularak bu yolda harekete geçen kimse diye tanımlanması isabetli olacaktır (Ufuk ve Özgen, 2000).

John Stuart Mill'in yaptığı "Principless of Political Economy" (Mill, 1884) adlı çalışma ise girişimcilik kavramının yaygınlaştırılması anlamında önem arz eder. Ne var ki bu eser 19. yüzyılın sonuna kadar ekonomi literatüründen kaybolmuş ve böylece hak ettiği ilgiden uzak kalmış durumdadır. Casson (1982), girişimciliği tam ve tartışmasız kesinlikte açıklayabilen bir ekonomik teorinin bulunmadığını ifade etmiştir. Girişimcinin rolü ve işlevi, geleneksel ekonomi teorisi açısından, ekonomik sistem bünyesinde yeni talep yaratma, gelir yaratımı ve bunun dağılımı yönündeki ekonomik süreçte ihmal edilmiş durumdadır.

Casson (1982), girişimciliğe dair, ekonomistlerle birlikte sosyologların, psikologların ve politik bilimcilerin ve ilgili bütün sosyal bilimcilerin geliştirdikleri teorilerin varlığından söz eder. Casson'a (1994) göre bunun iki temel gerekçesi vardır. Birincisi; insanların geleneksel ekonomi teorisine göre rasyonel varlıklar kabul edilişidir. Bu da bizi insanın var olan bütün bilgiyi elde edebilmesi ve buna bağlı olarak da kendi seçimleri konusunda akılcı olabilmesi gerçeğine ulaştırır. Bunun alternatifi durumunda olduğu kabul edilmiş olan davranışsal yaklaşımı açısından ise, irrasyonaliteye veya sınırlı

rasyonellik yaklaşımı söz konusu edilmiştir. İrrasyonalite olgusu belirsiz haldeki konularda daha çok geçerli durumdadır. Karar sorunu ile ilgili yargılama sürecini biçimlendiren konular geleneksel ekonomi teorisinde hesaba katılmaz. Kişiler bilgiyi tam olarak elde ettiklerinde yargılamaya gerek duymazlar. Oysa girişimcilik denilen olgunun özünü bu yargılama olgusu meydana getirecektir. Nedenlerden bir diğeri de, klasik ekonomide görülen bu varsayımının, karar almada ve belirgin kararlar sürecinde girişimcinin rolünün analiz edilmesi konusunda devreye sokulacak matematiksel uygulamaları zorlaştırmış olmasıdır (Yıldız, 2007: 2).

Bygrave ve Hofers girişimciyi, "fırsatları algılayıp işletmesini bu fırsatlar doğrultusunda şekillendiren kişi" olarak tanımlamışlardır (Mueller ve Thomas, 2001). Hisrich ve Peters (2001) ise girişimcilik teorisine ciddi katkılarda bulunmuşlardır; onlar girişimciyi, "daha büyük değer/imkân yaratacak biçimde emek, hammadde ve diğer varlıkları bir araya getirebilen kimse" diye tarif etmişlerdir. Girişimci kimse, "kaynaklar konusunda birtakım öngörülerde bulunup işi planlayan, insan kaynaklarını da örgütleyerek girdilerin işlenmesini gerçekleştiren ve sonuçta da elde edilen çıktıyı kârlılık oluşturacak biçimde tüketicinin kullanımına arz etme becerisi olan kişi" diye de tanımlanmıştır (Silver ve David 1983). Bu açılardan bakılarak bir değerlendirme yapıldığında görülür ki, girişimci, en güncel teknik yöntem ve bilgilerle emek, teknoloji, sermaye ve doğal kaynaklardan oluşan üretim faktörlerinin analizini yapan, sonra da bunları bir araya getirerek mal veya hizmet üretim sürecini başlatabilen kimse olarak ele alınabilir.

Top (2006: 7) girişimcilik olgusunu ve kavramını, girişimcinin ortaya koyduğu eylemin, hareketin, organizasyonun ve bunlarla oluşan süreçte yarattığı yeni sonuçların genel bir adı diye tarif edilmiştir. Girişimcilik faaliyetlerinin ekonomik büyümeye önemli katkı sağladığı; literatürde genel kabul görmüş bir olgudur (Topkaya, 2013: 29). Girişimcilik, kâr elde etmek amacıyla üretim faktörlerini bir araya getirip risk üstlenerek bir işletmenin kurulması ve ilgili işletmenin çalışır hale getirilmesidir (Durak, 2018: 198). Girişimcilik olgu ve kavramı Onay ve Çavuşoğlu (2010: 48) tarafından da ele alınmış ve 'birey ve toplum için değer oluşturan, ekonomik fırsatları cevaplama yetisini gösteren veyahut da ekonomik fırsatlar yaratan bireylerin meydana koyabildikleri, oluşturduğu yenilikler yoluyla da ekonomik sistem içinde köklü değişimler meydana getirebilen bir süreç' diye tarif edilmiştir. Coulter (2001: 4) ise girişimciliği 'farklı olan bir şey için gerekli olan zaman ve çabayı ayırmak yoluyla finansal, sosyal ve psikolojik riskler bir

araya getirerek parasal ve kişisel tatmin ödülü alma amacıyla oluşturulan yaratma süreci' diye tanımlarken, Naktiyok (2004: 5) ise, konuyla ilgili olarak yaptığı çalışmada girişimcilik sürecini açıklamaktan çok, girişimcilik faaliyetlerinin yenilik ve teknolojileri de kapsadığı gerçeğine odaklanarak olgu ve kavrama çağdaş boyutlar eklemiş durumdadır.

Girişimcilik olgusu, özünde birtakım fırsatları keşfetme, seçme, yorumlama ve sonrasında da bunlarla henüz belirsiz bir alanda yenilik yapma yeteneği şeklinde tanımlanabilecek olup bu yeteneği etkileyip biçimlendiren bazı ana faktörler söz konusudur (Ferrante, 2005). Bu faktörler şöylece sıralanabilir: Kontrol odağı, başarma ihtiyacı duyma, belirsizliğe tolerans, risk alma eğilimi, kendine güven ve yenilikçilik (Bozkurt ve Erdurur, 2013: 59). Öte yandan, girişimcilik kavramıyla anlatılmak istenen olgunun ne olduğuna ilişkin olarak bir yaklaşım daha vardır ki bunda girişimciliği açıklayan iki okuldan söz edilmektedir. Birbirinden farklı iki anlayış ve ilgili uygulamaları içeren bu iki okul, "Ekonomi Okulu" ve "Eğitim Okulu" olarak adlandırılır.

Ekonomi okulu taraftarlarının savunduğu görüşler şu şekilde özetlenebilir: Girişimciler tarafından işletmeler kurulur ve bu işletmeler için yeni meslekler ortaya çıkar ve en son tahlilde de görülür ki bütün ekonomiye katkı sağlanarak toplum ve insanlar için refah yaratılmış olur. Ekonomi okulunda, iktisat teorileri içinde yer alan dört temel girişimcilik yaklaşımı üzerinde durulur (Casson, 1990: 2).

Bu dört teoriden birincisinin konusu, gelirin üretim faktörlerine göre dağılımı meselesidir. Bu yaklaşım açısından gelir olgusu, üretim faktörlerinin karşılığı veya getirisi olarak değerlendirilir. İkinci teori ve yaklaşımı ise piyasa süreçlerinin üzerine yoğunlaşma yoluyla girişimcilik anlayışını açıklar. Bu, egemenliğin sabit bir piyasa dengesi içinde olduğu bir ortamdaki rekabete eleştirel biçimde doğan dinamik bir yaklaşım durumundadır. Üçüncü teori ve yaklaşımda ise odaklanılan husus, ekonomilerin büyümesini sağlayan ve düzensiz değişimlerini düzenleyen ve aynı zamanda Schumpeter tarafından "yaratıcı yıkıcılık" diye adlandırılan yenilikçi bir vizyonu olan girişimci olmaktadır. Dördüncü ve sonuncu yaklaşım ise, girişimciyle firma arasında olan ilişkileri ele alır. Bu noktada girişimciler belli bir durumda bulunan karar alıcılar diye değerlendirilir ve motivasyonlarıyla çevreyi algılayış biçimleri hususları üzerinde durulur (Casson, 1990: 2).

Eğitim okulu açısından, girişimcilik, geniş bir anlam ve uygulamayı içerir. Aynı zamanda da çok sayıda motive edici gerçekler ile bireylerin girişimci anlayışla davranmalarının çok sıkı ve yakın ilişkide olduğu belirtilmiş, yüklenilmesi lüzumlu olan

çok sayıda sorumluluğun ve halledilmesi icap eden pek çok problemin var olduğu belirtilmektedir. Bu nedenlerle de işletme tipi girişimcilik, içinde bireylerin girişimci davranış biçimleri gösterdiği bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Girişimcilik gerçeği; hayal gücünü kullanma, yaratıcı olma, sorumluluk alma, fikirleri organize edip tanımlama, karar alma ve geniş yapılar boyutunda başkaları ile ilişki içinde olma durumlarını içermektedir (Bridge vd., 2003: 21).

Günlük konuşmalar sırasında ve ekonomi ile yönetim bilimleri içinde çok geniş kullanımı olan girişimci sözcüğünden giderek 'girişimcilik', 'girişim' ve 'girişim süreci' veya 'girişimcilik faaliyeti' gibi birçok kavram türetilmiştir. Bir projeyi, girişimcilik zihniyeti çerçevesinde geliştirmek maksadıyla oluşturan ve sunan kimse diye tanımlanan girişimci, üstlendiği faaliyetlerin yanında, aynı zamanda yüklendiği riskler, yeni servet yaratmaya dair amaçlamış bulunduğu özel faaliyetler dizisi ve refah yaratmaya ilişkin özel yaklaşımıyla da nitelendirilebilecek kimse demektir (Wickham, 2001: 7). Faaliyetleri üstlenmiş bir yönetici, ekonomik değişimlerin bir temsilcisi ve aynı zamanda doğal olarak toplumun bir ferdi olan girişimci, kendi açısından önerilen tanımların çeşitliliği bu nitelikleri ile yansıtılır. Fırsatları, risklerin yoğun olduğu ve her an onlarla karşılaşabileceği durumlarda bile değerlendirerek, belirsizlik bağlamında büyümek ve bu süreçte de kar elde etmek için, sermaye yaratabilme hedefiyle gerekli kaynakları toplayabilen, böylece yeni iş veya işletme oluşturabilen kişi girişimcidir (Özkan, Gündoğdu, Emsen, Aksu, 2010: 147).

Girişimcinin bir diğer tanımı da şu şekildedir: Pazarın fırsat ve gelişmelerini saptayıp belirleyen, bu fırsat ve gelişmeleri iş fikrine dönüştüren, bu anlamda da üretim faktörleri olan emek, sermaye ve doğal kaynakları risk alarak bir araya getiren, sonuçta da bir işletmeyi başarılı biçimde yönetebilen, dolayısıyla kendisini ve işletmesinin gelişmesini gerçekleştirebilen yenilikçi kişilere girişimci denir (Tekin, 2004: 4).

Girişimci, müşterilerin ihtiyaç duyduğu mal veya hizmetleri üreterek yüksek kazanç elde etmeyi amaçlar. Girişimcilik ve yenilikçilik ekonomik büyüme denilen olgunun yapı taşı durumunda kabul edilmiştir. Risk alma yoluyla yenilik ortaya koyan kişi demek olan girişimci fırsatları gözetler ve onları bulduğunda da her tür riski göze alır ve değerlendirme yoluna gider. Girişimci kimselerde bulunan risk alma, fırsatları kovalama, hayata geçirme ve yenilik yapma süreçleri gibi olguların her biri çok önemlidir ve onların tümü girişimcilik denen olguyu meydana getirirler (Cansız 2007: 8).

Girişimci kişi sonuçta doğal kaynak, sermaye, emek diye adlandırılmış tüm üretim faktörlerini mal veya hizmet anlamında üretimde bulunabilmek amacıyla bir araya getirip faaliyete geçirebilen kimsedir; bir diğer ifadeyle, işletme kurarak onun tüm faaliyetlerini yürüten kişi, girişimci olmaktadır. Başarılı sayılan girişimcinin karakteristik özellikleri şu şekilde sıralanabilir: Risk almaya ilişkin yeteneği, piyasanın koşullarını ve nasıl işlediğinin biliyor olması, know-how üretebilme yetisi, yenilikçi olabilmesi, işletme yönetimi ve pazarlama becerisi, işbirliği yapabilme (co-operate) yeteneği. Bunlara ek olarak, karlı fırsatları görüp yakalamak ve onları elde tutabilmek gibi yeteneklerle işletme içi fırsatları tanımlayabilme yeteneği yanında risk (ekonomik, psikolojik, sosyal ilişkiler, kariyer geliştirme ve sağlık) alma istek ve iradesi de girişimcinin özellikleri arasında sayılmalıdır (Littunen, 2000: 295; Özkan vd., 2010: 148).

Girişimciliğe ilişkin tüm tanımlar birbirinden farklılık göstermekle birlikte birtakım temel sayılabilecek ortak noktaları söz konusudur. Bu ortak noktalar; yenilikçi düşünme, yeni bir iş kurma, fırsatları görebilme, yeni bir ürün üretimi olarak sayılabilir. Fakat girişimcilik olgusu ve kavramına dair yapılan her tanımın eksik bir yanının olduğu her zaman göz önünde bulundurulmalıdır. Her bir girişimcinin tamamen kendisine özgü bir girişimcilik anlayışının bulunması ve bu nedenle de çok farklı girişimcilik örnekleri ortaya koymuş olmaları gerçeği sözü edilen eksik yanların temel sebebi durumundadır.

1.1.4. Girişimciliğin Önemi

Çağımız için günümüzde birçok bilim insanının çalışma konusu olan girişimcilikle ilgili olarak bilinen ilk çalışmalar, daha önce değinildiği gibi, ekonomi alanında yapılmış bulunmaktadır. Girişimcilik, esasen, klasik üretim faktörlerinin zaten içinde sayılan emek, sermaye ve doğa faktörlerine dördüncü bir üretim faktörü olarak Fransız iktisatçı J.B. Say'dan başlanarak eklenmiş durumdadır. J. Von Schumpeter tarafından ortaya atılan dinamik girişimcilik kavramından sonra girişimcilik olgusu ve konusunun önemi giderek daha da artmış bulunmaktadır. (Bozkurt ve Erdurur, 2013: 58). O kadar ki, ekonomik büyüme alanındaki en belirleyici öncü olarak, yeni tedarik kaynakları, yeni ürün ve süreçler, yeni satış pazarlarının ve yeni örgütlenme biçimlerinin meydana getirilmesiyle eskiyi yeniyle ikame edebilen dinamik girişimciler ortaya çıkmıştır (Boz, 2007: 8). Bu bağlamda da örgütsel ve ekonomik gelişmenin yanı sıra toplumsal refahın gerçekleştirilmesi adına da girişimcilik tüm ülkeler için çok önemli hale gelmiş bulunmaktadır (Karimi vd., 2011).

Ekonomik gelişme alanında temel dinamik öğesi, girişimcilik olgusu kabul edilmiştir. Bunun sonucunda da, girişimcinin, üretim faktörlerini bir araya toplayıp iktisadi anlamda mal ve hizmet üretimini hedefleyen bir girişimi başlatan ve aynı zamanda da üretimde gerekli finansman kaynakları ile üretimin değerlendirileceği pazarları bulan kişi olarak tanımlanması olası görünmektedir. Ekonomik bir değerin oluşturulabilmesi adına gerekli olan üretim faktörlerinin bileşimi, biyolojik veya mekanik bir olay niteliğinde değildir ve o ancak insan tarafından gerçekleştirilmektedir. Girişimcilik denilen böyle bir işlevi sayesinde her tür ekonomik değerin oluşturulması konusunda insanın çok ciddi ve değerli katkıları söz konusudur. Çağımızda ve özellikle de son yıllarda insanın daha üst seviyede bulunan yönetim ve girişimcilik niteliklerinin değeri ve önemi, kas gücünün ve hatta basit yönetsel faaliyetlerinin hızlı bir şekilde makinelere devredilmesi sonucu, olağanüstü biçimde artmış görünmektedir. Girişimciliğin ekonomik değeri de böylece daha yükselmiştir ve böyle olunca da girişimcilerin her birinin kendi ülkelerine ve toplumlarına ekonomik ve sosyal açılardan çok ve büyük değerler kazandırdıkları kabul edilmiştir (Yıldız, 2007: 11).

Girişimcilerin yaptığı iş olarak şunlar öncelikle sayılabilir: Bir projektör gibi daima piyasaları gözler ve bu sayede de talep açıklarını yakalarlar. Yeni talepler sağlarlar. Zamanında talep değişimlerini görürler ve aynı zamanda kaynakları bir araya toplayıp üretim birimleri kurarlar; bu bağlamda rekabetten kaçmayıp, tam aksine onu varlığının temel şartları arasında sayarlar; riske girme ve sorumluluk üstlenmekten kaçınmazlar; temel kişilik profili olarak atak ve yaratıcı kişilerdir. Girişimcilik olgusunun toplumdaki değerini belirleyen, aynı bağlamda maddi ve manevi olarak girişimcilerin statüsünü yükselten öge de onların çok para kazanmaları değil, onlar sayesinde yepyeni ekonomik değerlerin yaratılması hadisesidir (Yerlikaya, 2005: 55-59).

Kişiler arasında görülüp gözlemlenen yaygın düşünme eğilimi olarak yenilikçilik diye adlandırılan olgunun orijinal fikirlerin ifadesi şeklinde anlaşılması ve bu anlamda da sanata bir görülmesi durumudur. Ancak alışılmışın dışında sayılan düşünce veya orijinal yaklaşımların, işletmeler açısından yenilik sayılabilmesine karşılık, işletmelerin gelişmesi veya büyümesi hususunda yetersiz olduğu kabul edilir. Meydana konmuş durumdaki yeni önerilerin uygulanabilir olması yanında faydalı, işlevsel ve işletme üzerine olumlu etkili olması işletmelerde yenilikçiliğin anlamı olur. Bu açıdan bakıldığında yenilikçiliğin birbiriyle ilişkili üç tamamlayıcı öğesinin bulunduğu anlaşılmaktadır (Amabile, 1998: 78):

- Uzmanlık: Zekâ, bilgi-teknik ve yöntemin birlikte kullanılması yeteneğidir.
- Yaratıcı düşünme yeteneği: Problemlere yaklaşım tarzları itibariyle olaylara ilişkin hızlı algılama ve çözümleme yeteneklerinin söz konusu olmasıdır.
- Motivasyon: Problemlere yaklaşım tarzında bulunur ve nakit dışında da türlü getiriler sağlayabilme durumudur.

İş kurma isteği olanlarda mutlaka bulunması gerekli olan en önemli güç, girişimcilik motivasyonu olarak kabul edilmiştir. Güçlü bir motivasyon sonrası, finansmanın da içinde olduğu diğer etkenler de anlamlı olabilmektedir. Genellikle girişimcileri motive eden kaynaklar aşağıda sıralandığı şekildedir (http://www.girisim.net/iskurma.htm):

- Kendi kendinin patronu olma düş ve arzusu,
- Var olan iş seçenekleri yoluyla elde edilen maddi-manevi kazanımların daha çoğuna ulaşma isteği,
- Kendi kararları doğrultusunda ve kendi çabaları sayesinde kendi geleceğini şekillendirme düş ve arzusu,
- İş kurma yoluyla emekli gruplardaki gibi daha çok manevi tatmin alma istek ve düşüncesi,
- Bağımsız veya esnek bir iş ortamında bulunma isteği,
- Her iş fırsatını değerlendirme istek ve düşüncesi.

Bütün bu açıklamalarla birlikte, aynı zamanda da globalleşme faaliyetleri içindeki işletmelerin de yardımıyla, ülkeler arasındaki politik ve ekonomik engellerin azalması sonucu, girişimcilik-yenilikçilik, çok ilgi uyandıran ve değerli bulunan bir araştırma alanı durumuna geçmiştir ve bu konumuna paralel biçimde de dünyadaki liderlerin ve her seviyeden politikacının teşviklerini kazanmaya başlamıştır.

Dünya Girişimcilik Platformu, 29 ülke için gerçekleştirdiği araştırmasıyla yüksek girişimcilik faaliyetleri olan ülkelerin ekonomik büyüme konusunda genel ortalamanın üstünde gelişme gösterdiği anlaşılmıştır. Bu sebeple de 1999 yılında diğer lider ekonomilere oranla Avrupa'nın ekonomik performansının düşük olduğunun görülmüş ve buradan yola çıkılarak Avrupa Sanayi ve İşverenler Konfederasyonu raporu yayınlanmıştır (TÜSİAD, 1999).

Kapitalizmin başladığı ilk dönemlerde girişimciler çok etkindir, ancak girişimcilik esasen 1980'den itibaren çok ciddi bir popülerlik kazanmıştır ve sonuçta da çok sayıda ülke tarafından girişimci bir ekonomik düzenin kurulabilmesi adına devlet programları hazırlanmıştır ve bu amaçla altyapılar güçlendirilmeye odaklanılarak girişimci sayılarının artırılmasına girişilmiştir. Bu konudan olmak üzere, girişimci ekonomi yaklaşım ve sisteminin en yetkin olarak uygulandığı ülke diye değerlendirilen ABD, diğer ülkelerin de gerçekleştirmek istedikleri bir model olmuştur (Yıldız, 2007: 12).

ABD ilk sırada olmak üzere tüm gelişmiş ülkelerde ve hemen hemen her endüstri dalında girişimcilik olgusu çok ve şiddetli bir öneme sahip görünmektedir. Bu anlamda aşağıda sıralanan üç alan için girişimciliğin öneminin bir kere daha vurgulanması isabet olacaktır (Yerlikaya, 2005: 59'dan aktaran Coulter, 2001: 2):

-Yenilikçi-icatçı oluş

-Yeni işletmelerin oluşması ve giderek büyümesi

-Yeni iş alanlarının yaratılması

Girişimci kişinin ayrıca yenilikçi yapıda olması ve bunu aktif hale getirebilme yeteneği hızlı büyüme süreci yaşayan (start-up) firmaları için büyüme aşamaları anlamında önemli bir belirleyici özellik olmaktadır. Yenilikçilik, kapsam olarak, girişimci tarafından beklenmedik durumlarda meydana gelebilen birtakım problemlerin çözümü olaylarını da içine almaktadır. Girişimci eğitimi yoluyla ve ilaveten deneyimiyle kazandığı birikimlerle bu yeteneği kazanmaktadır (Littunen, 2000: 295). Bu nedenle kritik bir özellik olun yenilikçilik, girişimciliğin yanında, aynı zamanda tüm işletme risklerinin başarıyla sonuçlandırılması hususunda da çok önemli ve değerli işlevlere sahiptir (Özkan vd., 2010: 148).

Çağımızda ve özellikle de son dönemde girişimciliğin son derece popülerliği üç esas nedene dayalı olarak oluşmuştur. Bunlar (Foss ve Klein, 2002):

- İstihdam sorunun artması gerçeği

- Yeni ekonominin giderek çok güçlenmesiyle değişen ekonomik yapı gerçeği

- Ekonomi ve işletmede alanındaki teorik gelişmelerle girişimciliğin genel kabulü gerçeği

Girişimcilik, toplumun istihdam sorunları açısından da önemli bir konu durumundadır. Küreselleşmenin doruk noktasına çıkmasıyla rekabetin de çok yoğunlaştığı ekonomik yapı içinde birçok ülkenin ekonomik sorunları söz konusudur. İstihdam sorunu bu konuların başında yer almaktadır. Avrupa Birliği (AB) içinde görülen işsizliği ve yol açtığı sorunlar üzerine araştırma yapan yetkililer, girişimciliğin, ABD'de yaratılmış olan istihdam konusunda çok büyük bir katkı sağladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Drucker (1998)'ın yaptığı çalışma, 1965-85 yılları arasında nüfusun 129 milyondan 180 milyona ulaştığını, çalışan ABD'li sayısının da 71 milyondan 106 milyona ulaştığını göstermiştir. 20 yıl içinde oluşturulmuş bulunan 35 milyonluk istihdamın 24 milyonluk bölümü sadece 1974-84 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan yeni işler sayesindedir. Drucker bu istihdam artışını gerçekleştiren en büyük etkenin girişimcilik olduğu gerçeğini ifade etmiştir. 1993-96 yılları arasında istihdam yaratan bu "girişimci ekonomi", ABD'de 8 milyon civarında yeni istihdamın oluşmasına vesile olmuştur. Yaratılan bu yeni istihdamın %77'si sadece yeni firmaların %5'i gibi küçük bir bölümü sayesindedir (Küçük, 2015: 67).

Girişimci kişi, öte yandan da, fırsatları izleyip değerlendirerek ortaya koyduğu yenliklerle ekonomik kaynakların düşük üretkenlik alanlarından yüksek üretkenlik alanlarına doğru aktarılması sürecinin de baş aktörü olur. Hiç olmazsa üretim sürecindeki iyileştirmeler yoluyla ve üretkenlik artışları söz konusu yenilikler sayesinde gerçekleştirilecektir. Bu alanda çeşitli şekillerde de girişimcinin katkısından söz edilebilir. Üretim kaynaklarının yeni bir tarzda birleştirilerek, bu yolla, kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanımının gerçekleştirilmesi bu hususa örnek olarak verilebilir. Var olan ve kullanımdaki üretim araçlarının girdilerinin değişik şekillerde kullanımı yoluyla üretim artışı gerçekleştirilir. Yeni düşüncelerin yaratılmasını, yayılmasını ve uygulamasını gerçekleştirip hızlandıran bir girişimcinin bu yaptıkları sonucunda elde edilen başarı veya yol açtığı başarısızlıklar da diğer girişimciler için yol gösterici rehberler olabilme olasılığını kendilerinde taşırlar. Örgütün işlevlerinin ve kaynak dağılımlarının etkilenebileceği ve iyileştirilebileceği gerçeklerinden ötürü her tür yenilik önemli olmaktadır. Bunun yanı sıra, potansiyel durumdaki radikal yeniliklerin çok daha fazla kazanç veya çok daha belirleyici olabilen toplumsal fayda gerçekleştirmesi nedeniyle bu tür girişimciliğin önemi çok büyük ve değerli sayılmaktadır (Ed Quist ve McKelvey, 2000). Yeni teknolojilerin gelişmesine yol açan ve onların kullanılmasına öncülük eden özelliği sayesinde de girişimcilik çok çeşitli kazanç ve toplumsal faydalara vesile olabilmektedir. Bunların yanında, yeni endüstrilerin doğmasını da gerçekleştirmekte ve

böylece bu teknolojileri kullanmakta olan sektörlerin verimliliği de artmaktadır. Girişimcilik sayesinde yeni teknolojilere dayalı sektörlerin daha hızlı gelişip büyümeleri mümkün olabilmektedir (Yıldız, 2007: 13).

Ekonomi açısından bakıldığında görülecektir ki, girişimci firmalar yoluyla rekabetin teşvik edilmesi ile ekonomik gelişme arasında, önemli ve belirleyici bir ilişkinin bulunduğu ifade edilebilir (Özkan vd., 2010: 149). Ekonomik gelişmenin kolaylaşması anlamında önemli olan iki politika bileşeni söz konusudur. Birinci bileşen; üretici olmayan faaliyetlere girişimcilik yeteneğinin yönelmesinin önlenmesi bakımından, verimli yenilikçiliğin getirisini korumaya odaklı etkenlerin (ticari özgürlüğün korunması, mülkiyet hakları ve anlaşmalar benzeri) yükseltilmesine yönelik çabalardır. İkinci bileşen ise; ipotek ve monopolleşme benzeri nedenler dolayısıyla, zarar görebilen temel yerel girdilerin arttırılması; çok daha faal arz yönlü rekabet politikasının güçlendirilmesi anlamında tarımsal girişimcilik fırsatlarının temel işletme hizmetlerine duyulan ihtiyaç sonucu beslenmesi çabalarıdır (Dutz vd., 2000: 739).

1.2. Girişimcilerin Temel Özellikleri

Kendisince ve başkalarınca yaratılan yenlikleri ekonomik yapıya kazandırdığı için, girişimci, düşük üretkenlik alanlarından yüksek üretkenlik alanlarına doğru ekonomik kaynakların aktarılması hususunda da çok önemli bir işlev görür. Üretim sürecinde üretkenlik artışını iyileştirmelerin ve en küçük bir yeniliğin bile sağlaması olası olmaktadır. Bu bağlamda "girişimci", risk ve belirsizlik ortamında yeni iş kaynaklarını görerek kazanca ulaşma ve büyüyebilme hedefiyle her tür fırsatı ve kaynakları kullanabilen kişiye olmaktadır. Genel olarak girişimciler şu nitelikleri kendilerinde taşıyan kimselerdir: Sorumluluk isteğinde olan, hesaplanan riskleri alabilen, güçlü başarma isteği duyan, yüksek enerjili durumda olabilen, fırsatları ve geleceği sezme yeteneğinde olan, vizyonunu gerçekleştirmeye adanan, paradan daha ziyade başarıya odaklanmış, değişen olaylara uyum gösterip değişiklikleri de hızlıca benimseyebilen ve geçerli koşullara adaptasyon sorunu yaşamayan (Bozgeyik, 2005: 37). En genel özellikleri itibariyle girişimcilik; fırsatları keşfetme, seçme, yorumlama ve sonra da belirsizlik ortamında yenilik yapma yeteneği olarak görülmektedir (Bozkurt ve Erdurur, 2013: 59). Bu yetenek başlıca şu öğelerden oluşur ve etkilenir: Başarma ihtiyacı, belirsizliğe karşı tolerans, risk alma eğilimi, kontrol odağı, kendine güven ve yenilikçilik (Ferrante, 2005).

Girişimci kimsenin, özünde, temel olarak bir yenilikçi kişi olduğu ifade edilebilir. Schumpeter girişimcilikte en geniş kapsamlı biçimde yenilik olgusunun ele alındığını ifade etmiştir. Schumpeter'in girişimcilik kavramına ilişkin bu yaklaşımı geniş kabul görmüştür ve Schumpeter'in girişimcilik tanımının özünü yenilik kavramı meydana getirir. Schumpeter'e (1961) göre girişimci;

- mal veya hizmet anlamında yeni ürünler üretme,

-yeni mal ve hizmet üretim süreçleri geliştirme,

- mal ve hizmetler için yeni ihracat pazarları bulma,

-yeni hammaddeler veya yarı mamul arz kaynakları bulma,

-yeni bir organizasyon yapıları meydana getirme

gibi işletme için yeni kombinasyonlar meydana getirip var olan ekonomi düzenini yıkan kişi olduğunu belirtir. Bu da yıkıcı girişimcilik olarak tanımlanmıştır (Yıldız, 2007: 3).

1983 yılında Harvard Business School tarafından düzenlenen konferanslar serisinde katılımcılarca üzerinde mutabakat sağlanan tanımlamada girişimcilik;

- genel olarak yenilikçi önemli iş fırsatlarının fark edilmesiyle,

-projeyle uyum çerçevesinde risk alma yönetiminin gerçekleştirilmesiyle,

- projenin başarıyla hayata geçirilmesine yardımcı olacak biçimde

beşeri ve mali nitelikli her tür hammadde ve malzeme kaynaklarının süratle devreye sokulması amacıyla işletme bünyesinde gerekli durumdaki haberleşme ve yönetim becerilerinin uygulanması yoluyla birey veya bireylerin değer yaratmaya çalışması olgusu demektir (Yıldız, 2007: 3).

Kao (1989) ise söz konusu tanım temel olarak almış olmakla birlikte o konuda bir düzeltmeye gitmiş ve girişimciliği bir görevler dizisi diye tanımlanmıştır. Bu açıdan, girişimcilik; fırsatların görülebilmesi, insani ve diğer kaynakların yönetilebilmesi ve fırsatların da reel birtakım sonuçlara dönüştürülebilmesi demektir. Robert Hisrich (1985) tarafından ise girişimci; finansal, sosyal, psikolojik risklerle birlikte parasal ve kişisel tatmin elde edeb, bunun için gerekli olan zaman ve çaba sarf edilmesi yoluyla farklı değeri olan bir şey yaratma süreci diye tanımlanmıştır (Döm, 2015: 6).

Girişim ve girişimcilik konuları üzerinde gerçekleştirilmiş araştırmalarda, başarılı girişimcilerin diğer kişilerden ayrıldığı birtakım temel karakteristikleri saptanmıştır. Girişimci, ilkin ve öncelikli olarak bağımsız çalışmak isteyen kişidir; o kadar ki bunun için gereken riskleri bile göze alacaktır. Rekabet ortamlarında da zorlukları aşma hususunda yeterli azmi, tutumu ve yetenekleri söz konusudur. Halk arasında başarılı ve çalışkan insanlar için kullanılan birtakım söylemler girişimcilerin birtakım niteliklerinin tanımlanması gibidir. "Tüccar kişi", "İş adamı zekası var", "Ekmeğini taştan çıkartır" gibi deyişler bu tür tanımlama çabaları olarak ele alınabilir. Ve aynı zamanda bu ifadeler, girişimcilerin, belirli karakteristiklerinin halk tarafından da görüldüğünü ve kabul edildiğini gösterir. Her şeyden önce 'girişimci' bir insandır. Bu nedenle de o, yaradılış ve güdüleri açısından incelendiği zaman görülecektir ki değişik nitelikleri söz konusudur. Bunun yanı sıra yine konu ile ilişkili araştırmalarda görülecektir ki başarılı girişimcilerin bazı ortak nitelikleri vardır. Bu anlamda yapılan çalışmalardan çıkarılan sonuçlara göre iyi girişimcilerin genellikle taşıdıkları ortak özellikler şunlardır (Bozgeyik, 2005: 77-78; Döm, 2015: 27-28; Yıldız, 2007: 6-7):

-Gözlem: İnsanların muhtelif ihtiyaçlarını görebilmeli ve onlarla empati kurabilmelidir. Büyük bir merak ve dikkatle arayışa girebilmeli, "Ben olsaydım bunu seçer alırdım" diyebilmeli ve bu yönde üretime, yapıma geçip ürettiğini satabilmelidir.

-İş ve Görevlere Bağlanma: Girişimci kimseler büyük başarıların kolay ve hızlı elde edilemeyeceğini bilir ve böylece ihtimal ve şansa güvenmeksizin süreklilik içinde çabalarlar.

-Liderlik: Çalışma konusu ve sebat etmede ekibini ve çevresindeki kimseleri teşvik, motive ve organize ederek onlara önderlik yapar.

-Belirsizlik ile Yaşama Becerisi ve Orta Düzeyde Risk Alma: Başarılı girişimciler sanılanın aksine çok riskler almazlar; aksine, işletmenin geleceğini tehdit eden büyük risklerden ve bu yönde kararlar almadan uzak durular.

-Objektif Olma: İşlerini yürütürken ve organizasyon sırasında girişimciler, duygusallık yerine objektif olmayı seçmelidir. Arkadaşları, dostları veya akrabalar ile çalışmaktan çok uzman bir kadro oluşturmayı tercih ederler.

-Pratik Zeka: Esnek düşünüp çabuk çözüm üretmelidir ve bu bağlamda detaylara ve kurallara takılıp kalmamalıdır.

-İyimserlik: Girişimciler, sürekli risk ve belirsizlikte çalıştıkları için, en kötü durumda dahi iyimser olabilmeleri gerekir ve bu onların mücadeleci güçlerine katkı verir. Girişimcinin yüksek motivasyon hali de kendisinin bu iyimserliğini destekler.

-İkna: Yatırımcılarına fikrini, çalışanlarına işini, müşterisine malını satabilmesini mümkün kılan bir ikna etme becerisi olmalıdır.

-Uzlaşma: İstekleri konusunda ısrarcı ve dirayetli olması gerekir. Ancak bu inatçı olmalı anlamına gelmemelidir. Uzlaşma anlarında çözümlerde bulabilmelidir. Sonuçta insanlarla ilişkileri iyi olmak zorundadır.

-Proaktif Yönetim: Proaktif yönetim anlayışıyla çalışmak, başarılı girişimciler ile geleneksel yöneticiler arasındaki en büyük farkı oluşturur. Proaktif yönetici üzerinde düşündüğü hususlar günlük operasyonel çalışmaların işleyişi iken, aynı zamanda gelecekte planlı olarak atılacak adımların da planını yapar. Herhangi bir sorunla karşılaşıldığında proaktif girişimcilerin nasıl bir adım atacakları önceden kestirilebilir.

-Azim: Zorluklar ve başarısızlık durumlarında asla yılmamalıdır. Risklerden korkmadığı gibi stres altında da çalışabilmelidir.

-Bilgi: İşi konusunda çok ayrıntıya inmemekle birlikte, onun esasını bilmelidir. Hukukun kendi lehine olacak hükümlerini bilmeli, aynı şekilde üretim konusunda kârı zarar meydana getiren öğeleri ayırt edebilmeli ve işin özünü öğrenip aklına yazabilmelidir.

-Çevre: Çevresinin işi gerçekleştiren, onlarla bağlantı kuran, onlara kaynak yaratıp sorunlarına çözüm getiren nitelikte olması gerekir.

-Hesap: İşin getirisi, maliyeti, nakit akışı, zaman planı, riskleri gibi ögeleri hesaplayabilmeli ve bu doğrultuda tam bir iş planı çıkarabilmelidir.

Girişimciler, söz konusu edilen özellikleri yanında, yaratıcı, enerjik, iyimser, azimli, bağımsız olan, risk alan, yüksek düzeyde başarma ihtiyacı olan, kendine güvenen, iç yönelimli, güvenilir, başka insanlara karşı duyarlı kimseler olmaktadır. Fakat bunlara karşılık şüpheci, sorgulayıcı, hırslı, endişeli, uyumlu olmayan, çok planlı olmayan, çok organize olmayan kimseler diye de nitelendirilmektedirler (Bozgeyik, 2005: 78).

Girişimci kimseler için söz konusu olan kişilik özellikleriyle ilgili çok ve çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden kayda değer olanlar aşağıda sıralanmıştır:

Girişimci kişileri tanımlamak ve onu diğer bireylerden ayırt edebilmek adına nüfusbilimsel ve karakter özellikleri gündeme getirilmiştir. Örneğin girişimcilerin nüfusbilimsel özellikleri mercek altına alındığında, onların ailelerinde ilk çocuk oldukları, erkek olanların daha önce küçük firmalarda çalışmış oldukları, daha önce bir iş kurmuş olanların veya anne babaları girişimci olan bireylerin girişimci olma ihtimal ve imkanlarının olanaklarının daha yüksek olması gibi sonuçlar söz konusudur. Ancak bütün bunlarla birlikte, bu niteliklere sahip her bireyin girişimci olacağını % 100 kesinlikte savlamak yahut bu niteliklere sahip bir bireyin girişimci olamayacağını % 100 öngörmek de mümkün değildir. Böyle bir durum elbette karakter nitelikleri için de geçerlidir; ancak, araştırmacıların girişimci kimselerin genel karakter özelliklerine ilişkin çalışmaları da sürmektedir. Girişimcilere ilişkin olarak, karakter yapıları mercek altına alındığında, onların motivasyonu yüksek, özgüvenli, uzun süre kendini bir işe adayabilen, enerjisi yüksek, sorun çözmede kararlı, öncelik alabilen, hedefleri olan, risk alabilen, ısrarcı, kaynakları olan, kendini yönetme konusunda istekli ve yetenekli, kabiliyetli, bağımsız yapıda kimseler olduğu saptanmış bulunmaktadır (Coulter, 2003: 18-19).

Entrialgo (2000) kontrol alanı, başarı güdüsü ve belirsizliğe hoşgörü gibi ögeleri, birer nitelik olarak ve girişimci olma konusunda belirleyici olan çok önemli etkenler olarak sıralamıştır. Stewart (1998) ise yaptığı araştırmada kendine güvenme, risk altına girme yatkınlığı ve yenilikçilik gibi nitelikleri, girişimci kimseleri diğer bireylerden farklı kılan nitelikler olarak sıralar. Bu altı kişisel niteliğin, kişiler için girişimsel tutumlarının göstergesi olabileceği belirtilmiştir (Akt. İplikçioğlu ve Taşer, 2009: 92). Bu nedenle bu tez kapsamında da girişimsel karakter niteliği bu altı özellik üzerinden derecelendirilmiş bulunmaktadır.

Gürol ve Atsan (2006) gerçekleştirdikleri çalışmalarında kontrol alanı, başarı güdüsü, belirsizliğe gösterilen hoşgörü, kendine güvenme derecesi, risk altına girebilme yatkınlığı ve yenilikçilik adı verilen ve girişimciliği belirleyen altı esas karakter niteliğini merkeze alarak öğrencilerin girişimsel profilini araştırmışlardır. Bu çalışmalarında mezun olunca kendi işini kurmayı amaçlayan öğrencilerle böyle bir düşünce ve isteği olmayan öğrencileri, sözü edilen altı nitelik açısından karşılaştırma yoluna gitmişlerdir. Bu araştırma sonuçlarına göre, kendi işini kurmayı hedefleyen öğrencilerle böyle bir girişimsel yatkınlığı olmayan öğrenciler arasında belirsizliğe hoşgörü ve kendine güven seviyesi

açısından bir farklılık bulunmamıştır. Ancak söz konusu olan diğer dört nitelikse kendi işini kurmayı hedefleyen öğrencilerde daha fazla bulunmuştur.

İplikçioğlu ve Taşer (2009: 92) de benzer bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Gelecekte kendi işini kurmayı amaçlayan işletme öğrencilerine ilişkin ve aynı zamanda cinsiyetin girişimcilik üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmaları, kadın ve erkek katılımcıların; kontrol alanı, başarı güdüsü ve yenilikçilik bakımlarından birbirlerinden bir farklılık göstermediklerini ortaya koymuştur. Araştırmada erkek katılımcıların risk altına girme yatkınlığının, belirsizliğe hoşgörülerinin ve kendine güven seviyelerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu saptanmış bulunmaktadır.

Yetim (2002) de kadın girişimcilerin karakter ve girişimcilik niteliklerini incelemiştir. Çalışmasında kadın girişimcilerin karakter özelliklerini, "özgüven", "yaratıcılık", "yenilikçilik", "risk altına girme", "akılcılık", "özgürlük" ve "rekabetçilik" açısından ele alıp değerlendirmiştir. Söz konusu araştırma sonucunda kadın girişimcilerin, "özgüven", "yaratıcılık" "yenilikçilik" ve "risk altına girme" niteliklerinin baskın olduğu saptanmıştır. Araştırmayla kadın girişimcilerde "özgürlük" ve "rekabetçilik" nitelikleri daha az düzeyde saptanmıştır. Araştırmacı bu sonucu, araştırmanın yürütüldüğü Mersin bölgesinin geleneksel toplulukçu değerleri ve söz konusu niteliklerin toplumca olumsuz yönlü algılanmasıyla açıklamıştır.

Uzun ve Dirlik (2007) yaptıkları çalışmada girişimcinin karakter niteliklerini dışadönük, içe kapanık, duygu, sezme, düşünce, hissetme, anlayışlı, yargılayıcı diye sıralamışlardır. Çalışma sonucunda araştırmaya katılmış bulunan girişimcilerin önemli bir kısmının girişimcilik karakter niteliklerini taşımadıkları saptanmıştır. Çalışmaya konu olan girişimcilerin büyük bir bölümü başarılı girişimciler olmasına karşın, taşıdıkları girişimci karakter niteliklerinin çok düşük olduğu saptanmış bulunmaktadır.

Soysal (2010) Kahramanmaraş Sanayi ve Ticaret Odasına kayıtlı 76 kadın girişimci katılımcı üzerinden yürüttüğü çalışmasında kadın girişimcilerin kişisel bakış ve değerlendirme bakımından en önemli gördükleri karakteristik niteliklerin, sırasıyla, yenilikçilik, özgüven, risk altına girme ve yaratıcılık olduğu gerçeğini saptamıştır.

Girişimci kimselere yönelik olarak yapılan kişilik araştırmalarında, genellikle, başarma gereksinimi, denetim odağı ve risk altına girme tutumu (Aytaç, 2006: 142), belirsizliğe hoşgörü (Entrialgo, 2000), yenilikçilik ve kendine güven gibi niteliklerin esas alındığı gözlenmiştir. Sınırlı sayıdaki çalışma bu niteliklerin tamamı ele alınmıştır

(İplikçioğlu ve Taşer, 2009: 92), ancak bu çalışmalar sadece şirket öğrencileri bazında yapıldığı için girişimciler bakımından geçerliliği bilinememektedir.

Sözü edilen çalışma sonuçlarında da belirtildiği gibi, karakter niteliklerine dayalı bu anlayışlar, girişimci bireyi diğer bireylerden ayıran kesin ölçütleri saptamak konusunda yetersiz kalmış durumdadır. Bu sonuca göre de girişimcilerde genel benzerlikleri araştırmak, tüm girişimcilerde bulunan ortak nitelikleri böylece tanımlamak gibi araştırmaların girişimcilik alanına önemli bir katkı getireceği düşüncesinden vazgeçilmiştir. Çünkü girişimcilerin ortak kişisel niteliklere sahip oldukları varsayımı doğru olabileceği gibi, bu niteliklerin ne nadir olduğu ve ne de taklit edilmesi güç nitelikler olduğu düşünülmektedir. Bütün bu sonuçlar dikkate alınarak "girişimcinin yeni bir iş alanı yaratmış olması ve girişimci olmayan diğer bireylerin de yeni bir iş alanı yaratamamış olması" ekseni girişimci olanlarla girişimci olamayanları ayırt etmede kullanılabilecek temel özellik olarak belirlenmiştir (Dollinger, 1999: 39-40).

Wickham (2004: 67-69) de benzer bir tutumla girişimci oluşun genel geçer tanımının "kişinin kendi işini kumuş olması" olduğu gerçeğini ifade etmiştir. Girişimcilere atfedilen birtakım özelliklerle ilgili olarak yine kişinin karakterini, kendisinin içinde bulunduğu koşullardan bağımsız biçimde değerlendirmek gerekliliğini belirtmiştir. Örneğin bir girişimcinin aktivitelerinin çoğunun risk almayla çok yakından ilişkili bulunduğunu, bu durumun söz konusu kişinin risk alma eğiliminin yüksek olması gerçeğinden çok, o an yaptığı işin doğasından kaynaklandığını belirtmiştir. Girişimci kabul edilmemiş bir kişinin de çalıştığı iş ve koşulları nedeniyle risk almamasının da, onun risk alma eğiliminin düşük olmasıyla açıklanamayacağını belirtmiştir. İkinci bir gerekçe olarak da şu husus dikkate alınabilir: Sözü edilen kimsenin risk alma eğiliminin düşük saptanmış olmasının sebebinin onun bu eğilimini ortaya koyabileceği fırsatı hiç bulamamış olmasından kaynaklanabiliyor olabileceği gerçeğidir (Dollinger, 1999: 41).

Kişilik araştırmaları konusuna ilişkin bu bölümde ele alınan araştırma bulguları üzerinde durulduğunda, kişilik araştırmalarına yöneltilmiş eleştiriler haklı gibi durmaktadır. Ancak yapılan araştırmaların büyük bölümünün öğrenciler üzerinde yapılmış olması, kişilik araştırmalarındaki tutarsızlıkların örneklem hatalarından kaynaklanıyor olabileceği olasılığını da düşündürmüştür (İpçioğlu ve Taşer, 2009: 94).

Başarı güdüsü yüksek seviyede olan kimseler kendi sorunlarını yine kendi başlarına çözmek isterler. Onlar kendileri için birtakım amaçlar saptar ve bunları kendi gayretleriyle

hayata geçirmeyi öngörürler. Bu süreci hem seven ve hem de yaptıklarına ilişkin geri bildirim almaktan hoşlanan bireyler olarak tanınırlar. Girişimciliğe dair ve onunla ilişkili olarak ele alınan karakter özelliklerden ikincisi ise kontrol alanıdır. Buna göre iki tip insan vardır: Kendi başına gelmiş olan olayları kader, şans gibi kendi varlığı dışında olan birtakım öğelerle ilişkilendiren dışa yönelimli bireyler ve bunların karşısında da geleceğin büyük bölümünü kendi çabalarıyla denetleyip biçimlendirebileceklerine inanan içe yönelimli bireyler. Girişimcilik konusuyla ilgili olarak ele alınan bir diğer kişilik özelliği ise risk alma eğilimi olmuştur. Yeni bir işin kurmak demek, yeni bir risk demek olduğundan girişimcilik risk alma davranışıyla ilgili ve ilişkili kabul edilmiştir. Ancak buna rağmen, araştırma sonuçları, sözü edilen kişilik özelliklerinin sadece girişimciye özgü olduğunu kanıtlama açısından yetersiz durumdadır. Örneğin araştırma sonuçları ortaya koymaktadır ki, yeni bir iş kurma eğilimi başarı güdüsü ile açıklanamaz; sanıldığının aksine, içe yönelimli bireylerin dışa yönelimli bireylere göre daha girişimci olmadıkları bir başka gerçektir ve risk alma davranışı bakımından girişimciler ile yöneticilerin birbirinden çok farklılık göstermediği anlaşılmaktadır (Dollinger 1999: 38).

Üzerinde durulan bir diğer kişilik özelliği olan özgüven ise, girişimcinin kendi belirlediği hedefleri gerçekleştirebileceğine inanmış olmasıdır. Yenilikçilikse girişimciliğin odak noktası diye ve hayati özelliği olarak tanımlanır. Girişimci bireylerin yenilikçilik davranışları yüksek seviyededir ve bu konuda da başarılı olabilmek adına onlar gerekli yenilikleri gerçekleştirebilme azim ve iradesine sahiptirler. Bir kültür boyutu olarak belirsizliğe tolerans demekse, bireyin belirsiz durumlardan ne kadar kaçınıp sakındığını belirtir. Belirsizlikten kaçınma düzeyinin düşük seviyede oluşu, bireyin daha özerk hareket edip risk üstlenebileceği ve yeniliklere açık olacağı gerçeğini düşündürür (Bozkurt, 2007: 100).

1.3. Girişimciliğin Ekonomiye Katkıları

Bir ülkenin gelişmiş ülke seviyesine gelebilmesi aşamasında ekonomik açıdan gelişiminin sağlanması temel unsurlardan biridir. Buna bağlı olarak da gelişmekte söz konusu ülke içerisinde ekonomik hareketlilik ve çeşitliliğin sağlanması gerekmektedir. Arz-talep dengesinin sağlanması ve refah seviyesinin yükselmesi aşamasında kalkınma zaruri bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun bir getirisi olarak da toplumun gereksinimlerini karşılama doğrultusunda birtakım riskleri göze alacak kabiliyeti yüksek vatandaşlara gereksinim duyulmaktadır. Özel girişimcilik ekonomik büyüme ve

kalkınmanın motoru; inovasyon ve yaratıcılığın kaynağıdır. Ülke içerisinde rekabete bağlı özel girişimciliğin (hür teşebbüs) gelişme düzeyine paralel olarak söz konusu ülkenin ekonomik açıdan refah seviyesi de artış gösterir. Devlete ait olmayan özel mülkiyetin, buna bağlı olarak da hür teşebbüsün olmadığı ya da yetersiz hür teşebbüs uygulamalarının görüldüğü ülkelerde ekonomik açıdan refah seviyesinin düşük olduğu bilinmektedir (Cici, 2013: 549).

Ekonomik kalkınmanın önemli bir bileşeni olarak karşımıza çıkan girişimcilik, kavramı işsizlik sorununa da çözüm sunan etkili bir unsurdur. Bu yönüyle, ekonomik kalkınmanın ve ekonomik dengenin bir arada sağlanabilmesi için, gelir dağılımı düzenlemesini yapacak olan politikaları düzenleme aşamasında söz konusu politikaların, iş insanının girişimci yönünü motive eden öğeleri koruması yönünde çalışmalar yürütmek büyük önem taşımaktadır (Sinanoğlu, 2006: 33).

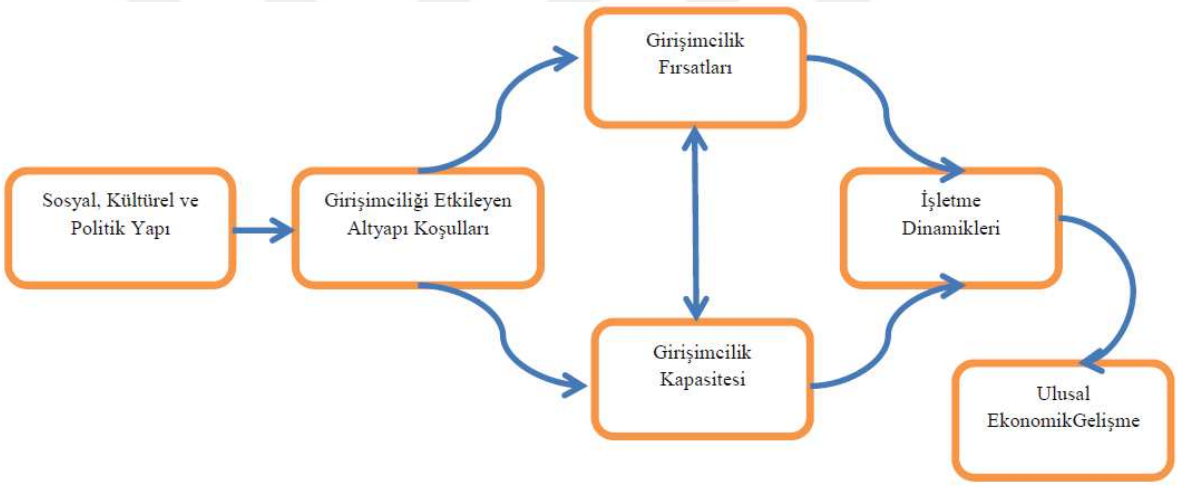
Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte girişim ve girişimcilik kavramları da daha önemli hâle gelmiştir. Bilgi toplumunda, üretim işlemlerinde insan emeği daha az önemli olmuş, diğer yanda bilgi temelli emeğin önemi artmıştır. Girişimcilik kavramı bahsi geçen oranların değişimini sağlayarak yaratıcılık ve yönetim uygulamalarını bütünleyici bir nitelik kazanmıştır. Globalleşmenin de etkisi altında kalan girişimcilik, finansal anlamda ilerleme kat etmenin en önemli unsuru hâline gelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerin sağladıkları başarı girişimci kişilerin sayısındaki artışla paralel olarak artmaktadır. Robbins ve Coulter'in bu konu ile ilgili yürütmüş oldukları çalışmaları girişimciliğin finansal anlamda büyüme ve gelişme açısından önemini göstermektedir. Söz konusu araştırmalarında, Amerika, İngiltere, Japonya, İtalya, Almanya, Fransa ve Kanada (G-7 ülkeleri)'nin ekonomik durumları ve yıllık büyüme oranları ile girişimcilik düzeyleri arasında güçlü bir ilişki olduğunu ortaya çıkaran araştırmacılar, girişimciliğin bu denli önemli olma sebebinin esasen yenilik, yeni firma ve fabrikaların açılması ve yeni iş alanları yaratma faktörlerinin meydana getirdikleri enerjinin ekonomi için etkili bir güç olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Robbins ve Coulter 2002:144).

Tusiad, yaptığı çalışmada ise girişimciliğin ekonomi üzerindeki pozitif etkileri üç maddede ele almıştır (Çetindamar, 2002:38);

- Girişimcilik ile geliştirilen yeni yöntemler sayesinde yeni üretim faktörlerini uygulamaya koymak; kullanılmayan faktörleri ise bu sayede ekonomiye kazandırmak.

- Hali hazırda kullanılan üretim faktörlerinin mevcut üretim faktörleri ile daha etkili bir biçimde üretime dönüşümüne katkıda bulunmak.
- Girişimci özelliklere sahip bireylere, yeni fikirler oluşturma ve bunları uygulamaya koyma esnasında itici güç olması.

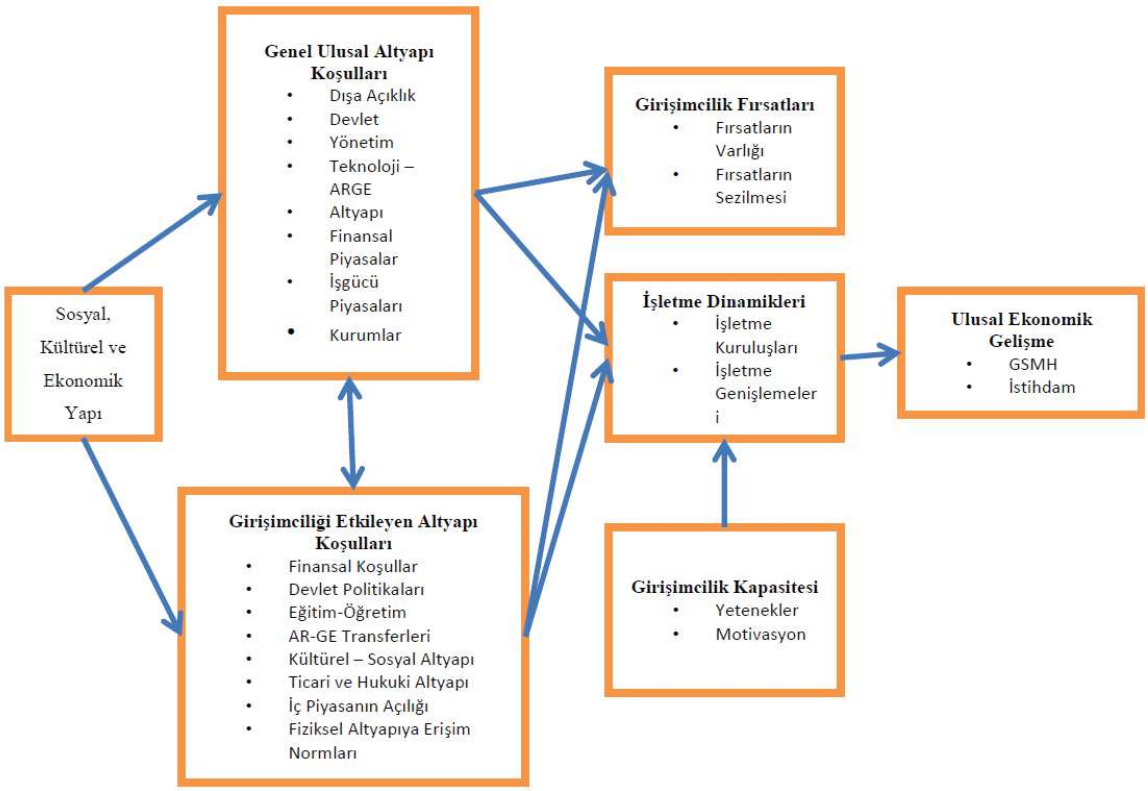
Finansal gelişme ve kalkınma konuları ile ilgili girişimciliğin etkisi ve önem derecesi bilinmesine rağmen söz konusu sürecin ülkeler arasında farklılık yaratma şekilleri ve hangi özel faktörlerin belirli bir ülkede girişimcilik seviyesi üzerinde arttırıcı etki yarattığı konularında yetersizlik görülmektedir. Girişimcilik ve ekonomik gelişme arasında olduğu bilinen söz konusu ilişkiler aşağıda verilen şekiller aracılığı ile açıklanmaya çalışılmıştır (Cici, 2013: 51).

Şekil 1.1. Ekonomik Gelişmeyi Etkileyen Girişimci Süreç Modeli (GEM 2010)

Verilen model ele alındığında, ulusal boyutta sağlanan gelişme sosyal, kültürel ve politik faktörlere, girişimcilik kapasitesi ve olanaklarına bağlı olarak işletme dinamikleriyle bağdaştırıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle ülke çapında sağlanması gereken gelişmeyi başarıya ulaştırmak isteyen ülkelerin girişimcilik olanaklarını geliştirici sosyal ve politik altyapı etmenlerini geliştirmeleri ve işletme dinamiklerini arttırmaları gerekmektedir (GEM, 2010).

Aşağıda verilen farklı bir modelde ise ulusal gelişmenin ana unsuru olarak girişimcilik gösterilmektedir;

Şekil 1.2. Ekonomik Gelişmede Girişimciliğin Ana Unsur Olduğu Modeli (GEM 2010)

Yukarıda verilen modelde Genel Ulusal Altyapı Koşulları ve Girişimciliği Etkileyen Altyapı Koşulları finansal anlamda sağlanan gelişmeyi belirleyici en önemli unsurlar olarak gösterilmektedir. Genel Ulusal Altyapı Koşullarından temelde dışa açıklık, altyapı, devlet, ekonomik piyasalar, yönetim ve işgücü piyasaları, kurumlar, teknoloji ve AR- GE ifade edilmektedir. Girişimciliği Etkileyen Altyapı Koşullarından ise ekonomik koşullar, ticari ve hukuki altyapı, devlet politikaları ve programları, eğitim ve öğretim, fiziksel altyapıya erişim ve kültürel-sosyal düzgüler ifade edilmektedir. Bahsi geçen koşul ve şartların girişimcilik olanakları, işletme dinamikleri ve girişimcilik kapasitesi ile etkileşimine bağlı olarak ulusal anlamda finansal gelişme sağlanmış olacaktır (GEM, 2010).

Yapılan araştırmaların çoğunda girişimcilik kavramının önemi üzerinde durulurken farklı unsurlardan söz edilmektedir. Bahsi geçen unsurlar Bozkurt vd. (2012) tarafından iki başlık altında sınıflandırılmıştır. Söz konusu başlıklar girişimciliğin ekonomik ve sosyal fonksiyonu olmak üzere temel iki önemli fonksiyonu olduğunu belirtmektedir.

Girişimciliğin ekonomik fonksiyonunun içeriği aşağıdaki şekliyle maddeler halinde verilmiştir (Bozkurt vd, 2012: 233-234):

- Yeni iş sahaları oluşturma yoluyla işsizliğin en aza indirilmesinde,
- Finansal kalkınma ve büyümenin hızlandırılmasında,
- Farklı iş sektörleri ve endüstrilerinin oraya çıkmasında,
- Refah seviyesinin toplumun her kesiminde arttırılması yoluyla orta sınıfın güçlendirilmesinde,
- Bir ülke içerisinde farklı bölgelerde farklı gelişmişlik seviyelerinin ortadan kaldırılmasında veya en aza indirilmesinde fonksiyoneldir.

1.4. Türkiye'de Girişimcilik

Girişimcilik tarihi açısından ülkemize bakıldığında Cumhuriyet öncesi dönemde Ahilik Teşkilatına dayalı olan Türk girişimciliği görülür. İlk dönem Orta Asya toplumlarının ilgili yapı ve geleneklerinden ilham alarak gelişip biçimlenen Türk Ekonomisi, yükselişini Selçuklu Devletiyle sürdürmüştür; bu anlamda geliştirilen üretim biçimleri ve sistemleştirilen ekonomik ilişkiler, esasen, içinde bulunduğu çağa göre ileri düzeyde örgütlenmiş ve uzmanlaşmış sayılabilecek ekonomik yapı Osmanlı İmparatorluğu'na dek gelmiştir (Beğendik, 2013: 67).

Cumhuriyet öncesi dönemler için söz konusu olan Ahilik Teşkilatına dayalı Türk girişimciliği, sanayi devrimi ve sonrasında ortaya çıkıp hızla artış gösteren kitle üretimi ve sosyo-ekonomik gelişmeler karşısında çok zorlanmış ve onlara ayak uydurmakta da bir o kadar güçlük çekmiştir. Yine hemen belirtilmesi gerekir ki, Osmanlı dönemindeki girişimcilerin büyük çoğunluğu, özellikle sanayi devriminden sonra batı kültür ve uygarlığı ile sıkı ilişkiler içinde olan yabancı asıllı Türk vatandaşlarıdır. Cumhuriyetin kuruluşundan dokuz ay önce İzmir'de toplanan 1. İktisat Kongresi'nin temel hedeflerinden biri de Türk insanını girişimciliğe doğru yönlendirmek istemesidir. Ayrıca bu dönemde Makedonya'dan, Arap Ülkeleri'nden ve Asya'nın diğer yörelerinden gelen göçmen Türklerin oralarda edindikleri üretim kültürünü kendileriyle birlikte Türkiye'ye getirdikleri anlaşılmaktadır (Beğendik, 2013: 68).

1950 – 1980'li yılları arasında yaşanan dönemdeyse daha çok girişimciliğin desteklenmesi ve özel mülkiyetin tabana yaygınlaştırılması anlamında bir alt yapı

oluşturulması yoluna gidilmiştir. Özellikle de 1970'li yılların nitelikli girişimcilerinin özellikleri şu şekilde özetlenebilir durumdadır (www.tusiad.org.tr):

- Girişimcilerin bir kısmı yüksek öğrenim görmüştür.
- Bu dönem girişimcileri geleneksel tüccar zihniyetini aşma çabası gösterirler.
- Üretme hırsları kendileri için bir temel oluşturmaktadır ve yatırım olgusunun öteki boyutları demek olan verimlilik yönetim felsefesi, kalite ve uygun fiyat ilkeleri gibi etmenlere özellikle önem vermişlerdir.

1980 ve 1990'lı yıllardan sonra yurdumuzda bu konularda iyimser duygu, düşünce ve öngörülere vesile olan birtakım gelişmeler kaydedilmiştir. 1980 sonrasında yürürlüğe sokulan ve uygulanan yoğun piyasa ekonomisi çerçevesinde, gelişen girişimcilik anlayış ve ortamlarında Türk insanının da çok başarılı olabileceği düşüncesi kabul görmeye başlamış bulunmaktadır. Özellikle gençler için, artık, girişimcilik ve iş adamlığı da itibarlı bir meslek olarak kabul edilmekte ve buna uygun olarak tercih sıralarında en üstte yer almaktadır (Beğendik, 2013: 69).

Ülkemiz genelinde girişimciliğin yaygınlaşıp gelişmesi anlamındaki çalışmalar, 1980'li yıllardan itibaren uygulanmaya konulmuş olmakla birlikte, meyvelerini 1990'lı yıllarda vermeye başlamış ve hız kazanmış durumdadır. 2000'li yıllardan itibarense bu konudaki desteklerin artması ve destek sağlayan kurum/kuruluşların çoğalması sonucu önemli mesafeler alınmış olup özellikle son yıllarda (Sönmez ve Toksoy, 2014: 47-48; Kalkınma Bakanlığı 2012: 38; Kalkınma Bakanlığı, 2013: 82) marifetiyle şu hususlar söz konusu edilmiş teşvik edici ve bu konularda gelişmeyi destekleyici noktalar olmuştur;

- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)'de girişimcilerin, KOBİ'lerin ve girişimcilerin rekabet güçlerini artırma ve yeni pazarlara açılma imkanlarını çoğaltma adına, iş kurma ve iş geliştirme süreçleri ekseninde eğitim ve danışmanlık hizmeti verilmesinin gündeme alınması, aynı şekilde teknoloji geliştirme amaçlı girişimlerinin önünün açılması için risk sermayesi ve ilgili diğer araçların yaygın hale getirilmesi,
- Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)'de girişimciliğin eğitim sisteminde müfredat konuları arasına konması ve küçük yaşta girişimcilik kültürünün verilesi, üniversite-sanayi işbirliğinin girişimciliği geliştirecek yönde de devreye sokulması, akademisyen ve öğrenciler bazında ar-ge ve girişimcilik faaliyetlerine destek verilmesi; sadece sanayi, hizmetler, ticaret sektörlerinde değil, tarım sektöründe de girişimciliğin yaygınlaştırılmasının sağlanması,

- Sivil Toplum Kuruluşları ile birlikte eğitimlerin organize edilip düzenlenmesi faaliyetlerinin öngörülmüş olması,
- Orta Vadeli Program 2013-2015'de yenilik tabanlı girişimcilik destek mekanizmalarının oluşturulup geliştirilmesi ve girişimciliği geliştiren kümelenme oluşumlarının desteklenmesi, Orta Vadeli Program 2014-2016'da girişimciler için finansman kaynaklarına erişimin önemli derecelerde kolaylaştırılması,
- Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014 (Avrupa Üyeliğine Doğru) Eylem Planı'nda sanayi sektörü için girişimciliğin yaygınlaştırılması adına gerekli eğitim ve desteklerin verileceğinin ifade edilmesi,

KOSGEB 2011 - 2013 KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı bünyesinde girişimciliğin tüm topluma yayılmasının temini anlamında çalışmalar yapılacağı ifade edilmiş ve aynı zamanda girişimcilik kültürünü geliştirmek ve başarılı yeni işletmelerin kuruluşunu teşvik etmeye odaklanılmış, bu amaçla da girişimcilik politikalarına rehberlik etmek ve girişimci kültürünü yaygın hale getirmek üzere ilgili birtakım uygulamalar gerçekleştirmek gibi faaliyetlerle Türkiye'de girişimcilik ve girişimciler desteklenmiştir ve bu tür desteklemeler ayrıca halen sürdürülmektedir (KOSGEB, 2013: 13).

Ülkemiz son yıllarda girişimcilik alanında çok ciddi yollar kat etmiş durumdadır; öyle ki, 2011 yılında girişimciliğe olumlu bakış ve kendi işini kurma konusunda Türkiye, İsviçre'yle beraber yüzde 50 gibi bir oranla Avrupa'nın en cesur ülkesi durumuna geçmiştir. Ulusal Franchising Derneği bünyesinde toplanan veriler de söz konusu durumu desteklemektedir. Rakamlar Amerika'da 12, Finlandiya'da 60, Almanya'da 45 kişiden birinin kendi işini kurma düşünce ve isteğinde olduğunu ortaya koyarken, ülkemizde her iki kişiden birinin kendi işini kurmak düşüncesinde olduğunu ifade etmektedir. (www.kobilersizinicin.com).

Gelişen girişimcilik anlayış ve koşullarına bağlı olarak, girişimci olma biçimleri de artık farklılık göstermekte ve verimliliği arttırmaya yönelik olarak şekillenmektedir; bugün için girişimcilik artık yeni bir iş sahası olarak karşımıza çıkmakta ve var olan iş alanlarını devam ettirmeye odaklanmış biçimde kullanılmaktadır. Bu bağlamda ülkemizde girişimcilik olgusu dört farklı durum ve biçimde uygulama alanı bulmuş olmaktadır (Tekin, 2004: 12).

Girişimciliğin birinci uygulama alanı, mal ve hizmetleri üretme ve pazarlama durumuna göre fırsat girişimciliğidir ki, ekonomik sistem içindeki canlılığa bağlı biçimde

pazarda ortaya çıkan genişleme veyahut ekonomik krizle birlikte pazara yeterince mal sunulamaması durumunda gelişen birtakım fırsatları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Girişimcinin fırsatları fark edebilmesi ve değerlendirebilmesi için bilgi birikimine ve ilgili yeteneklere sahip olması gerekmektedir. Bu yetenekler, yaratıcı eğilimlerin meydana çıkarılması yoluyla, Schumpeter'in de dikkat çektiği gibi, yaratıcı girişimcilik olarak ifade edilmektedir. Yeni bir fikir veya yeni bir icat, asıl olan nokta diye belirtilmiş olmaktadır (Özkan vd., 2010: 91).

Girişimciliğin uygulama alanlarının ikincisinin ise faaliyet bölgesine göre değişik bir boyut kazanacağı belirtilmiştir; günümüzde oluşan küresel işletmecilik olgusuyla beraber girişimcilik olgusu da devamlı olan bir değişim içine girmiş ve böylece de yeni bir anlam ve önem kazanmış bulunmaktadır. Artık, girişimcilik kavramının boyutları değişmektedir ve coğrafi sınırların bu alandaki sınırlayıcı ve olumsuz etkileri giderek kaybolmaktadır. Bölgesel ve uluslararası girişimcilik konularında ise bölgeler arası dengeli bir kalkınma olgusunun sağlanabilmesi adına sürekli bir bilgi transferi ve iş akışının kurulması yararlı olacaktır. Girişimciliğin diğer bir boyutunu meydana getiren sermaye sahipliği ise, yaratıcılık ve girişimcilik eğiliminin biraz daha önünde yer almaktadır (Tekin, 2004: 16).

Son olarak ise girişimci kimselerin değişime ve gelişime önderlik ettikleri hususu vurgulanmaktadır. Onlar tamamen yeni yöntem ve politikalarla ekonomiye katkı sağlar ve "yaratıcı yenilik" durumu ifade ederler. Girişimci kimseler ekonomik hareketliliğin itici gücü durumunda olmaktadırlar. Yeni mal ve hizmetlerin pazara arzı konusunda, yeni pazarların gelişme durumunda, yeni örgütlenme biçim ve koşullarının ortaya konmasında, iş fikirlerinin girişimciliğe uygulaması alanında girişimci denilen şahısların öncü görevinde oldukları ifade edilmektedir. Girişimci kimseler bu nitelikleri açısından var olanlarla yetinmeyip sürekli yenilik arayışıyla değişime önderlik ederler (www.tusiad.org.tr).

Türkiye'nin genç bir nüfusa sahip bulunuşu sıralamadaki yerini korumasına vesile olmaktadır. Genç bir nüfus demek, aynı zamanda, her alanda daha çok talep demektir; böyle olduğu için de bu durum girişimciler açısından daha teşvik edici bir tablo oluşturmaktadır. Fakat olumlu görünmekte olan bu tablo, kendisine uygun koşullar çerçevesinde üretime dönüştürülemediği hallerde, yalnızca girişimcilik özelliklerine sahip olunması yeterli olamaz. Şöyle ki; uluslararası girişimcilik endeksi bünyesinde kullanılmakta olan 10 yetişkin içinde şirket kuran insanlara bakıldığı zaman, Türkiye yirmi

dokuz ülkenin gerisinde kaldığı gözlenmektedir. Türkiye'de her 100 yetişkinden ancak 4,6'sı bir şirket kurarken, bu sayı ABD'de 11,7, Güney Kore'de 15, Meksika'da 18,7' olmaktadır. Türkiye'nin yeterli kamu kaynaklarına sahip olamayışı, girişimcilere için olan kredi miktarını etkilemektedir. Bu da ülkemiz açısından girişimci potansiyelinin tam olarak ortaya çıkmamasına yol açmaktadır. Türkiye'de şu an için var olan bürokratik zorluk ve engeller yeni düzenlemeler sayesinde aşılabilirse, girişimcilik, giderek daha da yaygınlaşabilecektir. Pek çok girişimciye şu an için engel olan, sermaye yetersizliğidir (Cansız, 2007: 46).

Girişimci kimseler birtakım yönlerden hep birbirine benzerler. Farklılıklar ise sadece geçmişlerine dairdir. Bunun yanı sıra motivasyonları ve firmalardan beklentileri de farklılık ögelerini içerir. Tipoloji gerçeği girişimciliği anlamak adına son derece önemli durumdadır. Çünkü girişimciler genel olarak niteliksel açıdan birbirlerinden farklı kombinasyonlar çerçevesinde oluşurlar. İlave olarak da tipolojiler potansiyel girişimci profillerinin denetlenme olasılıklarını en aza indirmektedir. Bu demektir ki, tipolojiler, girişimcilerin tanımlanması konusunda çok az ayrıntı vermekte, ama karmaşık bir fenomen içindeki modelleri tanımlamaya imkan veren düzenleme ekseninde ise çeşitlilik sağlamaktadır. Ayrıca girişimsel davranışın ve performansın tahmini, belirli tipolojilere dayandırılması durumunda daha iyi gerçekleştirilebilmektedir (Landström, 2005: 275).

Girişimcilerin farklı niteliksel özelliklere sahip olması demek, girişimciliğin artması yönünde uygulanacak politikalar adına çok önem ve değer arz eder. Girişimci tipolojisi girişimci kişinin hangi açılardan eksik olduğu gerçeğini ve hangi yönlerden stratejik üstünlüklerinin bulunduğu sonucunu ortaya koyar. Bu demektir ki her bölgede veya ülkede girişimci tipolojisinin oluşturulması, politika geliştiriciler için çok önemli bir kaynak durumundadır (Özkul ve Dulupçu, 2007: 74).

İKİNCİ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

2.1. Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü

Genel olarak algılandığı şekliyle toplumda kadın; şefkatli, duygusal, nazik, besleyici, anaç; erkek ise korumacı, sahiplenici, saldırgan, hayalperest ve fiziksel olarak güçlü olarak bilinmektedir. Bilinen söz konusu kalıplar, toplumsal anlamda rahatça tutum ve davranışlara dönüşmektedir. Bunun yanı sıra bahsi geçen önyargılar, cinsiyetlere verdiği belirli rollerle ayrımcılığın oluşmasına sebebiyet vermektedir. Toplum tarafından bahşedilen cinsiyet rolleri kadınlar ve erkekler tarafından içselleştirilerek, benimsenmiş ve uygulamaya koyulur hâle gelmiştir. Bilinen cinsiyet rol ve kalıplarına göre, aile içerisinde kadın ve erkeğe farklı görev ve sorumluluklar yüklenmektedir (Çelebi, 1997: 14).

Yukarıda verilen paragrafta anlatılmak istenen, toplum tarafından yaratılan baskıların ve tehditlerin, kadın girişimcileri erkek girişimcilere nazaran dezavantajlı bir pozisyona yerleştirmesidir. Söz konusu dezavantajın bir getirisi olarak da kadın girişimci sayısında azalma meydana gelmektedir. Bu duruma bağlı olarak da kadın girişimciler başarısızlıklarla ifade edilmektedir (Mueller, 2004: 200). Başka bir açıdan da globalleşen dünya düzeni ile birlikte bilgi işlem ve iletişim teknolojisinde meydana gelen hızlı gelişim kadınlara farklı alanlarda özgürlük kazandırmakta ve girişimci kadın sayısının da artmasına katkıda bulunmaktadır (Şahin, 2006: 30).

Yapılan araştırmalarda kadın girişimciler ile erkek girişimciler arasında bazı farklılıklar olduğu görülmüştür. Kadın girişimciler ekonomik açıdan güvenliklerini sağlamanın yanı sıra ev ve iş hayatındaki işlerini dengeleyemeyeceklerini, yalnızca bazı çalışma alanlarında uygulamalarda bulunabileceklerini, bankalardan kredi çekmekte zorlanabileceklerini, müşteriler tarafından doğru algılanamayacakları ve benzeri konularda sorunlarla karşılaşabileceklerini düşünmektedirler. Bu konu ile ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, girişimcilerin sahip oldukları ortak özellikler bakımından erkek ve kadın girişimciler arasında bazı farklılıkların bulunmakla birlikte, kadın girişimcilerin yaptıkları işe motive olma, bir işe başlama süreci üzerinde etkili olan faktörler, belli işler hakkında sahip olunan kabiliyet, mesleki anlamda sahip olunan

tecrübe, yararlanılan finansal kaynaklar, karakteristik özellikler, özgeçmiş, onları destekleyenler ve girişimi gerçekleştirilen işin türü bakımından erkeklerden farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Hisrich ve Peters, 1998: 79).

Söz konusu farklılıklar Hisrich ve Peters tarafından aşağıda verildiği şekilde açıklanmıştır (Hisrich ve Peters, 1998: 80):

- Erkek bireyler genel olarak gelecek planlarını kontrol altına alma ve bir şeyler yapabilme güdüsü ile işe motive olurlarken, kadın bireyler mevcut iş ortamlarının onları desteklemekten ziyade önlerine set oluşturma yönünde faaliyetlerde bulunmasına bağlı olarak başarma arzusu ile daha fazla motive olma eğilimindedirler.
- Erkek bireyler genel olarak yeni başlayacakları girişimde hali hazırda yaptıkları işin, uğraştıkları ikinci işin ya da hobilerin farklı uygulamalarına yönelme eğiliminde bulunurlar. Kadın bireyler ise genel olarak yüksek iş memnuniyetsizliği ile terk ettikleri iş ortamlarının ardından yeni bir girişim için deneyimden ziyade daha zor durumları başarma arzusu ile bir girişimde bulunurlar.

2.1.1. Cinsiyet ve Rol Tutumları

Hofstede toplumsal cinsiyet ve cinsiyet ayrımcılığı konularda araştırma yapan önemli isimlerden biri olup, cinsiyet algısı değişkenini ve insanlar arası rol ilişkilerini açıklarken toplumun cinsiyetler için esas gördüğü rolleri göz önünde bulun. Hofstede egemen norm ve değerlerin topluma yansıyış biçimlerden o toplumun erkek egemen mi, yoksa dişi egemen mi olduğunu saptamıştır. Hofstede dişil ve eril davranış biçimlerinin özelliklerinin toplumun bireylere yüklediği rollerden ileri geldiğinin savunmaktadır. Bu anlayışa göre şefkat, merhamet, nazik, sadık, duyarlı, insan ilişkilerinde uyumlu, sevgi dolu olma gibi özelliklerin dişil davranıştan ileri gelip toplum tarafından kadına meslek seçiminde de bilinçaltına yaptığı dayatmalar üzerinde etkili olmaktadır. Kadınlar tarafından yoğun olarak algılanan meslek gruplarının onların söz konusu işlere uygun olmaları ile alakalı olmayıp bilinçaltına yapılan dayatmalardan ileri geldiği bir gerçektir (Akt. Başol, 2010: 50).

Bir toplumdan diğerine göre cinsiyetlere dayatılan roller farklılık göstermesine karşın genel olarak değişmeyen bir kural olarak cinsiyet kavramının temelinde her toplumda erkek bireylere yönelik yapılan pozitif ayrımcılık ön plana çıkmaktadır. Toplum tarafından oluşturulan ve kadına dayatılan cinsiyet rolleri kadını erkeğe bağımlı ve bağlı

kılmaktadır. Bazı kadınlar kadını erkeklere bağımlı hâle getiren söz konusu ön yargılara karşı çıkarken diğerleri söz konusu ayrımcılığı normal olarak görmektedirler. Bu bağlılıklar sonucunda kadınların sosyal konumları erkekler tarafından belirlenir hâle gelmektedir (Cici, 2013: 54).

Hane içinde kadın ve erkeğe üstlenen roller doğrultusunda ortaya çıkan cinsiyet rolleri için toplum tarafından belirlenen ve uygulanması beklenen kriterler olarak kavramsallaştırılmış ise de söz konusu roller sosyal dokunun biçimlenmesi içinde kadınlara doğumdan itibaren öğretilmiş olması yönüyle kadın bireyler tarafından benimsenmiş ve içselleştirerek süregelmiştir. Toplum içerisinde var olan söz konusu roller kadınların vazgeçmemeleri gereken tutumlar olarak şartlandırılmalarına bağlı olarak kalıplaşmış ve kültürün bir parçası olarak kuşaktan kuşağa aktarıla gelmiştir (Çelebi, 1997).

Toplumsal unsurlar girişimcilik üzerinde etkili olan önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak cinsiyet rollerinin bireylere yükledikleri farklı yükümlülüklerin oluşturduğu bilinçaltı davranışları da girişimcilik üzerinde etkili olmaktadır. Kadın ve erkek bireyler girişimcilik konusu ve toplumun algısı bakımından eşit hak ve yargılarla karşılaşmamaktadırlar. Bir girişimcinin sahip olması gereken özelliklere sahip olan erkekler "iş adamı" olabilirken, kadın bireyler söz konusu özellikleri taşımalarına rağmen "ev kadını" olarak kalmaktadırlar (Başol, 2010: 51).

Girişimcilik, kişinin temel haklarından biri olmasına karşın, toplumlara uygulanış biçimi göz önünde bulundurduğunda diğer haklar gibi erkek bireylerin tekeline kalmış, kadınlar tarafından uygulanması zor bir hak olarak kalmıştır. Toplum tarafından kendilerine atfedilen öğretilerden ileri gelen "kadınlık ve annelik" rollerinden çıkıp; ev kadınlığı haricinde bir meslek sahibi olma çabaları hem kadınlar için hem de bütün toplum için yeni ve çözülmesi gereken bir sorun hâline gelmiştir. Buna bağlı olarak kadın bireyler girişimcilik özelliklerine sahip olmalarına rağmen "ev hanımı" nı meslek olarak yazdırmak zorunda kalmıştır (Bedük, 2005: 107).

Cinsiyetlerden ileri gelen farklılığın girişimcilik kavramı üzerinde bu denli ket vurmasını 2000'li yılların başında yayınlanan ve yirmi dokuz ülke üzerinde yapılan bir araştırmanın sonucu olan Dünya Girişimcilik Platformu (Global Entrepreneurship Monitor GEM) raporuna göre kadınların girişimsel uygulamalarda bulunma oranları erkek bireyler ile kıyaslandığında çok alt seviyelerde kaldığı görülmektedir (Başol, 2010: 51).

Cinsiyet faktörlerinin yaratmış olduğu rol tutumları girişimci bireyler için sektör seçimi konusunda bile etkili olmaktadır. Kadın girişimciler sektör olarak genelde hizmet sektörünü tercih ederken; erkek girişimciler için bu tercih üretim, inşaat ya da ileri teknoloji alanlarında yapılmaktadır. Buna bağlı olarak da kadın bireyler erkek bireylere kıyasla daha küçük ölçekli işletmelere sahip olmaktadır (Hisrich ve Peters, 1998: 78-80).

Cinsiyet faktörleri ve girişimcilik üzerinde potansiyel girişimciliğin bilişsel faktörlerini araştırmak üzere yapılmış olan bir çalışma sonucunda görüldüğü üzere, yeni bir işe başlama aşamasında cinsiyet farklılıklarının rolünün önemine dikkat çeken sonuçlar ortaya çıkmıştır. Başarılı kadın girişimcilerin açıklamaları kendi işinin patronu olma yönünde içsel ve istikrarlı bir kişi olarak karşımıza çıkarken; başarılı erkek girişimciler ise pazardaki talebi karşılamaya yönelerek dışsal ve istikrarlı bir kişilik gösterirler. Buna rağmen, yapılan birçok araştırma, girişimci tarafından kurulan işletmenin sürdürülebilirliği yönünde erkek ve kadın girişimciler arasında istatistikî olarak farklılık bulunamadığını hatta yeni iş geliştirme ve ilerletme konusunda da fark olmadığı görülmüştür (Brindley, 2005: 144).

Farklı cinsiyetlere atfedilen rollerin sonuç olarak, girişimcilik üstüne sadece önyargı bazında etkisi bulunduğunu söylemek mümkündür. Milyonlarca kadının oldukça yaratıcı biçimde yeni iş kolları yaratması, başarılı bir biçimde iş kadını ve ev kadını rollerini sürdürmesi, kadınların da erkeklerden farklı olmaksızın başarılı birer girişimci "iş insanı" olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra erkek girişimcilerin zamanlarının hemen hepsini işleriyle geçirmelerinin yanında kadın girişimcilerin ev, aile ve iş yaşamlarını başarılı bir biçimde yürütmeleri, girişimci bakış açısından kadınları daha başarılı girişimciler konumuna getirmektedir (Başol, 2010: 52-53).

2.1.2. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Farklılıkları

Cinsiyet faktörü asırlardır sosyal toplumun bir sorunu olmuştur. 21.yüzyıın genel ekonomik yapısı ve düzeyi ile ilgili olarak yapılan birçok araştırma dikkate alındığında, kadın işgücünün şu an için bile, erkek işgücünün neredeyse yarısı kadar olduğu gerçeğine ulaşılmaktadır. Söz konusu bu genel durumun özünde eşit eğitim koşullarının olmayışı gibi bir neden yer alır (Minibaş, 2005).

Buna ek olarak özellikle ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde ve geri kalmış ülkelerde; töre, örf, adet gibi yazılı olmayan kanunların geçerliliğini sürdürmesi de

kadınların işgücü oranının düşüklüğüne sebebiyet vermektedir. Sıralanan nedenlere ilave olarak, özellikle de ülkemiz gibi gelişmekte olan ve aynı zamanda geri kalmış ülkeler bazında; töre, örf, adet gibi yazılı olmayan birtakım yasa ve kuralların hala geçerliliğini koruduğu toplumlarda kadınların işgücü oranının düşüklüğü bir gerçektir ve sözü edilen bu yazılı olmayan yasa ve kurallar bu genel sonucun esaslı sebebi durumundadır (Sönmez ve Toksoy, 2014: 50).

Cinsiyet rolleri zaman içinde ve de toplumdan topluma farklılık gösterir; ancak bütün her şeye rağmen hiçbir zaman değişmeyen yanı şudur ki, cinsiyet kavramının esasında erkekler lehine bir pozitif ayrımcılık söz konusu olmaktadır. Geleneksel yapıda olan toplum bünyelerinde gözlenen cinsiyet rolleri, bir biçimde, kadını erkeğe bağımlı ve bağlı kılmıştır ve buna devam da etmektedir. Kadınların bir kısmı buna karşı dururken bir kısmı da bunu kabullenmiştir. Aynı zamanda söz konusu bu bağlılığın kadınlara geri dönütü de yine olumsuz bir biçimde olmakta ve sosyal konumlarının erkekler tarafından belirlenmesini doğurmaktadır (Goffee ve Scase, 1992: 13).

Girişimci kişiler her toplumsal öğe ile biçimlenir; bunun gibi, cinsiyet de girişimciyi biçimlendirir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, cinsiyet rollerinin kişilere yüklediği farklı sorumluluklar, yarattığı bilinçaltı davranışlar açısından kadına ve erkeğe ayırdığı paylar bakımından hiç de adaletli değildir. Girişimci niteliklere sahip olan erkekler kolayca"iş adamı" olabilmekte, kadınlar ise bu niteliklere sahip olsalar da "ev kadını" olarak kalmaktadırlar (Sönmez ve Toksoy, 2014: 50).

Kişinin temel hak ve özgürlükleri içinde yer alan girişimcilik de, maalesef, diğer birçok hak ve özgürlük gibi erkeklerin tekelinde kalmış bulunmaktadır. Kadınlar kendilerine atfedilen toplumsal öğreti kültlerinin oluşturduğu "kadınlık ve annelik" rollerinden çıkıp da ev kadınlığı ötesinde bir meslek sahibi olmaya kalktıklarında birçok engelle karşılaşmaktadırlar. Bu olumsuz tablo hem kadınlar adına hem de toplumun geri kalanları adına yeni ve çözülmesi zorunlu bir problem durumundadır. Bu sebepledir ki kadın, girişimcilik niteliklerini yeterince taşıdığı hallerde bile ev hanımlığını kendi asıl ve yegane mesleği diye yazdırmak zorunda kalmış bulunmaktadır (Bedük, 2005: 107).

Cinsiyet farkının bu şekilde ve bu derecede girişimciliğe engel oluşu 2000'li yılların başında yayınlanan ve 29 ülke üzerinde yapılan bir çalışmanın sonucu olarak Dünya Girişimcilik Platformu (Global Entrepreneurship Monitor-GEM) raporunda yer almıştır. Buna göre kadınların girişimsel etkinlik oranları, aynı konuda erkekler ile

karşılaştırıldığında çok düşük seviyelerde kalmış bulunmaktadır. Kendi işini kurabilmeyi her nasılsa başarabilmiş kadınların karşılaştıkları problemler de, ne yazık ki, erkeklere oranla daha sık ve daha zorlu olmaktadır. Birçok kadın bu alanda kredi almakta güçlük yaşamıştır veyahut ekonomik açıdan bir dizi zorluğu çok şiddetli biçimde yaşamıştır. Bütün bu gerçeklere rağmen, yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bir girişimcinin oluşturduğu şirketin devamı bağlamında erkek ve kadın girişimciler arasında kayda değer seviyede istatistiksel bir farklılık (Sönmez ve Toksoy 2014: 51).

Konuyla ilgili olarak gerçekleştirilmiş bulunan uzun vadeli bir araştırma sonuçları göstermiştir ki, bilişsel faktörlerin belirleyiciliği bağlamında ve yeni bir işe başlama esnasında cinsiyet farklılıklarının rolünün önemi konusunda dikkat çekici birtakım sonuçlar söz konusudur.. Başarılı kadın girişimcilerin açıklama ve analizleri içsel ve istikrarlı bir kişi profiline varır. Başarılı erkek girişimcilerin açıklama ve analizleri ise dışsal ve istikrarlı bir kişi profilini çizmektedir. Buna rağmen, yapılan birçok çalışmada ortaya konmuştur ki, girişimcinin kurduğu şirketin sürekliliği konusunda erkek ve kadın girişimciler arasında istatistiksel farklılık söz konusu değildir, hatta yeni iş geliştirme ve ilerletme konusunda da bir fark bulunmamaktadır (Dobransky, 2002: 256).

Cinsiyetlere yüklenen sorumluluklar açısından, sonuçta, girişimciliğe ilişkin olarak sadece önyargı anlamında bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür ve milyonlarca kadın çok yaratıcı biçimde yeni iş kolları oluşturmakta, başarıyla iş kadını ve ev kadını rollerini sürdürmektedir; bu genel durum, kadınların da başarılı birer girişimci veya *"iş insanı"* olduğunu kanıtlamaktadır. Hatta söylenebilir ki, erkek girişimcilerin tüm zamanlarını işleriyle ilgilenerek geçirmelerinin yanında, kadın girişimcilerin aynı anda ev, aile ve iş yaşamlarını sürdürebilmeleri, girişimci bakış olarak kadınların daha başarılı girişimciler olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Başol, 2010: 52-53)

Kadın ve erkek girişimciler üzerinde yapısal ve toplumsal faktörlerin etkisiyle aralarında meydana gelen farklılıklar konusunda yapılan çalışmalar sürecinde kişilik, mesleki tecrübeler ve motivasyon gibi başlıkla ortaya çıkmıştır. Gerçekleştirilen bu araştırmaların yoğunlukla erkek girişimciler üstünde oluşu, kadın girişimci sayısı azlığı gibi faktörlerin bu noktalarda kısıtlama oluşturduğu ve öznel bilgi verme konusunda çok yetersiz kaldığı gerçeği de hiç göz ardı edilmemelidir. Araştırmalarda oluşan bu ayrılıkların işe başlama safhasından devam konusuna kadar birçok alanda varlığını hissettirdiği saptanmıştır. Bu alanda çalışmalar gerçekleştirmiş olan Hisrich ve

Ronstandt'ın yaptıkları araştırmalarda kadın ve erkek girişimcilerde gözlemlenen farklılıklar değerlendirilmiş ve söz konusu farklılıklar için tablolar hazırlanmış bulunmaktadır (Çelebi, 1997:20-21).

Tablo 2.1. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

Karakteristik Özellikler	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Kişisel özellikler	Kararlılık	Esnek ve toleranslı,
	İnatçı ve ikna kabiliyeti yüksek	Hedefe odaklı
	Hedefe odaklı	Gerçekçi ve yaratıcı
	Yenilikçi ve idealist,	Orta düzeyde kendine güvenen
	Kendine güveni yüksek	Gayretli ve enerjik
	Gayretli ve enerjik	Sosyal ve ekonomik çevreye ilişki kurmada beceriklilik
	Kendi kendinin patronu olmalı	
Özgeçmişe dair bilgiler	Girişimci olma yaşı: 25-35	Girişimci olma yaşı: 35-45
	Girişimci babanın çocuğu	Girişimci babanın çocuğu
	Eğitimli- işletme ya da teknik (genellikle mühendislik)	Eğitimli – liberal sanatlar
	Ailedeki ilk çocuğu	Ailedeki ilk çocuğu
Mesleki geçmiş	Çalışma deneyimi	İşletme alanında deneyimli
	Herhangi bir alanda yüksek bir başarıya sahip uzman alarak tanımlanır	Alanda orta yönetim ya da idari işlerde
	İşletme fonksiyonlarında rekabetçi	Deneyimli
		Hizmet alanında deneyimli
İşe başlama nedeni	Mevcut işinden dolayı duyulan hoşnutsuzluk	İşten soğuma
	Mevcut işe ek iş yapmak ya da mevcut işte ilerlemek	Yeni bir alana ilgi duyma veya fırsatların
	İşten çıkma/ İşten çıkarılma	olması
		Kişisel durumlardaki değişiklikler
Destek faktörleri	Arkadaşları-profesyonel tanıdıkları	Yakın arkadaşları
	(avukat...)	Eşi
	İş dernekleri	Ailesi
	Eşi	Profesyonel kadın grupları
		Ticaret Dernekler
Motivasyon	Başarı-işlerin olması için çabalama	Bir amaca yönelme
	Kişisel Bağımsızlık- kendi imajı (statüyü ve işletme içindeki rolünü önemsemez. İş tatmini kontrolde bulunan kişi olmaktan doğar)	Bağımsızlık- tek başına başarı kazanma
	Kendini gerçekleştirme	İş tatmini- önceki işlerde yaşanan tatminsizlik
		Özgürlük
		Başarı
Girişim türü	Üretim veya inşaat	Hizmet ile ilgili- eğitim, danışmanlık, halkla ilişkiler
	Yıllık net gelir- 7.100 $ /yıl	Yıllık net gelir- 2.000 $ /yıl
Fon kaynakları	Kişisel sermaye- tasarruflar,	Kişisel sermaye- tasarruflar
	Banka kredisi,	Kişisel borçlar
	Yatırımcılar	
	Arkadaş veya aileden borç alma	

Kaynak: Çelebi ve Sallan 1997: 20-21

Erkekler daha çok kendi geleceklerini güvence altına alma güdüsüyle hareket ederken, kadınlar için bu durum özgür olma, başarma arzusu ve çok hak ettikleri yerlere gelememe kaynaklı oluşan hayal kırıkları girişimciliğe başlama yolunda itici güç

olmaktadır (Arıkan 2004). Ronstandt'a Göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması Tablo 2.2'de görülmektedir.

Tablo 2.2. Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

Kategoriler	Açıklamalar
Kişisel Kategoriler	Arada farklar olmakla birlikte bunlar girişimci olmayanlarla Karşılaştırıldığında çok küçüktür.
Deneyim	Pek çok aşamada kadınların islerini kurmadan önce erkeklere göre daha çok doğrudan deneyim edinmiş oldukları gösterilmiştir. Aynı zamanda kadınların islerini kurduktan sonra erkeklere göre o is için haftada daha az saat vakit ayırdıkları tespit edilmiştir.
Hedefler	Kadınlar erkeklere göre isin yasam tarzına daha çok; karlılığına ise daha az önem vermektedir.
İş Faktörleri	Araştırmalara göre kadınlar daha küçük ve daha rutin is alanlarında is kurmaktadırlar. (Bir çalışmada bunun nedeninin çevresel engeller olduğu belirtilmiştir.)
Çevresel Faktörler	Burada kadın ve erkekler arası kesin bir farklılık söz konusudur. Hemen hemen tüm araştırmalar mali kaynak konusunda; banker ve diğer mali aracılarla etkileşim konusunda kadınların özel sorunları olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda kadın girişimciler erkeklerden çok daha fazla, perakende ticaret ve hizmet sektöründe yoğunlaşmaktadırlar

Kaynak: Çelebi ve Sallan 1997: 20-22.

Tablo ele alındığında dikkati çeken ilk husus başlangıç sermayesi sebebiyle başvurulan kaynakların gösterdiği ayrılıklardır. Erkekler için bu aşamada ilk adım anamal eklentisi olarak yatırımcı veya banka kredileri iken bu durum kadın girişimciler için bireysel birikimlere yönelme konusunda olmaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen bu sonucun yaklaşık rakamsal değerleri ise; kadınlar tarafından kurulan şirketlerin başlangıç sermayesinin yaklaşık $15.000, erkekler tarafından aynı amaçla kullanılan sermaye ise $36.000 civarıdır (Çelebi ve Sallan, 1997: 23).

2.1.3. Kadının İşgücüne Katılımı

Bilindiği üzere ülkemizde iş gücüne yani kalkınmaya katılım konusunda kadın bireyler, erkeklerden geride kalmış hatta bu oran giderek azalma eğilimi göstermiştir. İş hayatı kadın bireylere ekonomik açıdan bağımsız ve özgür olma olanağı sağlamanın yanında özgüvenlerini ve toplumsal saygınlıklarını arttırmakta, aile içerisinde bulundukları konumu da iyileştirmektedir. Kadın bireylerin kalkınma ve iş gücüne katılımı ile ilgili yasal anlamda herhangi bir ayrım olmamasına, hatta kadın bireylere yönelik pozitif ayrımcılık yapılmasına rağmen, toplum tarafından kadına yüklenen rollerin bir getirisi olarak kadının aile hayatındaki sorumlulukları oldukça ağırdır. Aile hayatında kadının üstlenmiş olduğu sorumluluklar kadının, çalışma ya da çalışmama yönünde bir karar almasına sebebiyet vermektedir. İş yaşamı ile aile yaşamı arasında bir denge sağlanabilmesi için, kadının ailede yüklenmiş olduğu yüklerin eşler arasında paylaşılması ve devletin yasal düzenlemelerle sağlayacağı destek oldukça önemli olmaktadır (TCEUEP, 2008: 14).

Ülkemiz kalkınma amaçları bünyesinde kadın bireylerin iş gücü ve kalkınmaya katılımlarını arttırma yönünde farklı hedefler belirlenmiştir. Devlet yönetimi tarafından hazırlanmış olan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı", Türk kadın bireylerin işgücüne katılımının erkek bireylerle kıyaslandığında çok düşük olduğunu doğrulamaktadır. Söz konusu raporda üzerinde durulan nokta; kadın vatandaşların genel sosyal ve ekonomik gelişiminin işgücüne katılımları ile yakından ilişkili olmasıdır. Kadın bireylerin ekonomik ve sosyal gelişimiyle işgücüne katılım arasında yakından bir ilişkinin var olması, yeni iş sahaları sağlanmasının kadınlara yalnızca ekonomik açıdan özgürlük sağlamayıp, bunun yanı sıra öz güveni ve sosyal saygılarını arttırarak aileleri içindeki konumlarını iyileştirecektir (Kalkınma Bakanlığı, 2012: 4). Yukarıda bahsi geçen Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı Tablo 2.3'de verilmektedir:

Tablo 2.3. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı

Hedef 1: Kadınların istihdamını arttırmaya yönelik çabaların hızlandırılması	**Sorumlu Kuruluş**	**İşbirliği Yapılacak Kuruluşlar**
1.1 Eğitim, mesleki eğitim ve girişimcilik yoluyla kadınların istihdam edilebilirliğinin arttırılması 1.2 Çocuk ve yaşlı bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması 1.3 Geleneksel yapıların yaygınlığının azaltılması için sosyal farkındalığın arttırılması	ÇSGB, İŞ-KUR, MEB, KOSGEB	KSGM, SHÇEK, GAP İdaresi Başkanlığı (GİB), Üniversiteler, Sendikalar ve STK'lar
Hedef 2: Kadınların kırsal alanlardaki ekonomik konumunun iyileştirilmesi		
2.1 Kadınların tarım alanındaki girişimciliğinin teşvik edilmesi 2.2 Kırsal kesimdeki kadınlar için gelir getirici projelerin ve çalışma koşullarını iyileştirmeye dönük projelerin uygulanması	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, MEB, İŞ-KUR, ÇSGB	KSGM, GİB, MEB, Çevre ve Orman Bakanlığı, Ticaret Birlikleri, STK'lar ve Üniversiteler
Hedef 3: İşgücü piyasasında toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele edilmesi		
3.1 Mevcut Çalışma Kanunu'nun revize edilerek Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile ilgili hükümlerin kanuna eklenmesi 3.2 Benzer işleri yapan kadınlar ve erkekler arasındaki gelir farklılıkları ile ilgili verilerin oluşturulması 3.3 Kadınların çalışma yaşamında karşılaştığı her türlü ayrımcılığa karşı gerekli önlemlerin alınması	ÇSGB, KSGM, TÜİK, Üniversiteler, İŞ-KUR	İŞ-KUR, Barolar Birliği, Sendikalar, STK'lar, ÇSGB (SGK), Özel Sektör, KSGM, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı 2012: 5.

Verilen tablo incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik temelde belirlenen üç hedefi gerçekleştirecek kuruluşlar ile iş birliği yapılacak kuruluşlar belirlenerek iş bölümü yapılmış ve başarı sağlamak için söz konusu hedefler alt başlıklar halinde ele alınmıştır. Kadın bireyleri işgücü ve kalkınma piyasasından dere dışı bırakan en önemli sebepler tespit edilerek söz konusu sebeplerin giderilmesi hususunda yeni çözümler geliştirilmiştir. Kadın bireylerin girişimci özelliklerinin uygulamaya koyulması ve kadın girişimci birey sayısının arttırılması, çocuk ve yaşlı bakım hizmetlerinin daha yaygın hale getirilmesi, klasik yapıların yaygınlığını azaltma, toplum genelinde kadın ve erkek eşitliğini sağlama, kadın bireylerin iş hayatında karşılaştığı her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırma söz konusu ulusal eylem planında ön plana çıkan durumlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Korkmaz ve Korkut, 2012: 46).

2.2. Kadın Girişimciliği

Sosyal yaşamın gelişmesiyle kadınlar neredeyse tüm mesleklerde ve iş hayatının hemen hemen her alanında belirgin bir konuma ulaşmışlardır. Globalleşen dünya düzeninde rekabetçi bir yapı bünyesinde mevcudiyetini sürdürme arzusunda sahip olan girişimci bireylerin önündeki olanaklar oldukça fazlalaşmıştır (Taş, 2016: 26). Teknolojide meydana gelen gelişim ve internetin hayatın bir parçası hâline gelmesi ile birlikte, e-pazarlama ve e-satış süreçlerinde de ilerlemeler sağlanmış, niş pazarların ortaya çıkmasıyla beraber daha dar ve yoğun bir pazarda uygulama gösteren girişimci bireyler ortaya çıkmıştır. Kadın girişimciler de söz konusu yeni sosyal grupların arasında yer almaktadır. Günümüzde yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde 8 milyona yakın kadın girişimci bulunmakta olup, işlerini yürütme şekilleri ve çıktılara odaklanıldığında oldukça başarılı sonuçlar ile karşılaşılmaktadır (Soysal, 2010: 89).

Türkiye'de de giderek yaygın hale gelen kadın girişimci kavramı, M. Rifat Hisarcıklıoğlu'nun da dediği üzere bir "moda" olmanın ötesinde bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik sistemlerinde küçük işletmeler bir çıkış modeli olarak önerilirken, kadın bireylerin kalkınma ve iş gücüne katılımı da genel yoksulluğun ve işsizliğin azalmasını direkt olarak etkileyen faktörler olarak görülmektedir. Söz konusu bakış açısı ile ele alındığında kadın girişimciliği, yenilikçi, fırsatları takip eden, risk alan ve yine başkalarına özellikle de kadınlara istihdam alanı yaratan bir kategori olarak önem kazanmaktadır (Akt. Köse, 2014: 28).

Küresel çapta kadının iş yaşamına katılımı ülkeden ülkeye ve sektörden sektöre farklılıklar arz etmektedir. Kadın işgücü açısından iş yasamı birçok avantaja ve dezavantaja sahiptir (Arslan vd., 2018: 112).

Buradan yola çıkarak kadın girişimciliğinin feminist kuram içerisinde aldığı konum bir anlamda klasikleşmiş ve normalleştirilmiş aile rolünü ve kadının şahsına yönetilen baskıcı kalıp ve ön yargıların kırılmasını ifade etmesinin yanında işveren olarak diğer kadınlar karşısında aldığı yeni konumu ifade emektedir.

2.2.1. Kadın Girişimciliğinin Tarihçesi

İnsanlık tarihinin her döneminde üretime katkıda bulunmalarına rağmen kadınlar, sosyo-ekonomik kalkınma aşamasında hak ettikleri değeri görememişlerdir. Ülke

nüfusunun yarısının kadınlardan oluşuğu bilinen ülkemizde de benzer şekilde kadınlar kalkınma ve iş gücünün getirilerinden yeterince faydalanamamışlardır. Söz konusu duruma bağlı olarak, kadın bireylerin işgücüne daha fazla katılımını sağlamak ülkemizin daha hızlı kalkınmasının yanı sıra kadınların sosyo-ekonomik durumlarının da iyileşmesini sağlayacak olması yönüyle oldukça önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda görüldüğü üzere günümüzde Türk kadınları, yasa önünde diğer gruplarla eşitliği sağlanmasına karşın, uygulama aşamasında bazı ayrımcılıklarla karşı karşıya kalmaktadırlar (Tamer, 2013: 653).

Kadınlar, Türkiye tarihi içerisinde her dönemin değişen koşul ve özelliklerine göre değişen biçimlere ekonomik uygulamalarda yer almışlardır. Kadın bireylerin işgücü piyasası ile tanışması tamamen bir zorunluluk sonucu ortaya çıkmıştır. Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı ve II. Dünya Savaşı sırasında erkeklerin çoğunun orduya katılmasına bağlı olarak azalan iş gücünü takviye etmek maksadıyla kadınlar iş gücüne katılmış ancak erkeklerin terhis olmasıyla birlikte geleneksel ev işleri ile uğraştırdıkları hayatları geri dönmüşlerdir (Göküş vd., 2013: 91).

Ülkemizde kadın bireylerin gerçek manada tarım dışı işgücüne katılması kırsal bölgelerden şehir hayatına doğru yapılan göçün ve buna bağlı olarak da kentleşmenin arttığı 1950'lerden sonra yaşanmıştır. Toplumsal yaşamda gözlemlenen değişim ve gelişmelerle kendine yeni ve farklı roller yükleyen kadının 1980'li yıllarda önemi giderek artmıştır. 1980'li yıllar kadın hareketinin hızlandığı yıllar olarak tarihteki yerini almıştır. Söz konusu yıllar batılı ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de liberal ekonominin ve girişimcilik kültürünün benimsendiği ve küçük işletme girişimciliği ile birlikte kadın girişimciliğinin de önem kazandığı yıllar olarak bilinmektedir (Soysal, 2010: 88).

Bu konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar incelendiğinde, başlangıcı Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde II. Meşrutiyet'in ilan edildiği yıllara dayanan ve Cumhuriyet'in ilân edilmesiyle beraber Atatürk reformlarının harekete geçirilmesiyle arttığı görülmüştür. 1980'li yılları takip eden yıllarda ise kadın hareketinin üçüncü evresi yaşanmaya başlamış ve söz konusu harekete verilen önem artmıştır. Bunun nedeni ise söz konusu dönemde, diğer dönemlerde erkekler tarafından başlatılan ve 000: 109). yönlendirilen pek çok uygulama kadınların güdümü altına girmiştir (Gökakın, 2000: 109).

5 milyon 261 bin olan kadın sayısının, 1970 senesinde 5 milyon 812 bin Gelişmeler yıllara bağlı olarak ele alındığında 1955 senesinde kişiye, 1985 senesinde 7 milyon 647 bin

kişiye ve 2000 yılında ise 10 milyon 164 bin kişiye ulaşmış olduğu bilinmektedir (Berber ve Yılmaz, 2008: 3-4).

1980'li yılları takip eden yıllarda ülkemiz kadınları farklı ekonomik ve sosyal alanlarda yer almalarına karşın batılı ülkelerde gözlemlenen oranların gerisinde kalınmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından Kadınlar için Küresel İstihdam Eğilimleri Raporu'na göre gelişimine devam eden ülkelerde son on sene içinde kadınların istidama katılım oranlarının arttığı ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde ise 1950'den sonra gelen dönemde eğilim, milli gelirde ve istihdamda tarım sektörünün payının azalmasına bağlı olarak kadınların işgücüne ve istihdama katılım oranlarının gerilemesi yönünde olmaktadır (Toksöz, 2011: 68).

1970'lerin sonuna kadar ülkemiz tarafından izlenen ithal ikameci sanayi modeline dayalı kalkınma stratejisi içinde kadın bireyler için asıl istihdam alanı tarım olmuş, sanayi istihdam içinde yer aldıkları oranlar çok sınırlı kalmıştır (Sungur, 2013: 646).

Türk Medeni Kanunu'nda yer alan evli kadının çalışması ve işletme açması için kocasından izin alması gerektiği şartı (Medeni Kanun madde 159), 1990 senesinde Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa önünde eşitlik ve çalışma özgürlüğü ilkesine aykırı bulunarak kaldırılmıştır. Evli kadınların yeni işletmeler açmaları hususunda hukuken bir engel görülmemesine karşın normalleştirilmiş kabullerin ve toplum tarafından belirlenmiş yargıların ortadan kaldırılması kolay olmamaktadır (Çakıcı, 2006: 57).

Yüksek eğitim görmüş, mesleki eğitim almış ve iş yaşamına katılmış kadın girişimci sayısı ülkemizde de hızlı bir artış göstermesinin yanında, kadının artık serbest iş ya da ticaret yaşantısına girdiği de görülmektedir. Söz konusu durum, toplum tarafından kendisine biçilen rolden arınan Türk kadınının yalnızca eş veya anne olma rollerini tercih etmeme bilincine ulaştığını göstermektedir. Buna bağlı olarak da kadınlar iş hayatında yerlerini alarak, burada kendilerinin de yeri olduğunu göstermektedirler. Dünya genelinde kadınların artan bir şekilde iş piyasasında yerlerini almalarının yanında kendi işlerinin sahibi olmaya başladıkları da görülmektedir (Can ve Karataş 2007: 252).

Ülkemizde kadınlar tarafından gerçekleştirilen girişimcilik uygulamaları genel olarak yapısal uyum politikalarının etkisiyle azalan hane gelirlerine yönelik geliştirilen kadınların kendi başlarına küçük işletmeler kurma girişimlerine dayanmaktadır. Kadın bireylerin aileye ek gelir sağlamak ve ücretli işlerde çalışma çabalarının artması onların ekonomik uygulamalarda girişini hızlandırmıştır. Buna karşın ülkemizde özellikle

başvurulan işlere uygun eğitim ve becerisi olmayan kadınların iş bulma şanslarının son derece zayıf olması, zorunlu olarak kadın bireyleri kendi işinde çalışmaya teşvik etmektedir (Tamer 2013: 652).

Kadın girişimciliği anlayışını destekleme kapsamında Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda kadın girişimciliğinin desteklenmesi amacıyla birtakım önlemler alınmıştır. Bu bağlamda bankalar kredi programlarını daha etkin hale getirmişlerdir. Yukarıda verilen kamu kuruluşları, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından kadın girişimciliğini arttırmaya yönelik uygulamaya aktarılan ve yürütülen projeler de bu kapsama dahil edilebilmektedir (Gürol ve Marşap, 2007: 102).

2.2.2. Kadın Girişimciliğinin Önemi

1980'li yıllardan bu yana değişen ve gelişen girişimcilik anlayışı, erkek bireyler kadar kadın bireylerin de ilgi alanına girerek, onları da söz konusu süreç içerisinde iş hayatı bünyesine dahil etmiştir. Gelişimine devam eden ülkeler kategorisinde yer alan ülkemiz ekonomisi hassas bir yapıya sahip olup, finansal anlamda kalkınma sağlamanın, yarısı kadınlardan oluşan ülke nüfusumuzun kullanılmayan potansiyelini etkin hale getirmenin ve yeni iş sahaları yaratarak işsizliği azaltmanın yolunun kadın bireylerin girişimcilik uygulamalarının teşvik edilmesine bağlı olduğu üzerinde önemle durulması gereken bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Soysal, 2010: 71).

İçinde bulunduğumuz yıllarda ülkelerin finansal ve toplumsal anlamda gelişme seviyeleri ve kalkınmaları hali hazırda var olan iş gücünün istihdama katılım oranıyla yakından ilgili olmaktadır. Tarihsel sürecin her döneminde içinde bulundukları toplumun ve zamanın koşullarına göre farklı ekonomik uygulamalarda bulunan kadın bireyler bir şekilde çalışma hayatının içerisine dahil olmuşlardır. Ülkelerin kalkınma oranlarının artmasında nüfuslarının yarısını oluşturan kadınların iş gücüne katılma oranları ve istihdam edilmeleri önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Çam, 2015: 26).

Kadın bireylerin, her sektör ve düzeyde, ekonomik hayatın içinde yer almaları güçlü ekonomik yapıların oluşturulması, daha kararlı ve adil toplumların oluşturulması, kalkınma, sürdürülebilirlik ve insan hakları kapsamları içerisinde üzerinde durulması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra uluslararası boyutta karar kılınan hedeflere ulaşılması, kadın ve erkek bireylerin, ailelerin ve toplumların yaşam seviyelerinin yükseltilmesi, işletmelerin yönetimlerinin ve amaçlarının saygın hâle

getirilmesi için sağlanması gereken temel bir zorunluluk olma özelliği taşımaktadır (Özyol, 2015: 20).

Kendileri ve işletmelerinde çalışmalarına olanak sağladıkları bireyler için iş fırsatı sunan etkin kadın girişimci bireylerin yaratılması, gelecek hayatın iş dünyasını yapılandırma aşamasında özelde bölgesel ekonomik yapıların kalkınmasında, genelde ise ülke ekonomisinin kalkınmasında oldukça önemli olmaktadır. Kadın bireylerin iş hayatında yer almaları toplum bünyesinde kadının konumunu güçlü bir hâle getirerek gelişmişlik düzeyine olumlu yönde katkıda bulunur ve adaletsiz gelir dağılımını önleme konusunda yardımcı olur (Can ve Karataş, 2007: 253).

Kadın bireylerin birer girişimci hâline gelmesi, onlara çalışma biçimine kıyasla daha fazla özerklik, özgür hareket etme ve bağımsızlık, kısa ve uzun vadeli planlar yapma, ilişkiler kurma ve sürdürme, işten alınan tecrübeleri verimli kanallara aktarma gibi alanlarda da kabiliyet kazandırmaktadır (Ecevit, 1993: 42).

İçinde bulunduğumuz yıllarda yapılmış olan araştırmaların çoğu kadın bireylerin yaradılış gereği erkeklerden farklı bir bakış açısına sahip oldukları; her sosyal ilişkileri hem de iş ve özel hayatlarındaki dengeleyici rolleriyle iş yaşamına farklı bakış açılarıyla başarı kattıkları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. İşletme içerisine başarılı bir personel olarak dahil olabilmek için, örgüt bünyesinde yer alan yöneticilerin örgüt içinde ve dışında politik ve toplumsal hayatın bir parçası olmaları gerekmektedir. Buna bağlı olarak, kadın girişimciler, işletme uygulamalarında yeni alanlar oluşturmaya odaklanarak bilgiye dayalı ekonominin önemli oyuncuları olma eğilimine sahip olmaktadırlar (Onay, 2013: 32).

McKinsey ve NASA tarafından liderlik ile ilgili hazırlanan raporda belirtildiği üzere; kadın bireylerin sahip oldukları sorumlulukları belirleyerek tanımlama ve çalışanlarına koçluk yapma konusu ile ilgili etkin oldukları ve bu anlamda takım çalışmasını benimseyen kadın yöneticiler 'multitasking' yani çok yönlü düşünme kabiliyetlerini yönetim anlayışlarına yansıtmaktadırlar (Üst, 2016: 29).

İlk olarak ülke ekonomisine farklı şekillerde katkıda bulunan kadın girişimci, istihdama katkı sağlamakta, vergi ödemekte, ailenin refah düzeyini artırmakta, çocuklarının eğitim düzeyini yükseltmekte, nüfus planlamasına katkı sağlamakta ve her şeyden önemlisi girişimci olmak isteyen diğer kadınlara rol model olmaktadır. Teknolojik ve endüstriyel gelişmeler vasıtası ile gün geçtikçe daha çok kadın kendi işini kurmak talep etmektedir. Bu nedenle, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kadınların geleneksel

rollerinden kaynaklanan çoğu problemi çözümleyerek kadınları girişimciliğe teşvik etmek için politikalar geliştirmektedir (Şekerler, 2006: 90).

Kadınların ekonomik hayata katılma, değer yaratma ve bunun sonucu olarak da ekonomik kalkınmayı sağlamada önemli payları olduğu halde, ekonomik kalkınmadan faydalanma payları erkeklerden daha az olmaktadır. Kaynağını erkek egemen kültürden alan cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kadınlar ekonomik ve toplumsal anlamda ikinci planda kalmaktadır. Bunun bir tesiri şeklinde de kadının rolü ev içi meşgalelerle sınırlı kalmakta ve çalışma hayatının kadının ikinci rolü olarak algılanmasını sağlamaktadır (Öztürk, 2016: 38).

Kadınların farklı girişimlerde bulunmaları ekonomik ve toplumsal hayata önemli fayda ve fırsatlar sunmakla beraber, ülke ekonomisini geliştirmede potansiyel girişimcilik faaliyetleri ile kaldıraç kuvveti oluşturmaktadırlar (Tamer, 2013: 653).

2.2.3. Kadınları Girişimciliğe Yönelten Nedenler

Kadın bireylerin yeni bir iş kurma ve girişimde bulunmalarının sebepleri makro ve mikro çerçeve ile birlikte ele alınmalıdır. Bu duruma bağlı olarak, bir ülkede işsizlik, fakirlik, kadının iş yaşamındaki yeri ve kadının iş cinsiyetten kaynaklı ayrımcılığa uğraması gibi negatif nedenler kadınların bağımsız bir alanda kendilerini var etmelerine zemin sağlarken, mikro bağlamda ise kadınların bağımsızlık arzuları, kendilerini gerçekleştirme istekleri, kendi işlerinin esnek bir biçimde patronu olma ve bunu gerçekleştirirken aile yaşamları ile dengeli bir geçiş sağlamak gibi nedenler devreye girmektedir. Bunlardan ilk grup, "itme" etkenleri olarak değerlendirilirken, ikinci grup "çekme" etkenleri olarak değerlendirilmektedir (Soysal, 2010: 89).

Farklı bir bakış açısıyla ele alındığında kadınlar sosyo-kültürel yapıdaki değişimin sonucu olarak işgücüne katılmış ve şirketlerin orta yönetim kadrolarında karşılaşabilecekleri personel azaltma politikalarından etkilenmemek amacıyla kendi işlerini kurma yönünde hareket etmişlerdir. Bununla beraber işletmelerde kadınların kariyer imkânlarını sınırlandıran "cam tavan"ın varlığı da bir diğer etmen olarak ön plana çıkmaktadır (Çıkmaz, 2017: 31).

Kadın bireyleri girişimci olmaya yönlendiren, bu yönde itici güç olma özelliği taşıyan bir diğer neden ise bilhassa devletlerin kalkınma planlarında mahalli ekonominin ve bilhassa kadınların birer aktör gibi algılanmalarıdır. Özellikle kırsal alanda

gerçekleştirilecek olan kalkınma politikalarının bir parçası olarak kadınlar mikro-finansman tekniği ile finanse edilmekte ve yerlerinden girişimcilik örnekleri sergilemektedirler. Bunda kadınların erkeklere oranla daha az öz sermayeye sahip olmalarının ve bu durumun verdiği güvensizlikle banka kredilerine daha az yönelmelerinin de payı bulunmaktadır (Soysal, 2010: 91).

2.2.4. Kadın Girişimci Tipleri

Duygusal, düşünsel ve sosyal tutum ve davranışlara uygun olarak erkek girişimci bireylerden biraz daha farklı girişimcilik tiplerinde sınıflandırılan kadın girişimci tipleri, aşağıda verilen tabloda görüldüğü üzere temel olarak dört kategoride sınıflandırılmaktadır (Tablo 2.4) (Top, 2006: 22).

Tablo 2.4. Kadın Girişimci Tipleri

	Geleneksel Cinsiyet Rollerine Bağlı		
		Yüksek	Düşük
Girişimci İdeallere Bağlı	Yüksek	Geleneksel	Yenilikçi
	Düşük	Evcil	Feminist

Kaynak: Top 2006: 22

Geleneksel Kadın Girişimci Tipi

Söz konusu grupta yer alan kadın girişimci tipi, klasik kadın girişimci şeklinde de bilinen ve cinsiyet rollerine, bunun yanında da yüksek düzeyde girişimcilik duygusuna en uygun bağlı kadın girişimcileri ifade eder. Motivasyon kaynağı para kazanma ihtiyacı olup, geleneksel aile rolünü de esas almaktadır. Genel olarak evli kadınlar olarak iş ve aile hayatı arasında denge sağlamaya çalışırlar. İş hakkında sorumluluk tamamıyla kendisinde olup, ortağı varsa dahi sınırlı destek almaktadır. Çoğunlukla konuk evi, sekreterlik, bakım ajansı, restoran, yemek fabrikası ve kuaför salonuna sahip oldukları bilinen girişimcilerdir (Marangoz, 2012: 101-102).

Aileci Kadın Girişimci Tipi (Evcil)

Söz konusu kategoride yer alan kadın girişimciler, aile içerisinde kendilerine atfedilen kadınlık rollerine sıkı sıkıya bağlıdır. Girişimcilik en uygun geleneksel kadın girişimci tipine göre biraz düşük olmasından aileleri işlerinden ön planda gelmektedir. Evcil olmaları, ailelerine olan bağlılıkları önemli olmasından ailelerinin makul gördüğü

girişimcilik alanlarında faaliyet göstermiştirler. Bu girişimci tipinde, kadın girişimcilerde çocuk sayısı arttıkça girişimcilik teşebbüsü azalmakta, tam aksine erkek girişimcilerde çocuk sayısı arttıkça girişimcilik teşebbüsü ev geçindirme sorumluluğundan kaynaklı artmaktadır. Bu girişimci tipi, geleneksel cinsiyet rolünü en ideal olarak algılaması yönüyle girişimciliği yan iş ya da hobi olarak gören girişimci tipidir (Top, 2006: 23).

Yenilikçi Kadın Girişimci Tipi

Girişimcilik ideallerini geleneksel cinsiyet rollerinin üstünde tutan ve sahip olduğu işletmenin ilerlemesini ve gelişmesini öncelikli hedef olarak belirleyen yenilikçi kadın girişimciler genel olarak yüksek eğitim alan, ekonomik özgürlüğüne düşkün ve teknolojiyi çok iyi kullanma özelliklerine sahip olan kadın bireylerden oluşmaktadır. Genel olarak pazar araştırmaları, reklam, halkla ilişkiler ve basın alanlarında uygulamalarda bulunmaktadırlar (Kutanis ve Hancı, 2004: 460)

Köktenci Kadın Girişimci Tipi (Feminist)

Köktenci bir başka deyişle feminist kadın girişimci tipinde, kadın olmak girişimciliğe teşvik eden özel bir motivasyon kaynağı olup, söz konusu grupta bulunan kadın girişimciler her alanda olduğu gibi erkeklerle eşit olduklarına inanmaktadırlar. Girişimcilik ve klasik aile rollerine bağlılığın alt düzeyde olduğu söz konusu girişimci kadınların, genel olarak kadın hareketiyle ilişkili basın, yayın, perakende satış, eğitim ve ufak ölçekli imalat gibi sektörlerde faaliyet gösterdikleri görülmektedir (Marangoz, 2012: 103).

2.2.5. Kadın Girişimcilerin Özellikleri

Dünya genelinde görülenle benzer olarak ülkemizde de kadın girişimciler homojen bir grup olmama özelliğine sahiptirler. Şehirleşmiş bölgelerde genel olarak daha eğitimli, pazarlanabilir kabiliyetlere sahip ve iş kurmak için maddi birikimi olan kadınlar olduğu gözlemlenmektedir. Söz konusu özelliklere sahip olan kadın bireyler girişimciliğe mesleki kariyerlerinin bir neticesi olarak yönelmektedir. Bu durumdan farklı olarak kırsal kesimlerde yaşayan eğitimsiz ve beşerî sermayeden yoksun kadınlar girişimciliğe yaşam ve geçinme stratejisi olarak yönelmektedirler (Ecevit ve Kaptanoğlu 2015: 47).

Ecevit ve Kaptanoğlu (2015: 10-14)'nun yapmış oldukları Kadın Girişimciler Araştırması sonuçlarına göre ülkemizde yer alan kadın girişimcilerin özellikleri aşağıda verilmektedir;

·Ülkemizde bulunan kadın girişimci bireylerin sahip oldukları yaş ortalaması 43 olarak belirlenmiş olup, hala çalışma hayatında bulunmaktadır. Bunun nedenleri, çoğu kadın, girişimci olmadan önce diğer işlerde çalışmış veya kamudan emekli olmuştur. Türkiye'de kadınlar ataerkil ailelerde geleneksel değerlere bağlı olarak yetiştirildikleri için genç yaşlarda aile sorumlulukları ve çocuk bakma gibi nedenlerle kendi işlerini kurmaya kalkışmamaktadırlar. Ülkemizde kadınların ortalama 32 yaşından sonra girişimcilik hayatlarına başladıkları bilinmekle birlikte, çocuk sahibi olduktan sonra onların büyümesini bekleyerek kendi hayallerini gerçekleştirmek için geç kalmaktadırlar.

İleri yaşlarda kendi işini kuran kadınların, çocukları yetiştirdikten sonra kendi ilgi alanlarına yönelmek için zaman bulabilen kadınlar olarak tanımlandığı ve Danimarka'da yapılan bir çalışmadan yola çıkarak kadın girişimci özellikleri şu şekilde sıralanmıştır (Neergaard vd., 2006):

- Kendi işine sahip olan kuran kadınlar, genel olarak yükseköğrenim görmüş kadınlardan meydana gelmektedir. Bu noktada iş kurmak için gereken cesaret aldıkları eğitimden ileri gelmektedir.
- Kendi işine sahip olma, kadınlar tarafından evlilik ve çocuk bakımı sorumluluklarını yerine getirme açısından daha az sınırlayıcı bir özellik olarak algılanmaktadır.
- Kadın girişimciler, kendi işlerini kurmadan önce ücretli olarak çalışarak deneyim kazanmaktadırlar.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre kadınların iş yaşamında patron olarak tercih edilmelerinin nedenleri, onların bazı cinsiyet özelliklerinden kaynaklanmaktadır (Sabah, 2004):

- Kadın bireyler, erkeklerle kıyaslandığında daha çok çaba göstererek daha dikkatli davrandıkları bilinmektedir.
- Kadın bireyler, çalışanlarının eğitimine daha özen gösteriyorlar.
- Kadın bireyler, erkeklere göre daha öğreticidir.
- Kadın bireyler, yeni gelişen durumlara daha basit ahenk sağlıyorlar.

- Kadın bireylerin çalışanlarını teşvik etme yönü erkeklere göre daha gelişmiştir.
- Kadın bireyler, yeni fikirlere açık ve yaratıcıdırlar.
- Kadın bireyler, gözlem yeteneklerini iş yaşamında başarı ile kullanmaktadırlar.
- Kadın bireylerin çalışanlarıyla kurduğu iletişim etkin bir yönetici olmasını olumlu yönde etkilemektedir.
- Kadın bireylerin sorun çözme konusu ile ilgili erkeklere göre daha iyi olması, yönetici olarak erkeklerden daha başarı olmasına sebebiyet vermektedir.

2.2.6. Kadın Girişimciliğine Yönelik Önyargılar

Söz konusu ile ilgili, kadın girişimci bireylere dayatılan iki önemli ön yargı bulunmaktadır. Söz konusu ön yargılar aşağıda açıklanmaktadır (Ersarı, 2015:16):

1. Teknik beceriler gerektiren sektörlere kadın bireyler uygun olarak görülmemektedir. Bunun yanı sıra kadın girişimciler bu alanlarda erkek girişimcilerden sonra anılırlar. Oysa başarı sektörün zorluğu ya da basitliğine bağlı olarak değişmemektedir. Basit bir sektör daha az maliyet anlamına gelmekte olup, bu alanda girişim yapmak daha basittir. Cinsiyete göre ya da bu duruma göre şekil bulmuş bir yetenek ölçütü yapmak mümkün olmayacaktır.

2. Kadın bireyler tarafından gerçekleştirilen girişimci uygulamaların tanımlaması aşamasında kadın kelimesi başlı başına bir önyargı faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki, birçok insan için kadın girişimcilerin sektöre girme fikri bile ekonomik anlamda kayıp ve zarar kelimelerine çağrışım yapmaktadır. Bunun nedeni ise girişimciliğin; kontrol, rekabet, beceri ve sonuç odaklılık gerektiren bir alan olarak algılanmasıdır. Söz konusu kabiliyetler erkek bireylere özgü avantaj gerektiren özellikler olarak görülmekte ve kadın girişimciliği bu nedenden dolayı olası algılanmamaktadır. Kadın olmak güçsüz olmak ve duygusal anlamda da zayıf reaksiyonların etkisinde kalmak demek olup, söz konusu durum hem sosyal hem de ekonomik hayatta aynı sonuçları doğurmaktadır.

2.3. Türkiye'de Kadın Girişimciler

Bu bölümde Türkiye'de yer alan girişimci kadınlar hakkında genel bilgi verildikten sonra, kadın girişimciliğimi destekleyen kuruluşlar incelenmiştir. Sonrasında ise kadın girişimciliğinin avantaj ve dezavantajları belirtilmiş ve karşılaştıkları zorluklar aktarılmıştır.

2.3.1. Türkiye'de Girişimci Kadınlar

Ülkemizde kadın girişimcilere yönelik çalışmaların yürütülmesi ve uygulamaya koyulmasında, gelişmiş ülkelerden başlamak üzere artış gösteren kadın girişimci sayısı ve Avrupa Birliği, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların kadın girişimciliğini desteklemeye ve yaygınlaştırmaya yönelik politikalar izlemesi etkili olmuştur. Fakat buna rağmen ülkemizde, Batı ülkelerinde olduğu kadar kadın girişimciliğinde önemli gelişmeler olmamış ya da son derece yavaş olmuştur. Ülkemizde yalnız 1980'li yıllardan itibaren kadınların işgücüne katılması konusu ile ilgili yapılan çalışmalar yoğunluk kazanmış ve 1990'lı yıllarda da bu çalışmalar belli bir düzeye ulaşmıştır (Çelik ve Özdevecioğlu, 2001: 487). Son yıllarda medyanın da sayesinde kadın girişimcilere olan ilgi artmıştır. Kadın girişimciliğine yönelik olan bu ilgi, bilhassa gelişmekte olan ülkelerde benimsenen ihracata yönelik kalkınma stratejileri ile yakından ilişkilidir (Soysal, 2010; Uğuz ve Topbaş, 2016: 65).

Gelişimine devam eden ülkeler kategorisinde yer almakta olan ülkemiz gibi ülkelerde kadın girişimciliği üzerine yapılan çalışmaların son derece sınırlı olması bu tür ülkelerde kadın girişimcilerin rolünün ve etkinliğinin ne oranda olduğunu anlama aşamasında problem oluşturabilmektedir. Bu duruma ek olarak ülkemizde kadınların ekonomik uygulamalarda yapmış oldukları katılımların sınırlı olması genelde; aile içindeki rol, bu role bağlı tercihler ve aile içindeki ataerkil ilişkilerle açıklanmaya çalışılmıştır. Kadınların Türkiye'de girişimcilik faaliyetleri temel olarak yapısal ahenk politikalarının etkisiyle azalan hane gelirlerine yönelik tasarlanan "kadınların kendi çapında ufak işyeri kurma girişimlerine" dayanmaktadır. Kadınların gerek haneye ek gelir sağlamak ve gerekse ücretli islerde çalışma çabalarının artması onların ekonomik faaliyetlere girişini hızlandırmıştır. Fakat Türkiye'de bilhassa müracaat edilen işlere uygun eğitim almamış ve bu konuda kabiliyeti olmayan kadınların iş bulma şanslarının oldukça zayıf olması, zorunlu olarak kadınları kendi işinde çalışmaya yönlendirici etki yaratmaktadır (Yetim 2008).

1990'lı yıllardan bu yana kadar ülkemizde kadın çalışanlar hakkında yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda; iş kadınlarının yarısından fazlasının ticaret sektöründe girişimci olduğu, genelde 30-39 yaş diliminde bulunduğu ve yarısına yakınının eğitim düzeyinin yalnızca lise eğitimi düzeyinde kaldığı ve genelde şehirli oldukları belirlemiştir. Ülkemizde girişimci kadınlara ait karakteristikler ise; kendine güvenilir, cesaretli ve sabırlı olmasıdır. Kadınlar, erkek girişimcilerle karşılaştırıldıklarında kardan

çok sosyal itibara önem vermekte, risk almada erkek girişimcilere oranla daha temkinli hareket etmekte ve daha az öz güvenilir bulunmaktadır (Erseri, 2015: 55).

2.3.2. Kadın Girişimciliğini Destekleyen Kuruluşlar

Bu başlık altında girişimciliği destekleyen kuruluşlar hakkında kısaca bilgi verilecektir.

Kamu Kuruluşları

Kadın bireylerin iş hayatlarında daha fazla yer almaya başlamaları ve sayılarının artması devlet yönetiminin de kadınlar için politikalarının değişmesine ve onlara destek sağlama yönünde farklı kurum ve kuruluşların oluşturulmasına sebebiyet vermiştir. Söz konusu kurumlar özet hâlinde aşağıda verilmektedir.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM)

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, kadın bireylere eşitlik içerisinde sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda hak ettikleri statüyü kazanmalarını sağlamak maksadıyla çeşitli faaliyetler gerçekleştirmek üzere 1990 yılında kurulmuştur. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, kadın bireylere karşı yapılan ayrımcılığın önlenmesi, kadın erkek eşitliği anlayışının devlet plan ve politikalarına yerleştirilmesi ve toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların ilerlemesini sağlamak maksadıyla politikalar üretme ve koordinasyon sağlama fonksiyonunu yerine getirmek üzere faaliyetlerini gerçekleştirmektedirler (İlter, 2010:117-118).

KOSGEB

Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) 1993 senesinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nda ilgili alt birim olarak kurulmuş olup, sanayi sektöründe hizmet veren KOBİ'lere destek vermektedir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, kadınlara Hazine Müsteşarlığı'nın ev kadınlarına yönelik kredi fonlarının Halk Bankası vasıtasıyla verilmesinde aracı kuruluş olarak seçilmiştir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı kadın girişimcilere konferanslar düzenleyerek küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri için destek birimi sağlamıştır (www.kosgeb.gov.tr).

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı (MEKSA)

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Tesisi Vakfı, Türk- Alman Dostluk Konseyi, TESK ve Fuarcılık ve Kalkınma İş birliği İşletmesi'ni bünyesinde barındıran bir organizasyon grubu tarafından kurulmuş olup, daha çok kadınlara hitap eden çıraklık programları düzenlenmesi üzerinde çalışmakta ve kadın yoğun mesleklerin çıraklık yasalarına dâhil edilmesini ve söz konusu mesleklerin meşhur sanatkârlık olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğu düşüncesini savunmaktadır (www.meksa.org.tr).

İl Özel İdarelerinin Kadınlara Yönelik Mikro Kredi Uygulamaları

Ülkemizde yoksullukla mücadele bünyesinde; mikro kredi "Türkiye Grameen Mikro Kredi Projesi (TGMP)" adı altında 11 Haziran 2003'te Diyarbakır'da hayata geçirilmiştir. Türkiye Gramen Mikrofinans Programı raporundan elde edilen sonuçlara göre ülkemizde 10 senede 68 il, 32 ilçe olmak üzere toplam 100 şubede 60 binden fazla dar gelirli kadına, 234 milyon lira mikro kredi verilmiştir. Farklı bir uygulama kapsamında ise 2005 senesinde yapılan yasal düzenleme ile İl Özel İdarelerinin de mikro kredi uygulamakla görevlendirilmeleridir. Türkiye'de kullandırılan mikro kredilerdeki geri dönüşün %100 olması, mikro kredi uygulamalarını gelecekte daha da genişletilmesi konusunda cesaret vermektedir. Türkiye Gramenbank 2013 verilerine göre Eylül ayı itibariyle 120000 kadına 247 milyon TL kredi sağlanmıştır (www.calismadunyasi.gov.tr).

Sivil Toplum Kuruluşları (STK)

Sivil toplum kuruluşları, kadın girişimci bireylerin genel olarak karşılaştıkları problemlerin çözülmesi sürecinde temel aktör rolünü üstlenerek, devletin bu hususta var olan kusurları gidermesine liderlik yaparak konunun çözümünde etkili olabilirler. Ülkemizde de kadın girişimcilerin gelişimini destekleyen sivil toplum kuruluşları yer almakta ve faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (Güleç, 2011:55).

Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM)

Avrupa Birliğinin himayesinde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve Ege Bölgesi Sanayi Odası'nın bölgesel destekleri sayesinde 2002 senesinde İzmir, Kocaeli ve Gaziantep'te kurulmuş olan Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri "Kendi İşimi Kurmak İstiyorum" adı verilen bir proje uygulamıştır. Proje ile bölgede yaşayan kadınların daha sağlam adımlarla iş kurmaları konusu ile ilgili desteklenmeleri ve verilecek olan eğitimlerle finansal konular, yönetim, iş planı, pazar gibi konularda bilgilendirilmeleri

sağlanmaktadır. Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri 2004-2005 yılı Kadın Girişimcilik Programı kapsamında, toplam 1643 kadın girişimci adayı çeşitli eğitim uygulamalarına katılmıştır. Söz konusu kadınlardan 27 tanesi, aldıkları eğitimin ardından kendi işyerlerini kurmuşlardır (Güleç, 2011:55).

Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV)

Kadınlarla Dayanışma Vakfı 2000 senesinden günümüze kadar uzanan süreçte ülkemizdeki Kadın Hareketinin aktif bir olarak Medeni Kanun Kadın Platformu ve TCK Kadın Platformu gibi şiddete karşı kurulan platformlar ve çeşitli kampanya gruplan arasında yer almaktadır. Kadınlarla Dayanışma Vakfi, bölgesel istihdam ile ilgili çalışma yapan resmi kurum ve kuruluşlar, çeşitli odalar ve sendikalarla da iş birliği yürütmekte olup, kendi işini kuran kadınlara girişimcilik ile ilgili eğitimler vermektedir (www.kadav.org.tr).

GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM)

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri, Sürdürülebilir İnsani Kalkınma ilkelerinden yola çıkılarak, Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Türkiye Kalkınma Bankası ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ortaklığında biçimlenmiştir. Güneydoğu Anadolu Projesi Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezleri tarafından GAP Bölgesindeki kadın girişimciliğinin geliştirilmesi, kredi imkânlarından faydalandırılmaları hedeflenerek Kadın Girişimciliğin Geliştirilmesi Projesi oluşturulmuştur (http://www.ab.gov.tr).

Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Türk kadın girişimcileri yöntem, mali, idari ve hukuki alanlarda desteklemek maksadıyla 37 tecrübeli kadın girişimci tarafından 12 Eylül 2002 tarihinde kurulup bütün ülkede çalışmalara başlayan sivil toplum kuruluşu olan Kadın Girişimciler Demeği (KAGİDER)'nin amaçları arasında ileride oluşacak iş yaşantısını şekillendirmede aktif kadın girişimciler yaratmak, kadın girişimci sayısını arttırmak, hali hazırda girişimci olan kadınları güçlendirmek, ülkede yer alan kadın girişimcilerin küresel entegrasyonunu sağlayarak ülkenin toplumsal ve iktisadi şeklinde deha iyi noktaya gelmesinde yardımcı olmaktır (www.kagider.org).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

1986 senesinde kadın bireylerin ekonomik durumlarını ve yaşam kalitelerini iyileştirmek amacıyla, kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütü olarak kurulmuş olan Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfi, dar gelirli bölgelerde yer alan kadınlara ve çocuklara yönelik çalışmalar yapmaktadır. Kadınların bireysel ve toplumsal yaşamların iyileştirme çabalarını desteklemek, temel gereksinimleri etrafında organize olarak kapasitelerini geliştirebilecekleri platformlar yaratmak ve çocukların erken eğitim olanaklarından faydalanabilmelerini sağlamak üzere çeşitli uygulamalar yürütmektedir. Bölgesel kadın gruplarına yönelik bireysel ve kolektif kapasite geliştirme ve ekonomik güçlendirme uygulamaları uyguladıkları gruplara Kadın ve Çocuk Merkezleri kurarak erken çocukluk eğitim hizmetleri sunmaları için destek vermektedir. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, yapmış oldukları uygulamalarla her yıl yaklaşık olarak 3000 çocuk ve kadına eğitim ve diğer kapasite geliştirme olanakları sağlamaktadır (www.kedv.org.tr).

Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)

1969 senesinde ve ülkemizin az gelişmiş, kaynak kıtlığı çekilen bölgelerinde tarımsal kalkınma faaliyetlerini hızlandırmak üzere kurulmuş, mahalli, hükümet dışı, kâr amacı gütmeyen bir kalkınma kuruluşu olma özelliği taşıyan Türkiye Kalkınma Vakfı yaptığı projelerle mahalli girişime ve kalkınmalara destek verip, kadın statüsünün yükseltilmesini ve kalıcı mahalli kalkınma işletmelerinin kurulmasını amaçlamaktadır. TKV kırsal kesimde kadının konumunun güçlendirilmesi için geleneksel yaklaşımların üstesinden gelinmesine aracılık yapmak üzere eğitilmiş kadın liderler ya da aktif çalışanlar ağı kurarak kayda değer bir girişimde bulunmuştur (www.tkv-dft.org.tr).

Özel Sektör

Kamu kurum ve kuruluştan ile sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra özel sektör de kadın girişimciliği ile ilgili çeşitli çalışmalar sürdürmektedir. Ülkemizde özel sektörün mesleki üst kuruluşu ve yasal temsilcisi olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, içeriğinde Kadın Girişimciler Kurulu oluşturmuştur. Kadın Girişimciler Kurulu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği içeriğinde kadın girişimcilik konusu ile ilgili genel politikalar geliştiren ve görüş oluşturulmasına katkıda bulunan bir kuruldur. Kurul bunun yanı sıra kadın girişimcilere eğitim, kapasite geliştirme desteği ile girişimci fikirlerini hayata geçirmelerinde destek sağlamak üzere kurulmuştur (Eryılmaz, 2014:63).

Kadın girişimci potansiyelinin nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve daha donanımlı hale getirilmesi maksadıyla politikalar yürütmek ve girişimcilik kültürünün kadınlar arasında gelişmesine öncülük etmenin yanı sıra; Kadınlara şahsi gelişim yollarını öğretme yoluyla kariyer geliştirme fırsatları sunmak gibi görevleri olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler Kurulu bu kapsamda (www.tobb.org.tr);

- Girişimci ruha sahip olan kişilere, söz konusu özelliklerini daha etkili ve verimli kullanabilmelerini sağlayacak ve iş kurma hayali bulunan bireylere kuruluş ve devamında sürdürebilirlik süreçlerinde gereksinim duyacakları temel bilgileri vermek ve yol göstermek maksadıyla seminer, panel ve bunun gibi eğitim aktivitelerinde bulunmak,
- Kadın girişimci bireylerin tecrübeli girişimcilerin yanında staj yapmalarına olanak oluşturmak,
- Başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere, yurtdışında yabancı girişimcilerin yanında yapabilecekleri kısa süreli staj imkânları yaratmak,
- Koçluk sistemi geliştirerek işletme kurmayı planlayan girişimcilere deneyimli girişimciler tarafından belli sürelerde destek sağlamak,
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve illerdeki odaların önderliğinde farklı illerde "Kadın Girişimci Eğitim ve Danışma Merkezleri" açmak ve bu merkezlerde bilhassa AB ve diğer uluslararası kadın girişimci kaynakları konusu ile ilgili araştırmalar, risk sermayesi, Euroawards gibi konularda danışmanlık yapmak,
- Kadın girişimcilik konusu ile ilgili ayrıntılı bilgileri ve imkânları güncel olarak sunan bir "Kadın Girişimciler Web Portalı" hazırlamak gibi çalışmalar yürütmektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler Kurulu ile koordineli olarak uygulamalarına devam eden Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İl Kadın Girişimci Kurulları, Türkiye'nin 81 ilinde kurulmuştur.

2.3.3. Kadın Girişimcilerin Avantajları ve Dezavantajları

Saygın'a göre girişimci olmak isteyen kadınların sahip olduğu özellikler aşağıda verilmektedir (Saygın 2009: 44-45; Keskin 2013: 113-115; Dayıoğlu ve Kırdar, 2010: 53):

- Potansiyel ekonomik kriz ile ilgili dünya çapında yapılan konuşma ve toplantıların ana fikri istihdamın artırılmasını ve bilhassa girişimciliğin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun nedeni ise girişimcilik kavramının istihdam yaratma aşamasında önemli bir araç olmasıdır. Avrupa Birliği ülkeleri uyguladıkları ekonomik ve

sosyal politikalar kapsamında yatırımcıyı ve girişimciyi desteklemek üzere tedbirler geliştirmektedir. Bu durumda kadınların devlet ve özel sektörün sunmuş olduğu tedbirlere ulaşmak anlamında genel olarak şansları artmaktadır.

- Kadın girişimciliği yeni bir olgu ve ufak girişimlerin büyütülmesi için yürütülen çalışmalar da bu nedenden dolayı kadınlar için bir üstünlük olması sebebiyle, kadın girişimci denince akla küçük ölçekli işletmeler gelmektedir. Devletler de krize karşı küçük ve orta boyutlu işletmeleri (KOBİ) destekleyici tedbirler üzerinde durmaktadır.
- Yakın dönemde, bankacılık sektöründe kadının güçlendirilmesine yönelik özel koşullarla kadın girişimciliğini destekleyen kredi paket programları geliştirilmektedir.
- Evrensel çapta eskiye göre daha yaygın hale gelmeye başlayan mikro- kredi programlarında temel amaç kadınların, ailelerine daha iyi yaşam koşulları sağlamaları ve fakirlikten kurtulmalarıdır. İşte söz konusu kredi olanaklarından faydalanan kadınlar daha sonra kendi işlerini kurmak için gereken özgüveni kazandırmaktadır.
- Kadınların girişimci olmak için karşılaştıkları sorunları meydana getiren geleneksel ve yetiştirilme tarzına dayalı etkenler bazı durumlarda onlar için üstünlük olarak değerlendirilebilmektedir. Çünkü kadınlar ufak yaştan itibaren aile içinde sorumluluk alır ve yönetmeye başlarlar. Erkek çocukların aksine kız çocuklar kardeşlerine bakar, ev işlerini idare eder, ev halkına hizmet eder. Yönetim işini çocukluk yıllarından itibaren öğrenen kadınlar, iş yaşamında üstün hale gelirler. Çocukluktan gelen ve evlilik ve çocuk bakımı gibi yükümlülüklerle devam eden yoğun hayat onların aynı anda birkaç işi birden yapmalarını sağlayan bir yetenek geliştirmelerine sebebiyet vermektedir.
- Zengin bir hayal gücüne sahip olmayı ve fark yaratacak yaklaşımlarda bulunabilmeyi gerektiren girişimcilik, özellikle piyasaların giderek rekabetçi, satış politikalarının çok ince ayrıntılara dayandığı küresel ekonomide kadınların hayal gücü ve öngörülerinin başarı şansını artıran bir üstünlük olduğu söylenebilmektedir.
- Kadınların iş yaşamında erkeklere göre en önemli farkları duygusal zekâ açısından daha üstün olmaları ve ilişkilerde daha ılımlı ve olumlu yaklaşmalarıdır. Kadınlar doğaları gereği çevreleriyle daha basit ve iyi iletişim kurarlar. Erkeklerin mecbur kalmadıkça istemedikleri yardımı kadınlar, gurur meselesi yapmadan basitçe talep edebilirler. Bu da fazla gecikmeden işlerin halledilebilmesini sağlamaktadır.
- Daha dengeli, daha yumuşak, çözüme dönük yaklaşabilmeleri sebebiyle kadınların gelecekte, insan odaklı organizasyonlarda daha oldukça başarılı girişimlerde bulunacağı tahmin edilmektedir.

- Doğaları itibarıyla da önsezilerinin kuvvetli olması ve cesaretleri sebebiyle kadınların hedeflerine daha kararlılıkla ilerlediğini söylemek mümkün olabilir. Kararlılık yanı sıra sabırlı olmaları onların basit pes etmemelerini sağlamaktadır.

Saygın, girişimci olmak isteyen kadınların karşılaştığı zorlukları da aşağıda ifade edildiği gibi sıralamıştır (Saygın, 2009: 45-46; Keskin, 2013: 115-116):

- Kadınların iş piyasasında karşılaştıkları genel zorluklar girişimcilik için de geçerlidir. Kadınların aile içi sorumlulukları, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde etkin girişimciler olmalarının önünde engel teşkil etmektedir. Çocuk ev ve aile bireylerinin yükü kadının bütün enerjisini işine yöneltememesine neden olmakta olup, bu durumu aşan kadınların daha da güçlenmiş olarak etkin girişimci olduğu görülmektedir. Fakat bu durumun yarattığı zorluklar günümüzde daha fazladır.
- Üretimin, ticaretin ve istihdamın küreselleştiği rekabetin sınır tanımadığı bir ekonomik ortamda mesleki eğitim ve beceri imkânlarından erkeklerle eşit seviyede faydalanamayan kadınlar için çalışma hayatının herhangi bir alanına ulaşmak zorlaşmıştır.
- Kadınların sosyo-ekonomik statüleri ve toplumun kendisine verdiği roller, kaynaklara erişimlerini kısıtlamakta, bu nedenden dolayı kadınlar genelde düşük kazançlı, ev eksenli faaliyetlere yönelmektedir. Bu tip faaliyetleri genişletmek için gerekli bilgi ve yöntem yardımdan yoksun kalmaktadırlar.
- Kadınların, kendi işini kurabilmeleri için kendilerine ait birikimleri, tasarrufları bulunmadığından eşlerinin, ailesinin yani yakın çevrelerinin destekleri gerekiyor olup, yalnız bu yolla finansal kaynak sağlama çabasındadırlar. Bu, nakit desteği olabileceği gibi, bir kredi kefaleti biçiminde olabilmektedir.
- Banka kredisi imkânlarından faydalanabilmeleri için kefil, teminat ya da gayrimenkul ipoteği talep edilmektedir. İşte bu durum kadınlar için bir kısıtlayıcı etken olmaktadır. Çünkü ülkemizde gayrimenkulün yalnızca yüzde 9'unun kadınlara ait olduğunu düşündüğümüzde girişimci olmak isteyen kadının temel bir zorluk ortaya çıkmakta, kadınların banka şartlarını yerine getirmesi neredeyse imkânsız hale gelmektedir.
- Kadınlar farklı bir bakış açıları ve iletişim becerileriyle iş yaşamında farklı bir alternatifler ileri sürebilseler de erkek egemen bir iş dünyası içinde bazı zamanlar yalnızlığa ve mutsuzluğa kapılabiliyorlar. Sırf kadın oldukları için bazen görmezden

gelinen kadınların azimli ve hırslı olarak olumsuz manada algılanabilmektedir. Erkek meslektaşları ile iş toplantılarında sohbet hususları farklı oluyor ve dışlanabilmektedirler.

- Özellikle ülkemizde kız evladın mirastan daha az önemli pay alıyor olması geleneği günümüzde de aile şirketinden daha az pay alması ya da aile şirketinde çalışsa dahi yönetimde söz sahibi yapılmaması olarak davam etmektedir. Aileden gelen hazır bir işi yürütme şansını yalnızca kadın olduğu için kullanamamak önemli bir kusur olmaktadır.
- Kız çocuğunun eğitimine önem verilmeyişinin yanı sıra baskılı bir biçimde yetiştirilmesi de kadınların kendine güveni eksik bir fert olarak genelde risk düzeyi düşük, çalışma saatleri yoğun olmayan belirli ve maaşının olduğu işlere yönelmesine neden olabilmektedir.

2.3.4. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Zorluklar

Kadın girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar, cinsiyet ve örgüt temelli olmak üzere iki alt başlık altında incelenmiştir.

2.3.4.1. Cinsiyet Temelli Zorluklar

Toplum Tarafından Dayatılan Geleneksel İnanç ve Baskı: En gelişmiş ülkelerde bile kadınların karşılaştıkları ayrımcılık olgusunun, söz konusu alanda yapılan çarpık uygulamaların üstesinden gelinememiş olduğu gibi, gelişme yolundaki birçok ülkede bugün de onun yerinin ev olduğuna inanılmaktadır (Koray, 2011). Esasen söz konusu anlayışın temelleri üzerinde durulduğunda, aile içi iş bölümü ve bu iş bölümünden dolayı kadının evde yapması gereken isleri aksatmaması için çalışmasına karşı çıkılmıştır. Bir diğer yandan kadının çalışıp para kazanması erkeğin aileyi geçindiren aile reisi konumuna ve aile içindeki egemenliğine karsı bir tehdit olarak algılandığında da kadına çalışma izni verilmemektedir (Guldal, 2006: 70).

Kadınların kendi çalışma ortamları kurma ve faaliyete geçirmesi, söz konusu yolla evden çıkarak üretime katkıda bulunması birçok kültürde halen daha normal bir davranış biçimi olarak nitelendirilmemektedir. Toplum bünyesinde hayatlarına devam eden erkek bireyler bir tarafa, bu tür girişimler kendi hemcinsleri tarafından dahi onay görmemekte ve hoş karşılanmamaktadır (Soysal, 2010).

Cinsiyete Faktörüne Bağlı Olarak Meydana Gelen Rol Ayrımcılığı: Kadınların iş yaşamlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisi de erkeklerden farklı olarak toplum içerisinde benimsedikleri cinsiyet rolüdür. Cinsiyet rolü, hangi meslek ya da pozisyonun

kadın isi, hangilerinin erkek isi olduğunun belirlenmesini sağlamaktadır (Örücü vd., 2007: 120).

Cinsel ve Duygusal Taciz: Çalışan, yönetici ve girişimci pozisyonlarında çalışma hayatına katılım sağlayan kadınların özellikle kapalı toplumlarda cinsel veya duygusal tacize uğramaları yaygın olarak görülmektedir (Çelik ve Özdevecioğlu, 2001: 494; Özuğurlu, 2013: 54).

Cam Tavan Engeli: Çalışan kadına kendisi ile aynı meslek sahibi, aynı deneyim ve birikime sahip, aynı kıdemdeki karsı cinsine oranla daha az ücret ödenmektedir. Hiyerarşinin daha üst kademelerine yükselme söz konusu olduğunda, kadın sırf cinsiyetinden ötürü, karsılaştığı cam tavan engeli nedeniyle örgütte hak ettiği düzeye gelememektedir. Cam tavan olarak da adlandırılan bu durum, isletmelerde kadınların yönetimde belirli bir düzeyin üzerine yükselmesini engelleyen görünmez engelleri ifade etmektedir. Bu engellerin belli baslıları ise; basmakalıp yargılar, rol çatışması, şirket uygulamaları (ise alım, terfi ve ücretlendirmede ayrımcılık yapılması), rehbere sahip olamama ve iletişim ağı eksikliği olarak sıralanabilir (Anafarta vd., 2008: 114).

Sosyal Pozisyon ve İletişim Eksikliği: Kadın genelde erkeklerden daha düşük bir sosyal pozisyondadır. Bu ise onların sosyal ortamlara giriş veya bir örgütün üyesi olma gibi bağlantılarının çeşidini etkilemektedir (Aldrich ve Zimmer, 1986).

Rol Çatışması: Kadın girişimcilerin, özel hayatlarıyla çalışma yaşamları arasındaki rol ikilemi "rol çatışması" olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda rol çatışması, girişimci kadınların alanlardan birine daha fazla zaman ayırdığında diğer tarafi ihmali ile sonuçlanan bir durum olarak ifade edilebilir. Kararsızlık, endişe, zorlama, bunalım, gerilim gibi unsurlar içeren rol çatışmalarının ortaya çıktığı durumlarda çeşitli sebeplerle rollerden birisi ihmal edilmektedir. İs-aile çatışması kapsamı içerisinde değerlendirilen rol çatışması özellikle; uzun ve düzensiz çalışma saatleri, fazla mesai, kişinin iste bulunma suresinin uzunluğu gibi çeşitli is özellikleri rol çatışmasının en önemli nedenleri arasında sayılabilmektedir (Soysal, 2010).

Sosyal Sorunlar: Kadınların is hayatına girmesine engel olan sosyal sorunlar ise şu şekilde sıralanabilir; çocuk bakımı ve eğitimi, küçük yasta evlenme, boşanma konusunda toplumun baskısı, geleneksel aile kültürü. Özellikle kadınların ev ve is yaşamlarının uyumlaştırılmasına yardımcı olacak destekleyici mekanizmaların bulunmaması da çalışan

kadınların dışarıda çalışmayı ikinci bir yük şeklinde hissetmelerine sebebiyet verebilmektedir (Kansız ve Acuner, 2008: 14).

2.3.4.2. Örgüt Temelli Zorluklar

Organizasyon İklimi ve Kültürü: Organizasyon iklimi, organizasyonun nesnel özelliklerinin çalışanlar tarafından nasıl görüldüğünü ifade eden, bireylerin is çevrelerindeki olaylara, etkenlere ve şartlara iliksin algıları ve bunun bilişsel ve duygusal sonuçlarını içeren bir kavramdır. Bunlardan destekleyici iklimde; acık ilişkiler, dostluk, iş birliği, cesaret verme, sosyalleşme, şahsi özgürlük ve güven söz konusu iken; yenilikçi iklimde ise; risk üstlenmek, sonuca odaklanmak, yaratıcılık, girişimciliği ve uyarıcılığı tevsik etmek on plandadır. Bürokratik iklimde ise, daha fazla katı, hiyerarşik ve değişimi istemeyen bir yapı söz konusudur. Özelikle erkeklere göre bu hususta daha çekingen olan kadınların, destekleyici ve yenilikçi bir örgüt ikliminden ziyade bürokratik bir örgüt iklimine sahip işletmelerde çalışıyor olmaları onları, girişimcilik faaliyetlerinden uzak tutan önemli bir engel olabilecektir. Kadınların girişimci olmalarında önemli rol oynayan bir diğer olgu ise, örgüt kültürüdür. Kültür, bir topluluk tarafından tasarlanmış inançları ve paylaşılan temel normları da içine alan belirli davranışlar kümesi olarak tanımlanabilir (Şişman, 2002).

Liderlik: Liderlik, örgütte hem stratejilerin geliştirilmesi hem de uygulanması aşamasında önemli bir yere sahiptir. Liderlerin görevi; dürüstlüğe ve yetkilendirmeye önem gösteren bir işletme kültürü yaratmaktır. Yani lider, organizasyonda gelişmeye yol açan değişiklikleri gerçekleştirerek, insanları, kendileri ve organizasyon için yenilik yapmaya, girişimciliğe ve daha özgür hareket etmeye yönlendirir. Buna bağlı olarak örgütlerde, demokratik, model olan ve yetiştiren liderlik tarzından çok, zorlayıcı, otoriter ve bağlılık oluşturan liderlik şeklinin daha aktif olması, çalışanların ve bundan dolayı kadınlar personelin girişimcilik potansiyellerini ortaya çıkartmalarında önemli bir engelleyici etken olarak değerlendirilebilecektir (Golemann, 2002: 49).

Kurumsal Çeşitlilik ve Koordinasyon Zorlukları: Türkiye'de kadın girişimciliğini destekleme ve geliştirme hakkında gerek hükümet kuruluşları ve gerekse sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşların sayısının son derece fazla olması bu kuruluşlar arasında koordinasyon güçlüğüne ve kadın girişimciliğini destekleme stratejisinin farklılaşmasına neden olmuştur. Böylelikle kadın girişimciliği konusu, birbirinden bağımsız ve farklı

birkaç politika çerçevesi içine yerleştirilmiştir. Bu durum ise ekonomik hayatta kadınları güçlendirme hedefine ulaşma aşamasında kadın girişimciliğinin nasıl bir stratejik araç olacağı konusu ile ilgili farklılıklar ve görüş ayrılıklarının oluşmasına sebebiyet vermiştir (Soysal, 2010).

2.3.5. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlara Karşı Çözüm Önerileri

Farklı gelişmişlik ve kalkınma seviyelerine rastlanan ülkemizin doğu bölgelerinde geleneksel bir hayat yaşanırken, daha batıda Avrupa görünümüne ve potansiyeline sahip bir toplum bulunmaktadır. Ülkemizde yaşanan bu bölgesel farklılıklar farklı fırsatlar sunmakla beraber çeşitli kısıtlamaları da beraberinde getirmektedir. Kadın girişimcilerin işletmelerini kurmak konusunda sadece kadın olmalarına bağı olarak karşılaştıkları problemler altı ana başlık altında ele alınacaktır (Öztürk, 2016: 61).

Sermaye Temini: Kadın girişimciler iş kurmalarında ana etken olan sermaye temininde problem yaşamaktadır. Çünkü işletme kurmak isteyen kadın finansmana ihtiyaç duyacak ve ilk olarak kredi kullanımına başvurmak isteyecektir. Buna karşın, gayrimenkullerin çoğunlukla erkeklerin üzerine kayıtlı olmasına bağlı olarak finans kurumları tarafından istenen teminatın kadınlar tarafından bulunamaması ve kadın girişimcilerin finans kurumları ile ilişkilerde deneyim ve bilgi eksikliği yaşaması sermaye temini konusu ile ilgili önemli bir problem oluşturmaktadır. Söz konusu problemlerin ortadan kalkması için finans kurumlarının teminat ve kredi koşullarını iyileştirmesi gerekiyor olup, kredi faizleri düşük tutulmalı, teminat koşulları hafifletilmeli ve kredi verilecek alanlar sınırlandırılmamalıdır (Kınay, 1994: 41).

Gerekli Eğitimden Yoksun Olmaları: Ülkemizde mevcut eğitim sisteminin kadınların girişimcilik becerilerini geliştirecek ve güçlendirecek nitelikte olmaması, kadınların erkeklerden daha az eğitim almalarına ve iş yaşamında rekabet açısından güçlüklerle karşılaşmalarına neden olmaktadır. Mesleki eğitim açısından da durum farklı değildir. Çıraklık, ustalık gibi eğitimlerin toplumun ataerkil yapısından kaynaklanan inanışla erkekler tarafından yapılması sonucu, kadınlar kendi meslekleri hakkında donanım, araç ve gereç kullanımında etkin olamamakta ve hammadde temininde problem yaşamaktadır (Arıkan, 2002: 237). Kadın girişimcilere eğitimlerini tamamlamaları için örgün ve yaygın eğitim uygulamaları hazırlanmalı, girişimcilik eğitimleri yaygınlaştırılarak kısa vadeli uygulamalar düzenlenmelidir.

Bürokratik Engeller: Ülkemizde işletme kurma ve tescil prosedürleri zaman alan uzun bir süreç olarak düzenlenmiştir. Kadın girişimciler henüz işletme kurma aşamasında bilgi eksikliğinin doğal bir sonucu olarak çoğu problemle karşı karşıya kalarak yorucu bir süreçten geçmektedirler. Devlet ve ilgili kuruluşlar tarafından yasal ve idari düzenlemeler yapılarak zaman alıcı bürokratik engellerin düzenlenerek hafifletilmesi yolun başındaki girişimciler için daha basit hâle getirecektir. Bunun yanı sıra devlet bünyesinde bürokratik prosedürler hakkında danışmanlık hizmeti sağlanmasının kadın girişimciler için yararlı olacağı düşünülmektedir (Öztürk, 2016: 62).

Donanım, Araç-Gereç Temini: Kadın girişimciler işletmeleri için gereksinim duydukları kaliteli ve ucuz donanım, araç ve gereci temin etmede çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Erkek girişimcilere göre pazar bilgilerinin yetersiz oluşu, fuarlara katılmada yaşanan zorluklar, cinsiyetlerinden dolayı farklı fiyatlarla karşılaşmaları ve pazar araştırması yapamamaları donanım, araç ve gereç temininde problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Söz konusu problemlerin bertaraf edilmesi için aracı kuruluşlar ve bağlı oldukları meslek odalarının destek sağlaması gereklidir (Şekerler, 2006: 123).

Acemilik, Yalnızlık, İşe Adapte Olamama: Toplumun ataerkil yapısı kadın girişimcilerin bağımsızlık, inisiyatif kullanma, ev dışında çalışma hususlarındaki yetenek ve becerilerini sınırlamakta ve özgüven eksikliğine neden olmaktadır. Kadın girişimcilerin erkek girişimcilere göre resmî kurumlar nezdinde yürütülen bürokratik prosedürleri gerçekleştirmekte yaşadığı zorluklar özgüven eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Kadın girişimcilere iş yeri kiralama, kira desteği ve merkezi alanlarda iş yeri açmalarını basit hale getirici yönde destek verilmesi gerekli görülmektedir (Marangoz, 2012: 107).

Toplumun İş Kadınına Alışkın Olmaması: Kadınların iş yaşamına girmesiyle beraber toplumda kadına atfedilen annelik, eş olma ve ev işleri gibi roller değişiklik göstermeye başlamıştır. Toplumda var olan cinsiyet ayrımı neticesinde kadın girişimcilerin piyasaya girmesi ve kendini kabul ettirmesi, pazar araştırması yapmasında karşılaştığı engeller kaçınılmaz olmaktadır. Kadının iş yaşamına atılması ise yalnız aile sorumluluklarını yerine getirmeye devam etmesi şartıyla mümkün olmaktadır. Ülkemizde kadın girişimci sayısının az olması kurulan işletmelerin belli bir zaman sonra iflas etmesi veya kapatılmasından kaynaklanmaktadır. İşletmeyi hayata geçirmek kadar devamlılığını

sağlamakta önem arz etmektedir. Kadın girişimcilerin işlerini yürütürken karşılaştığı problemlere yönelik çözüm tavsiyeleri beş ana başlıkta incelenecektir (Öztürk, 2016: 63).

Cinsiyet Değişkeni ve Kadına Uygulanan Cinsiyet Ayrımcılığı: Cinsiyet ayrımcılığı dolaylı ve direkt olarak olmak suretiyle ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan cinsiyet ayrımcılığı; cinsiyete özgü annelik, hamilelik gibi bir niteliğe dayanılarak eşit konumdaki diğer cinsiyete göre keyfi olarak eşit davranmamak ve mağdur etmek anlamına gelmektedir. Kişinin cinsiyetine özgü bir niteliği bahane ederek işe almaktan kaçınmak, farklı ücret politikası uygulamak, terfi ettirmemek direkt olarak cinsiyet ayrımcılığı örnekleridir. Dolaylı cinsiyet ayrımcılığı ise; belirlenmesi büyük güçlükler içeren ayrımcılık türüdür (Gülcan, 2004: 66).

Ev işleri ile çocuk-yaşlı bakımının kadına yüklenmesi, cinsiyetlere dayatılan iş bölümünün değişmemesine bağlı olarak kadın bireyler ev ve iş yaşamında denge kurmanın zorluklarını yaşamakta ve çoğu zaman her iki rolü yerine başarı ile getirememe durumu ile karı karşıya kalmaktadır. Cinsiyetten kaynaklanan problemlerin giderilmesi için ilk olarak toplumun, kadın girişimcinin uygulamalarda bulunduğu sektörün ve pazarın kadın-erkek cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldırması, meslek odalarının ve kuruluşların kadın girişimcilere destek olması gerekmektedir (Öztürk, 2016: 64).

Bürokrasi Değişkeni: Girişimci kadınların işlerini yürütürken karşılaştığı konulardan biri örgütlenme ve işletme dışı ilişkiler kurmaktır. Söz konusu problemlere yönelik eğitimler düzenlenerek kadın girişimcilerin bu eğitimlere katılmasının sağlanması gereklidir. Kadın girişimcilerin işletmelerini yürütürken karşılaştığı vergi ödemeleri problemine yönelik, vergi teşvik mevzuatının kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık tanınacak biçimde düzenlenmesi ve vergilendirmede iade fonu oluşturulması kadın girişimcilerin vergi ödemeleri problemine çözüm sağlamada yardımcı olabilecektir (Kümbetoğlu, 1994: 565).

Pazar Değişkeni: Ülkemiz ekonomisinde serbest piyasa ekonomisi hâkim olması yönüyle ekonomik istikrar tam anlamıyla sağlanamamaktadır. Bu durumun bir getirisi olarak da kadın girişimcilerin işlerini yürütürken engellerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Devletin pazarlama ve kredi kuruluşları ile iş birliği yapması ve kadın girişimcilere düşük faizli kredi temin edilmesinin sağlanması gerekmektedir (Kümbetoğlu, 1994: 566).

Finans Değişkeni: Finans kuruluşlarının kadın girişimcilere çekimser davranması ve güvenmemeleri neticesinde çek, senet, kredi vb. alımlarında sorun yaşanmaktadır. Finans kuruluşlarının kredi kullanma işlemlerini hafifletmeleri, kredi faizlerini düşük tutmaları ve her sektör için kredi olanağı sunmaları kadın girişimcileri teşvik eden bir neden olacaktır (Aktaş, 2015: 34).

Eleman Değişkeni: Kadın girişimciler makul işe makul eleman temin etmede problemler yaşamaktadırlar. Söz konusu problemler kadın girişimcilerin işe makul eleman alamamalarından kaynaklanabileceği gibi çalışanın kadın patrona güvenmemesinden de kaynaklanabilmektedir. Buna bağlı olarak çeşitli danışmanlık firmalarından destek alınarak kalifiye eleman temin edilebilir. Kadın girişimcilerin ihtiyaç duyduğu konularda bedava destek hizmeti alabileceği kurumlar oluşturulmalıdır. Söz konusu kuruluşlar piyasa koşulları, finansmana erişim, yasal destek, yöntem danışmanlık, dağıtım ve pazarlama hususlarında kadın girişimcilere bilgi vererek problemlere çözüm tavsiyeleri getirebilirler (Öztürk, 2016: 65).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Araştırmanın konusu, "kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlara yönelik Çanakkale ili alan araştırması" olarak belirlenmiştir. Bu amaçla bu çalışmada veriler, girişimci kadın çalışanlardan toplanmıştır.

Çanakkale'de girişimci kadınların yaşadığı sorunların tespit edilmesi ve giderilmesi konusunda yapılabileceklerin saptanması bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın kapsamı olarak kadın girişimcilerin sorunlarını belirlemeye yönelik yapılan bu araştırma Çanakkale ilinde 200 kadın girişimciye yapılmıştır. Buna bağlı olarak yapılan anket çalışmalarının sonuçları Çanakkale ilinde girişimci kadınların sorunlarına yönelik bilgi vermektedir.

3.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde dünyada kadın işgücü her geçen gün artmaktadır. Türkiye'de de kadınlar çalışma hayatına her geçen gün daha çok atılmaktadır. Kadınlar artık evdeki rollerinin dışında iş hayatında da önemli roller üstlenmektedir. Bunun yanı sıra kadınlar iş hayatlarında erkeklere nazaran çok daha fazla sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu bağlamada araştırmamız, Çanakkale ilinde bu sorunların belirlenmesi adına önemli bir çalışmadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışma Çanakkale ilinde girişimci kadınların görüşleri ile sınırlıdır.
2. Çalışma sonuçları veri toplama aracı ile sınırlıdır.

3. Anketin sonuçları uygulandığı dönemde elde edilen veriler göz önünde bulundurularak yorumlanmaktadır.

3.5. Araştırmanın Evreni

Araştırmanın evrenini Çanakkale ilinde girişimci 200 kadın oluşturmaktadır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir:

H1: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar çocuk olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H2: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar medeni duruma göre farklılık göstermektedir.

H3: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar yaşa göre farklılık göstermektedir.

H4: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H5: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir**.**

H6: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar işletmenin hukuki yapısına göre farklılık göstermektedir.

H7: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar işletmenin faaliyet gösterdiği sektöre göre farklılık göstermektedir.

H8: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar işletmenin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre farklılık göstermektedir**.**

H9: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar iş kurmadan önceki uğraşa göre farklılık göstermektedir.

H10: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumu.

3.7. Veri Toplama Yöntemi

Çanakkale ilinde toplam 200 kadın girişimci ile yapılan bu çalışmanın veri toplaması nicel analiz yöntemine göre anket ile yapılmıştır. Elde edilen bulgular SPSS programına aktarılmıştır. Bu araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır.

3.8. Prosedür ve İstatistik Analizler

Araştırmaya konu olan verilerin toplanması ve değerlendirilmesi Nisan 2018-Mayıs 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada katılımcıların doldurduğu anket ve ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 19.0 istatistik paket programına aktarılmıştır. Verilerin analizi SPSS 19.0'da yapılmıştır. İlk olarak örneklem grubunu oluşturan bireylerin frekans ve yüzdelik dağılımları incelenmiştir. Veride sınırlı sayıda örneklem kaybı olduğu gözlendiğinden regresyon tekniği kullanılarak veri ataması yapılmıştır. Bağımsız değişkenlerin gruplandırılmasından sonra veri setinin aykırı değerler (outliers) içerip içermediği kontrol edilmiştir.

Ölçek puanlarının normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiştir. Ölçeklerden elde edilen basıklık ve çarpıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir (Groeneveld ve Meeden, 1984; Moors, 1986; Hopkins ve Weeks, 1990; De Carlo, 1997).

Tablo 3.1. Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	n	Çarpıklık	Basıklık
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	200	0,496	-0,395
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	200	0,138	-0,759
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	200	0,351	-0,123
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	200	0,416	-0,858
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	200	0,230	-0,857
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	200	0,701	-0,556
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	200	0,124	-1,307

Analiz sonucunda tüm ölçeklerin katsayılarının +3 ile -3 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle ölçek puanlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterme durumu parametrik test tekniklerinden t testi ve ANOVA ile analiz edilmiştir.

3.8.1. Yapı Geçerliliği ve Güvenirlik Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA), güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach's alfa güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

3.8.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliğini istatistiksel olarak tespit etmek için açımlayıcı faktör analizi tekniği kullanılmaktadır. Ölçeğin öncelikli olarak, faktör analizine uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO ve Bartlett testi yapılmaktadır. KMO katsayısı örneklemin büyüklüğünü test etmek için hesaplanmaktadır. Faktör analizinde evrendeki dağılımın normal olması da beklenmektedir. Bu da Bartlett testiyle incelenmektedir. Bu kapsamda KMO testi ölçüm sonucunun 0.50 ve daha üstü, Bartlett küresellik testi sonucunun da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir. Faktör analizi işleminde ölçek maddelerinin faktörlere atanması ya da ölçekten çıkarılması işlemlerinde faktör yükü değerlerine bakılmaktadır. Faktör yük değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme var ise bu bulgu, o maddelerin birlikte bir kavramı yapıyı-faktörü ölçtüğü anlamına gelir. Her bir maddenin faktör yükünün 0,30'dan küçük olduğu ya da söz konusu maddenin faktör yüklerinin iki farklı faktördeki değerlerinin farkının 0,10'dan küçük olması durumunda (binişiklik) madde ölçekten çıkarılarak analiz işlemine devam edilir.

3.8.1.2. Güvenirlik Analizi

Cronbach's alfa katsayısının 0-1 arasında değiştiği, değerlendirme kriterlerine göre "0.00 < 0.40 ise ölçek güvenilir değil, 0.40 < 0.60 ise ölçek düşük güvenirlikte, 0.60 < 0.80 ise ölçek oldukça güvenilir ve 0.80 < 1.00 ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçek" olarak değerlendirildiği ifade edilmektedir (Tavşancıl, 2005).

Tablo 3.2. Faaliyet Öncesinde Yaşanan Sorunlar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

	Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Açıklanan Varyans Oranı	Conbach's Alfa
Yer temininde sorun yaşadım	0,772			
İşyeri kurma aşamasında inşaat işlerinde sorun yaşadım	0,752			
Bürokratik işlemlerde maliyetlerden dolayı sorun yaşadım	0,746		**28,926**	**0,826**
Kiraların yüksek olmasından dolayı sorun yaşadım	0,712			
Malzeme temininde sorun yaşadı	0,655			
Sermaye temininde sorun yaşadım	0,614			
Pazarda tanınmamış olmaktan dolayı sorun yaşadım		0,770		
Bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım		0,714		
Diğer işletmelerin güven duymaması nedeniyle sorun yaşadım		0,662		
Toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım		0,661	**25,156**	**0,811**
Kadın olmamdan dolayı sorun yaşadım		0,647		
Ailemin karşı çıkmasından dolayı sorun yasadım		0,646		

KMO=0,740

Bartlett X^2=1070,050; p<0,05

Yapılan analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Yaşanan Sorunlar Ölçeğinin 2 alt boyuttan oluştuğu görülmektedir.

Ölçeğin 1.alt boyutu faktör yükleri 0,614 ile 0,772 arasında değişen 6 sorudan oluşmaktadır ve ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı 0,826 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 1.alt boyutu Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama olarak isimlendirilmiştir.

Ölçeğin 2.alt boyutu faktör yükleri 0,646 ile 0,770 arasında değişen 6 sorudan oluşmaktadır ve ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı 0,811 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin

2.alt boyutu Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 3.3. Faaliyet Sırasında Yaşanan Sorunlar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

	Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	**Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama**	**Açıklanan Varyans Oranı**	**Cronbach's Alfa**
Kadın olmamdan dolayı sorun yaşıyorum	0,796			
Müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum	0,741			
Toplumun geleneksel baskısından dolayı sorun yaşıyorum	0,723			
Diğer işletmelerin güven duymaması nedeniyle sorun yaşıyorum	0,720			
Pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum	0,716		**25,368**	**0,806**
Tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum	0,552			
Ticari tecrübe eksikliği ve deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum	0,391			
Çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum	0,339			
Borç ödemelerinden dolayı sorun yaşıyorum		0,793		
Kredi alamamamdan dolayı sorun yaşıyorum		0,767		
Vergi ödemelerinden dolayı sorun yaşıyorum		0,767		
Bürokratik engellerden dolayı sorun yaşıyorum		0,622	**21,987**	**0,806**
Bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum		0,582		
Pazarın durgun oluşundan dolayı sorun yaşıyorum		0,540		
Aşırı yorgunluktan dolayı sorun yaşıyorum		0,315		

KMO=0,691 - Bartlett X^2=1804,582; p<0,05

Yapılan analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Yaşanan Sorunlar Ölçeğinin 2 alt boyuttan oluştuğu görülmektedir.

Ölçeğin 1.alt boyutu faktör yükleri 0,339 ile 0,796 arasında değişen 8 sorudan oluşmaktadır ve ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı 0,806 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 1.alt boyutu Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama olarak isimlendirilmiştir.

Ölçeğin 2.alt boyutu faktör yükleri 0,315 ile 0,793 arasında değişen 7 sorudan oluşmaktadır ve ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı 0,806 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin 2.alt boyutu Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 3.4. Aile Yaşamında Yaşanan Sorunlar Ölçeği Faktör Analizi Sonuçları

	Faktör Yükü	**Açıklanan Varyans Oranı**	**Cronbach's Alfa**
Aile bireylerine yeterli zaman ayıramıyorum	0,897	**54,201**	**0,824**
Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	0,800		
Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	0,777		
Kendime yeterli zaman ayıramıyorum	0,656		
Sosyal baskı hissediyorum	0,624		
Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum	0,620		

KMO=0,757

Bartlett X^2=534,116; p<0,05

Yapılan analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Yaşanan Sorunlar Ölçeğinin faktör yükleri 0,620 ile 0,897 arasında değişen 6 soru ve tek boyuttan oluştuğu görülmektedir. Ölçeğin Cronbach's Alfa katsayısı 0,824 olarak hesaplanmıştır.

3.9. Bulgular

Bu bölümde ilk olarak araştırma çalışma grubuna dahil edilen girişimci kadınlara ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Katılımcıların araştırma kapsamında ele alınan demografik değişkenlere göre değerlendirilmiştir.

Tablo 3.5. Demografik Bilgiler

		n	%
Yaşınız	30 yaşından küçük	34	17,0
	30-39 arasında	90	45,0
	40-49 arasında	47	23,5
	50 ve daha büyük	29	14,5
Eğitim durumunuz?	Bir okul bitirmedi	11	5,5
	İlköğretim (ilk-orta)	41	20,5
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	34,0
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	24,5
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	15,5
Medeni durumunuzu belirtiniz	Hiç evlenmedi	48	24,0
	Evli	122	61,0
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	15,0
Çocuğunuz var mı?	Çocuğum yok	64	32,0
	Çocuğum var	136	68,0
Kaç çocuğunuz var?	Tek çocuk	41	30,1
	2 çocuk	59	43,4
	3 ve daha fazla	36	26,5

Araştırmaya katılanların çoğunluğunu %45,0 oran ile 30-39 yaş grubunda, %34,0 ile ortaöğretim mezunları, %61,0 oranla evli, %68,0 oranla çocuğu olan ve %43,4 oranla 2 çocuğu olan kadınlar oluşturmaktadır.

Tablo 3.6. Girişimcilik Bilgileri

		n	%
İşletmenizin kuruluş yılı	2000 ve öncesi	19	9,5
	2001-2010 arası	37	18,5
	2011-2015 arası	80	40,0
	2016 ve sonrası	64	32,0
İşletmenizin hukuki yapısı	Şahıs İşletmesi	164	82,0
	Limited Şirket	24	12,0
	Anonim Şirket	12	6,0
İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektör	Bilgi ve iletişim	20	10,0
	Hizmet	58	29,0
	İmalat	6	3,0
	İnşaat	3	1,5
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	20,0
	Toptan ve perakende ticaret	70	35,0
	Ulaştırma ve depolama	3	1,5
İşletmeniz bünyesinde kaç kişi çalıştırıyorsunuz?	Yalnız kendim çalışıyorum	37	18,5
	1 - 3 kişi	104	52,0
	4 - 9 kişi	43	21,5
	10 - 50 kişi	13	6,5
	51 - 250 kişi	3	1,5
	250 kişiden fazla	0	0,0
Aylık ortalama kazancınız ne kadar?	5000 TL'den az	75	38,1
	5000-10000 TL	85	43,1
	10001-20000 TL	19	9,6
	20001-30000 TL	6	3,0
	30000 TL'den fazla	12	6,1
İş kurmadan önceki uğraşınız?	Aynı işi evde yapıyordum	19	9,5
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	39,0
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	20,0
	İş arıyordum	12	6,0
	Ev işleriyle meşguldüm	44	22,0
	Emekliydim	0	0,0
	Diğer	7	3,5

Katılımcıların işletmelerine ilişkin bilgiler incelendiğinde %40,0'ının kuruluş yılının 2011-2015 arası, %82,0'sinin şahıs işletmesi olduğu, %35,0'inin toptan ve perakende ticaret yaptığı belirlenmiştir. İşletmenlerin %52,0'sinde 1-3 kişi çalışmakta, %43,1'inin geliri

5000-10000 TL arasındadır. Kadınların %39,0'u iş kurmadan önce bir işte çalışırken %22,0'si ev işleri ile meşgul olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.6. Girişimcilik Bilgileri (Devam)

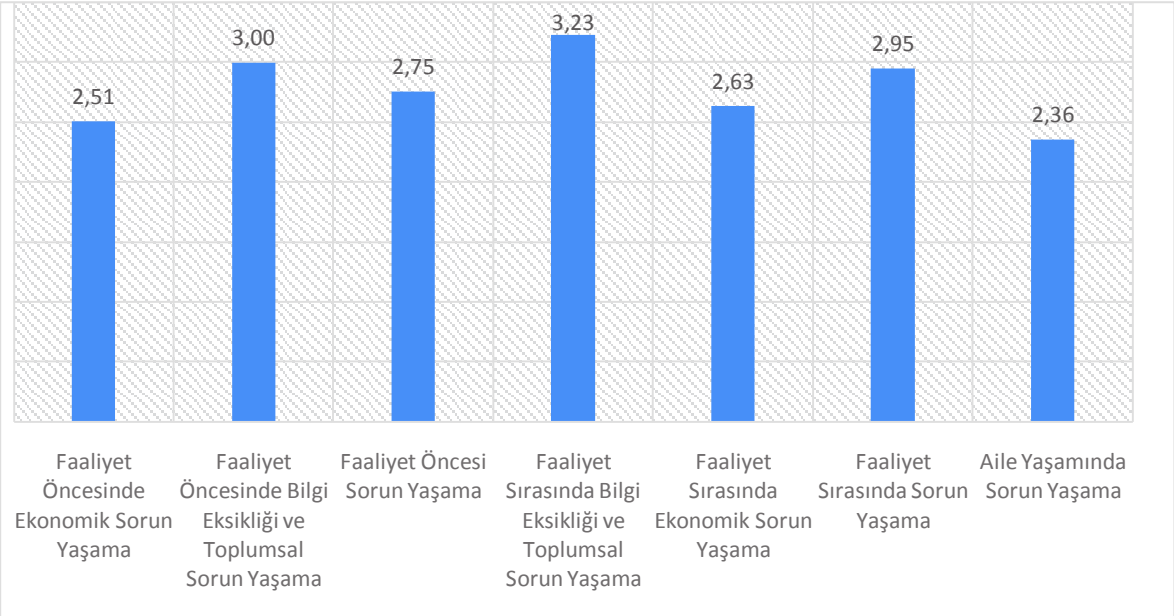
		n	%
Ailenizde; anne, baba ve/veya, eşinizden girişimci olan var mı?	Evet	133	66,5
	Hayır	67	33,5
Kurduğunuz işle ilgili mesleki deneyiminiz var mı?	Deneyimim yok	56	28,0
	0 - 2 yıl	34	17,0
	3 - 5 yıl	33	16,5
	5 yıldan fazla	77	38,5
Mesleki bilgi ve becerilerinizi nasıl kazandınız?	Aileden	44	22,0
	İş hayatından	122	61,0
	Örgün ve yaygın eğitim yoluyla	18	9,0
	Meslek edindirme programları ile (kurs, eğitim vb)	6	3,0
	Diğer	10	5,0
Girişimciliğe başlama nedeni	Başarma duygusu	152	76,0
	Kendini geliştirmek	135	67,5
	Ekonomik bağımsızlık kazanmak	134	67,0
	Bağımsız çalışmak	118	59,0
	Evin bütçesine katkıda bulunmak	118	59,0
	Yüksek kazanç elde etmek	90	45,0
	Çalışma saatlerini ayarlayabilmek	77	38,5
	Yeni bir çevre edinmek	76	38,0
	Mesleği yapmak	69	34,5
	Yenilikçi fikirleri hayata geçirmek	67	33,5
	Kişisel hobi veya ilgi duymak	63	31,5
	Zaman geçirmek	50	25,0
	İstihdam imkanları yaratmak	45	22,5
	Toplumsal ilişkilerin getirisi	36	18,0
	Aile içinde edinilen rolün uzantısı	35	17,5
	İş bulamamak	29	14,5
	Kişisel koşullar (evlenme, boşanma, vb.)	28	14,0
	İş ilişkileri ile kişisel ilişkileri ayırmak	12	6,0

Kadınların %66,5'inin anne, babası veya eşi de girişimcidir. Girişimci kadınların %38,5'inin kurduğu işle ilgili 5 yıldan fazla tecrübesi bulunmakta, %61,0'i bilgi ve becerilerini iş hayatından edinmekte, %76,0'sı girişimciliğe başarma duygusu, %67,5'i kendini geliştirmek ve %67,0'si ekonomik bağımsızlık nedeni ile başlamaktadır.

Tablo 3.7. Ölçek Puanlarının Tanımlayıcı İstatistikleri

	n	Min.	Maks.	Ort.	Ss
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	200	1,00	5,00	2,51	1,06
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	200	1,00	5,00	3,00	1,10
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	200	1,00	5,00	2,75	0,93
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	200	1,63	5,00	3,23	0,94
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	200	1,00	4,57	2,63	0,94
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	200	1,73	4,80	2,95	0,82
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	200	1,00	4,17	2,36	0,94

Ankete cevap veren katılımcıların Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama puanları ortalaması 2,51±1,06; Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama puanları ortalaması 3,00±1,10; Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama puanları ortalaması 2,75±0,93; Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama puanları ortalaması 3,23±0,94; Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama puanları ortalaması 2,63±0,94; Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama puanları ortalaması 2,95±0,82; Aile Yaşamında Sorun Yaşama puanları ortalaması 2,36±0,94'tür.

Şekil 3.1. Sorun Yaşama Grafiği

Tablo 3.8. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Yaşa Göre Farklılık Gösterme Durumu

Yaş		n	Ort.	ss	F	P
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	2,79	1,02	**9,138**	**0,000***
	30-39 arasında	90	2,12	1,03		
	40-49 arasında	47	2,69	1,00		
	50 ve daha büyük	29	3,07	0,85		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	2,89	0,88	**0,666**	**0,574**
	30-39 arasında	90	2,93	1,11		
	40-49 arasında	47	3,18	1,13		
	50 ve daha büyük	29	3,04	1,24		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	2,84	0,74	**3,709**	**0,013***
	30-39 arasında	90	2,53	0,96		
	40-49 arasında	47	2,94	0,92		
	50 ve daha büyük	29	3,06	0,87		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	3,12	1,04	**2,459**	**0,064**
	30-39 arasında	90	3,08	0,88		
	40-49 arasında	47	3,43	0,90		
	50 ve daha büyük	29	3,49	0,98		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	2,71	0,83	**3,627**	**0,014***
	30-39 arasında	90	2,42	0,98		
	40-49 arasında	47	2,74	0,83		
	50 ve daha büyük	29	3,02	1,00		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	2,93	0,81	**3,689**	**0,013***
	30-39 arasında	90	2,77	0,76		
	40-49 arasında	47	3,11	0,80		
	50 ve daha büyük	29	3,27	0,90		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	30 yaşından küçük	34	2,57	0,69	**0,898**	**0,443**
	30-39 arasında	90	2,33	0,97		
	40-49 arasında	47	2,23	0,95		
	50 ve daha büyük	29	2,40	1,07		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların yaşa göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar

incelendiğinde 50 ve daha büyük yaştaki kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde 50 ve daha büyük yaştaki kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama durumu yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde 50 ve daha büyük yaştaki kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde 50 ve daha büyük yaştaki kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.9. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Eğitim Durumuna Göre Farklılık Gösterme Durumu

Eğitim Durumu		n	Ort.	ss	F	P
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	2,61	0,49	**4,557**	**0,002***
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	3,00	1,35		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	2,50	0,98		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,09	0,79		
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	2,49	1,07		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	2,11	0,84	**2,721**	**0,031***
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	3,03	1,23		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	3,16	1,19		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,84	0,73		
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	3,16	1,14		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	2,36	0,45	**2,798**	**0,027***
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	3,02	1,22		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	2,83	0,93		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,46	0,60		
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	2,83	0,90		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	3,09	0,99	**2,965**	**0,021***
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	3,20	0,92		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	3,49	0,98		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,90	0,72		

	Yüksek Lisans ve Doktora	31	3,26	1,05		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	2,52	0,51	**2,041**	**0,090**
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	2,89	1,07		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	2,67	0,88		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,35	0,76		
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	2,69	1,18		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	2,82	0,51	**2,718**	**0,031***
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	3,06	0,94		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	3,10	0,81		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,64	0,60		
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	3,00	0,93		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Bir okul bitirmedi	11	1,83	1,06	**1,488**	**0,207**
	Ilköğretim (ilk-orta)	41	2,26	1,06		
	Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi)	68	2,44	0,85		
	Üniversite (2 ve 4 yıllık)	49	2,50	0,74		
	Yüksek Lisans ve Doktora	31	2,26	1,15		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların eğitim durumuna göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde ilköğretim (ilk-orta) mezunu kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi) ile Yüksek Lisans ve Doktora mezunu kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde ilköğretim (ilk-orta) mezunu kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir

(p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi) mezunu kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi) mezunu kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.10. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Medeni Duruma Göre Farklılık Gösterme Durumu

Medeni Durum		n	Ort.	ss	F	p
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,35	0,74	**6,198**	**0,002***
	Evli	122	2,69	1,15		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	2,00	0,91		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,91	0,78	**21,553**	**0,000***
	Evli	122	3,29	1,12		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	1,96	0,78		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,63	0,56	**17,387**	**0,000***
	Evli	122	2,99	0,98		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	1,98	0,67		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,75	0,56	**13,881**	**0,000***
	Evli	122	3,49	0,99		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	2,94	0,83		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,45	0,73	**7,976**	**0,000***
	Evli	122	2,82	1,03		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	2,14	0,59		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,61	0,48	**13,726**	**0,000***
	Evli	122	3,18	0,89		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	2,57	0,58		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Hiç evlenmedi	48	2,84	0,57	**10,112**	**0,000***
	Evli	122	2,26	0,96		
	Boşanmış/Eşini kaybetmiş	30	1,99	1,04		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların medeni duruma göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde evli olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde evli olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde evli olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde evli olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde evli olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde evli olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde hiç evlenmemiş olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.11. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Çocuğu Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterme Durumu

Çocuğunuz var mı?		n	Ort.	Ss	t	p
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,32	0,80	**-1,993**	**0,048***
	Çocuğum var	136	2,60	1,15		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,84	0,75	**-1,652**	**0,100**
	Çocuğum var	136	3,07	1,22		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,58	0,63	**-2,170**	**0,031***
	Çocuğum var	136	2,83	1,03		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,72	0,69	**-6,269**	**0,000***
	Çocuğum var	136	3,47	0,95		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,50	0,83	**-1,356**	**0,177**
	Çocuğum var	136	2,69	0,99		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,62	0,57	**-4,700**	**0,000***
	Çocuğum var	136	3,10	0,87		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Çocuğum yok	64	2,64	0,75	**3,225**	**0,002***
	Çocuğum var	136	2,23	0,99		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların çocuğu olma durumuna göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Bağımsız gruplar t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu çocuğu olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde çocuğu olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu çocuğu olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde çocuğu olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu çocuğu olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık

göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde çocuğu olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu çocuğu olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde çocuğu olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu çocuğu olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir (p<0,05) Ortalama puanlar incelendiğinde çocuğu olmayan kadınların olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.12. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Çocuk Sayısına Göre Farklılık Gösterme Durumu

Çocuk Sayısı		n	Ort.	ss	F	p
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	2,35	1,20	**2,501**	**0,086**
	2 çocuk	59	2,84	1,10		
	3 ve daha fazla	36	2,47	1,12		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	3,52	1,26	**4,255**	**0,016***
	2 çocuk	59	2,93	1,17		
	3 ve daha fazla	36	2,80	1,16		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	2,94	1,10	**0,960**	**0,385**
	2 çocuk	59	2,89	0,97		
	3 ve daha fazla	36	2,63	1,03		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	3,79	0,97	**5,225**	**0,007***
	2 çocuk	59	3,46	0,92		
	3 ve daha fazla	36	3,11	0,87		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	2,72	1,11	**0,552**	**0,577**
	2 çocuk	59	2,76	0,97		
	3 ve daha fazla	36	2,55	0,86		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	3,29	0,96	**2,622**	**0,076**
	2 çocuk	59	3,13	0,84		
	3 ve daha fazla	36	2,85	0,75		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Tek çocuk	41	2,38	0,88	**7,587**	**0,001***
	2 çocuk	59	2,44	1,05		
	3 ve daha fazla	36	1,70	0,83		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların çocuk sayısına göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde tek çocuğu olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde tek çocuğu olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu çocuk sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde 2 çocuğu olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.13. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İşletmesinin Hukuki Yapısına Göre Farklılık Gösterme Durumu

İşletmenizin hukuki yapısı		**n**	**Ort.**	**Ss**	**t**	**p**
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Şahıs İşletmesi	164	2,40	0,97	**-3,046**	**0,003***
	Limited ve Anonim Şirket	36	2,98	1,28		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal	Şahıs İşletmesi	164	2,88	1,02	**-2,939**	**0,005***
	Limited ve Anonim Şirket	36	3,55	1,28		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Şahıs İşletmesi	164	2,64	0,84	**-3,146**	**0,003***
	Limited ve Anonim Şirket	36	3,26	1,12		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal	Şahıs İşletmesi	164	3,15	0,89	**-2,649**	**0,009***
	Limited ve Anonim Şirket	36	3,60	1,05		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Şahıs İşletmesi	164	2,50	0,81	**-3,465**	**0,001***
	Limited ve Anonim Şirket	36	3,25	1,24		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Şahıs İşletmesi	164	2,84	0,73	**-3,366**	**0,002***
	Limited ve Anonim Şirket	36	3,43	0,99		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Şahıs İşletmesi	164	2,37	0,93	**0,497**	**0,620**
	Limited ve Anonim Şirket	36	2,29	0,98		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların işletmesinin hukuki yapısına göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Bağımsız gruplar t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.14. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İşletmesinin Faaliyet Gösterdiği Sektöre Göre Farklılık Gösterme Durumu

İşletmenizin Faaliyet Gösterdiği Sektör		n	Ort.	ss	F	P
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,43	0,94	**0,810**	**0,520**
	Hizmet	58	2,57	0,98		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	2,29	0,75		
	Toptan ve perakende ticaret	70	2,63	1,30		
	Diğer	12	2,33	0,90		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,60	0,87	**3,132**	**0,016***
	Hizmet	58	3,34	1,08		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	3,13	0,87		
	Toptan ve perakende ticaret	70	2,77	1,27		
	Diğer	12	2,88	0,57		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,51	0,56	**1,175**	**0,323**
	Hizmet	58	2,95	0,80		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	2,71	0,79		
	Toptan ve perakende ticaret	70	2,70	1,17		
	Diğer	12	2,60	0,64		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,64	0,55	**6,115**	**0,000***
	Hizmet	58	3,50	0,99		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	2,95	0,81		
	Toptan ve perakende ticaret	70	3,41	0,95		
	Diğer	12	2,75	0,80		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,26	0,28	**1,653**	**0,163**
	Hizmet	58	2,80	1,08		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	2,67	0,63		
	Toptan ve perakende ticaret	70	2,64	1,03		
	Diğer	12	2,29	1,15		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,46	0,38	**4,453**	**0,002***
	Hizmet	58	3,17	0,92		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	2,82	0,67		
	Toptan ve perakende ticaret	70	3,05	0,86		
	Diğer	12	2,53	0,43		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Bilgi ve iletişim	20	2,16	0,83	**1,788**	**0,133**
	Hizmet	58	2,51	0,93		
	Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti	40	2,51	0,97		
	Toptan ve perakende ticaret	70	2,29	0,98		
	Diğer	12	1,88	0,57		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların işletmesinin faaliyet gösterdiği sektöre göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu işletmesinin faaliyet gösterdiği sektöre göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi hizmet sektöründe faaliyet gösteren kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu işletmesinin faaliyet gösterdiği sektöre göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi hizmet sektöründe faaliyet gösteren kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu işletmesinin faaliyet gösterdiği sektöre göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesi hizmet sektöründe faaliyet gösteren kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.15. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İşletmesi Bünyesinde Çalışan Kişi Sayısına Göre Farklılık Gösterme Durumu

İşletmeniz Bünyesinde Kaç Kişi Çalıştırıyorsunuz		n	Ort.	ss	F	P
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	2,04	1,06	**4,023**	**0,008***
	1 - 3 kişi	104	2,71	0,94		
	4 - 9 kişi	43	2,47	0,94		
	10 ve üstü	16	2,36	1,65		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	2,25	0,94	**12,789**	**0,000***
	1 - 3 kişi	104	2,95	1,01		
	4 - 9 kişi	43	3,58	0,85		
	10 ve üstü	16	3,47	1,46		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	2,14	0,92	**7,755**	**0,000***
	1 - 3 kişi	104	2,83	0,80		
	4 - 9 kişi	43	3,03	0,82		
	10 ve üstü	16	2,92	1,37		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	3,03	0,69	**1,272**	**0,285**
	1 - 3 kişi	104	3,30	0,98		
	4 - 9 kişi	43	3,14	0,74		
	10 ve üstü	16	3,48	1,45		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	2,23	0,79	**5,121**	**0,002***
	1 - 3 kişi	104	2,83	0,83		
	4 - 9 kişi	43	2,42	0,92		
	10 ve üstü	16	2,88	1,53		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	2,65	0,63	**3,539**	**0,016***
	1 - 3 kişi	104	3,08	0,79		
	4 - 9 kişi	43	2,80	0,66		
	10 ve üstü	16	3,20	1,38		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Yalnız kendim çalışıyorum	37	2,19	0,91	**4,792**	**0,003***
	1 - 3 kişi	104	2,58	0,92		
	4 - 9 kişi	43	2,16	0,80		
	10 ve üstü	16	1,85	1,09		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesinin bünyesinde 1-3 kişi çalışan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesinin bünyesinde 4-9 kişi çalışan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesinin bünyesinde 4-9 kişi çalışan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesinin bünyesinde 10 ve daha fazla kişi çalışan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesinin bünyesinde 10 ve daha fazla kişi çalışan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde işletmesinin bünyesinde 1-3 kişi çalışan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.16. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların İş Kurmadan Önceki Uğraşa Göre Farklılık Gösterme Durumu

İş Kurmadan Önceki Uğraşınız		n	Ort.	ss	F	P
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	2,39	1,08	**9,367**	**0,000***
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	2,22	0,98		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	2,46	0,75		
	İş arıyordum	12	1,63	0,43		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	3,17	1,02		
	Diğer	7	3,55	1,60		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	3,14	1,16	**3,822**	**0,003***
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	3,20	1,08		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	2,89	0,66		
	İş arıyordum	12	1,92	0,84		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	2,88	1,20		
	Diğer	7	3,64	1,69		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	2,77	1,07	**5,227**	**0,000***
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	2,71	0,85		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	2,68	0,53		
	İş arıyordum	12	1,77	0,51		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	3,03	1,01		
	Diğer	7	3,60	1,65		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	3,39	1,11	**2,052**	**0,073**
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	3,13	0,77		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	3,03	0,91		
	İş arıyordum	12	2,94	0,95		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	3,50	1,03		
	Diğer	7	3,73	1,27		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	2,83	0,99	**4,472**	**0,001***
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	2,45	0,83		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	2,76	0,97		
	İş arıyordum	12	1,82	0,44		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	2,86	0,96		
	Diğer	7	3,39	1,30		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	3,13	0,95	**3,526**	**0,004***
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	2,81	0,68		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	2,91	0,76		
	İş arıyordum	12	2,42	0,57		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	3,20	0,89		
	Diğer	7	3,57	1,28		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Aynı işi evde yapıyordum	19	2,14	0,92	**2,680**	**0,023***
	Bir işte çalışıyordum (kamu-özel)	78	2,41	0,91		
	Eğitim/öğretime devam ediyordum	40	2,71	0,85		
	İş arıyordum	12	1,96	1,26		
	Ev işleriyle meşguldüm	44	2,24	0,95		
	Diğer	7	1,74	0,09		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların iş kurmadan önceki uğraşa göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan ANOVA testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde iş kurmadan önce diğer uğraşları olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı, ev işleriyle meşgul olanların sorun yaşamada diğer gruptan hemen sonra geldiği belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde iş kurmadan önce diğer uğraşları olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı, kamu-özel bir işte çalışanların sorun yaşamada diğer gruptan hemen sonra geldiği belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde iş kurmadan önce diğer uğraşları olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı, ev işleriyle meşgul olanların sorun yaşamada diğer gruptan hemen sonra geldiği belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde iş kurmadan önce diğer uğraşları olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı, ev işleriyle meşgul olanların sorun yaşamada diğer gruptan hemen sonra geldiği belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde iş kurmadan önce diğer uğraşları olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı, ev işleriyle meşgul olanların sorun yaşamada diğer gruptan hemen sonra geldiği belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar

incelendiğinde iş kurmadan önce eğitim/öğretimine devam eden kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 3.17. Girişimcilikte Yaşanan Sorunların Ailesinde; Anne, Baba ve/ve ya Eşinin Girişimci Olma Durumuna Göre Farklılık Gösterme Durumu

Ailenizde; anne, baba ve/veya eşinizden girişimci olan var mı?		N	Ort.	ss	t	P
Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama	Evet	133	2,73	0,94	**4,380**	**0,000***
	Hayır	67	2,06	1,14		
Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Evet	133	3,21	0,99	**3,674**	**0,000***
	Hayır	67	2,59	1,19		
Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama	Evet	133	2,97	0,76	**4,373**	**0,000***
	Hayır	67	2,33	1,07		
Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama	Evet	133	3,41	0,94	**3,938**	**0,000***
	Hayır	67	2,87	0,84		
Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama	Evet	133	2,83	0,92	**4,290**	**0,000***
	Hayır	67	2,25	0,88		
Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama	Evet	133	3,14	0,79	**4,790**	**0,000***
	Hayır	67	2,58	0,73		
Aile Yaşamında Sorun Yaşama	Evet	133	2,39	0,95	**0,684**	**0,495**
	Hayır	67	2,29	0,92		

***p<0,05**

Girişimcilikte yaşanan sorunların ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre farklılık gösterme durumunun analiz edilmesi amacıyla yapılan Bağımsız gruplar t testi sonuçları tabloda verilmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde ailesinde; anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar

incelendiğinde ailesinde; anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde ailesinde; anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde ailesinde; anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde ailesinde; anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) Ortalama puanlar incelendiğinde ailesinde; anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

SONUÇ

Türkiye son yıllarda girişimcilik alanında çok ciddi yollar kat etmiş durumdadır; 2011 yılında girişimciliğe olumlu bakış ve kendi işini kurma konusunda Türkiye, İsviçre'yle beraber yüzde 50 gibi bir oranla Avrupa'nın en cesur ülkesi durumuna geçmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye'de şu an için var olan bürokratik zorluk ve engeller yeni düzenlemeler sayesinde aşılabilirse, girişimcilik, giderek daha da yaygınlaşabilecektir. Pek çok girişimciye şu an için engel olan, sermaye yetersizliğidir (Cansız, 2007: 46).

Türkiye'de kadın girişimcilere yönelik çalışmaların yürütülmesi ve uygulamaya koyulmasında, gelişmiş ülkelerden başlamak üzere artış gösteren kadın girişimci sayısı ve Avrupa Birliği, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü, Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların kadın girişimciliğini desteklemeye ve yaygınlaştırmaya yönelik politikalar izlemesi etkili olmuştur. Son yıllarda medyanın da sayesinde kadın girişimcilere olan ilgi artmıştır. Kadın girişimciliğine yönelik olan bu ilgi, bilhassa gelişmekte olan ülkelerde benimsenen ihracata yönelik kalkınma stratejileri ile yakından ilişkilidir (Soysal, 2010). Kadın girişimciler cinsiyet ve örgüt temelli farklı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu araştırmanında amacı bu sorunların belirlenmesi ve çözüm önerilerinin getirilmesidir.

Bu araştırmada Çanakkale ilinde yer alan kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları irdelemek amacı ile anket çalışması yapılmıştır. Anketler araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Anketler kadın girişimciler ile yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına aktarılmış ve analiz edilmiştir. Analiz sonucu elde edilen veriler aşağıda yer almaktadır.

Ankete katılan girişimci kadınların % 45'i 30-39 yaş arasındadır. Eğitim durumlarına bakıldığında ise en çok % 34 ile lise ve meslek lisesi mezun kadınların girişimci oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ankete katılan girişimcilerden elde edilen bilgilere göre Çanakkale ilçesindeki girişimci kadınların % 61'i evlidir. Bekarlar ise % 24'lük bir dilimi oluşturmaktadır.

Girişimci kadınların % 68'inin çocuğu varken, % 32'sinin ise çocuğu yoktur. 2 çocuklu girişimcilerin oranı % 43,4, tek çocuk olanların % 30,1 ve 3'den fazla çocuğa sahip olan girişimci kadınların oranı ise % 26.5'dir.

Girişimcilerin işletme kuruluş tarihlerine bakıldığında ise % 40'ının 2011-2015 yılları arasında kurulduğu görülmektedir. Bu işletmelerin büyük kısmı (% 82) şahıs işletmesi şeklindedir.

Kadın girişimcilerin kurdukları işletmelerin faaliyet gösterdiği sektörlere bakıldığında % 35'inin ulaştırma ve depolama, % 29'unun hizmet sektörü ve % 20'sinin konaklama ve yiyecek hizmetlerinde olduğu görülmektedir.

Çalışan sayılarına bakıldığında ise, 1-3 kişi çalışan işletmelerin oranı % 52'dir. -9 kişi çalışan işletmelerin oranı ise % 21.5'dir. Tek başına çalışan girişim oranı ise % 18.5'dir.

Girişimlerin aylık ortalama kazançlarının % 43.1'lik oran ise 5000-10000TL arasında oluğu görülmektedir. 30.000 TL'den fazla kazanan işletme sayısı ise 12'dir. 5000 TL'den az kazananların oranı ise % 38,1'dir.

Ankete katılan girişimci kadınlar iş kurmadan önce % 39'luk bir oran ile başka bir işte çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Girişimcilerden % 22'si ise ev hanımı olduklarını dile getirmişlerdir.

Araştırma sonuçlarına göre kadınlar girişimcilikte; faaliyet öncesinde ve faaliyet sırasında en fazla bilgi eksikliği ve toplumsal konularda, sorun yaşamaktadır. Bununla birlikte faaliyet öncesi, faaliyet sırasına ve aile yaşamına göre daha fazla sorun yaşamaktadır.

Elde edilen verilere göre, Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama ve Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu yaşa göre farklılık göstermektedir. 50 yaşından büyük kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir.

Bu bağlamda gelişen teknoloji ve modernleşen dünyaya gençlerin daha çabuk adapte olabildikleri düşünülebilinir. Ayrıca girişimci verilerine göre daha çok gençlerin girişimciliğe yöneldiklerini, yaşlılara göre çok daha fazla ilgili oldukları sonucu da çıkartılabilir. Gençlerin sorunlarla baş etmede yaşlılara göre çok daha fazla enerjisinin olduğu da düşünülebilinir. Ayrıca gençlere olan desteklerinde varlığı sorunları çözmede onlara yardımcı olmaktadır. Devletin gençlere olan desteği yaşlılara göre çok daha fazladır.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama,

Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama ve Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama ve Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu medeni duruma göre farklılık göstermektedir.

Elde edilen verilere göre evli kadınların daha fazla sorun yaşadıkları görülmektedir. Kadın olmanın çalışma hayatında günümüzde halen uygun karşılanmaması bu sorunları tetikleyen en önemli unsurları arasındadır. Ayrıca ekonomik anlamda özgürlüğü olmayan özellikle ev hanımı ve işsiz kadınların girişimcilikte çok daha fazla sorun yaşadıkları düşünülmektedir. Aileleri ve çevreleri tarafından destek göremedikleri içinde sorun yaşamaktadırlar.

Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama ve Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu çocuğu olma durumuna göre farklılık göstermektedir.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir.

Analiz neticesinde çocuğu olan kadınların, olmayanlara göre çok daha fazla sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Türk toplumumda zihinlerde yer eden düşünce olan kadın çocuk bakar ev ile ilgilenir düşüncesi bu sonuçta etkili olduğu düşünülebilinir. Ayrıca çocuk sahibi kadınlar her ne kadar kadın erkek eşit olsa da, erkeklere nazaran belli bir yaşa kadar çok daha fazla çocuklar ile ilgilenmek durumundadır. Ayrıca çocuk sayısı arttıkça kariyerine yönelmekte de kadınların zorluk çektiği görülmektedir. Bu bağlamda da zaten elde ettiğimiz sonuçlara göre çocuksuz kadın girişimcilerin çok daha az sorun yaşadıkları yada sorunlarla çok daha rahat başa çıktıkları görülmektedir.

Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama ve

Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu işletmesinin hukuki yapısına göre farklılık göstermektedir.

Kadın girişimcilerin işletmesi Limited ve Anonim Şirket olan kadınların Şahıs İşletmesi olanlara göre daha fazla sorun yaşadığı belirlenmiştir. Bu durum aslında kadınlara yönelik olmaktan çok, hukuki detaylar ile de ilgilidir. Şahıs işletmelerin hukuki detayları diğer işletme türlerine göre çok daha az olmasından dolayı çok fazla resmiyette sorun yaşamamaktadırlar. Şahıs işletmeleri dışarıdan yada bünyesinde çalıştırdıkları bir muhasebeci ile neredeyse tüm hukuki detaylarını yürütebilmektedirler.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama ve Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu işletmesinin faaliyet gösterdiği sektöre göre farklılık göstermektedir. Hizmet sektöründe yer alan kadın girişimcilerin, diğer sektörde işletmesi olan girişimcilere göre çok daha fazla sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Hizmet sektörü direkt müşteri ile ilgilenilmesini gerektirdiğinden dolayı sektör olarak belli başlı zorlukları vardır. Bu zorluklar bizim çalışmamızda da ortaya çıkmıştır.

Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama ve Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu işletmesinin bünyesinde çalışan kişi sayısına göre farklılık göstermektedir. İşletmede yalnız çalışan kadın girişimcilerin hem ekonomik hem de toplumsal konularda diğerlerine göre daha az sorun yaşadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Analiz sonucuna göre Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama ve Aile Yaşamında Sorun Yaşama durumu iş kurmadan önceki uğraşa sayısına göre farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde iş kurmadan önce diğer uğraşları olan kadınların diğerlerine göre daha fazla sorun yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Faaliyet Öncesinde Ekonomik Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesinde Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Öncesi Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Bilgi Eksikliği ve Toplumsal Sorun Yaşama, Faaliyet Sırasında Ekonomik Sorun Yaşama ve Faaliyet Sırasında Sorun Yaşama durumu ailesinde; anne, baba ve/veya eşinin girişimci olma durumuna göre farklılık göstermektedir. Ortalama puanlar incelendiğinde ailesinde;

anne, baba ve/veya eşi girişimci olan kadınların olmayanlara göre daha fazla sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen sonuçlar neticesinde aşağıdaki önerilerde bulunulabilinir:

- Girişimci kadın profili incelendiğinde çoğunluğun orta yaş olduğu anlaşılmaktadır. Toplumumuzun dinamiği olan genç girişimcilere yönelik destekler arttırılmalıdır.
- 50 yaş üstü kadınların daha çok sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda sorunlarını giderici danışmanlık hizmetleri devlet veya özel kadınlara destek kuruluşları tarafından verilmelidir.
- Ev hanımı ve işsiz kadınların girişimcilikte çok daha fazla sorun yaşadıkları görülmüştür. Aileleri ve sosyal çevreleri tarafından destek görmeli sağlanmalı ayrıca devlet tarafından desteklenmelilerdir.
- Çocuğu olan kadınlara yönelik devlet destekleri veya teşvikleri düşünülebilir. Çanakkale ilçesinde kreş durumu incelenip, gerekiyorsa ek kreşler açılmalı ve çalışan kadınlara özel teşvik veya indirimler uygulanabilir.
- Hukuki sorunlar konusunda bölgede yer alan kadın girişimciler kooperatif tarzı birleşebilir sorunlarını birlikte gidermeye çalışabilirler.
- Yerel yöneticiler bu çalışmada ortaya çıkan sorunların üzerine gitmeli kadın girişimcilere gerekli desteği vermelidir.
- Elde edilen bu sorunlardan yola çıkılarak yeni girişimci adaylarına bu sorunlar ile başa çıkmaları adına girişim öncesi yol gösterilmeli, destek olunmalıdır. Bu destek hem devlet tarafından hem de tecrübeli kadın girişimciler tarafından yapılmalıdır.
- Bu araştırma yapılması muhtemel benzer çalışmalara yol gösterici özeliktedir. Bu konunu kapsamını geliştirmek adına diğer illerde de benzer çalışmalar yapılarak karşılaştırmalar yapılmalıdır. Bu sayede kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunlara çözüm önerileri çok daha kolay sunulabilir.

KAYNAKÇA

Ağca, Veysel; Durmuş, Yörük (2006). Bağımsız Girişimcilik ve İç Girişimcilik Arasındaki Farklar: Kavramsal Bir Çerçeve. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi,* 8(2), 155-173.

Aidis, Ruta (2003). Entrepreneurship and Economic Transition. Tinbergen Institute Discussion Paper, University of Amsterdam. https://core.ac.uk/download/pdf/3119230.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2018).

Aktaş, Güven (2015). Kadın Girişimcilerin Sorunları, Kocaeli Örneği. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, 315, 32-37.

Aldrich, Howard; Catherina, Zimmer (1986). *Entrepreneurship Through Social Networks.* Cambridge, Massachusetts: Ballinger Publishing Company.

Altuntaş, H.Tarık (2016). Girişimcilik Destek Programlarının Aktif İstihdam Politikası Üzerindeki Etkinliği: KOSGEB Yeni Girişimcilik Programı Örneği Ve TR21 Analizi. Yüksek Lisans Tezi T.C. Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

Amabile, M. Teresa. How To Kill Creativity. (1998). http://gwmoon.knu.ac.kr/Lecture_Library_Upload/HOW_TO_KILL_CREATIVITY.pdf (Erişim Tarihi: 10.02.2018).

Anafarta, Nilgün; Sarvan, Fulya; Yapıcı, Nuray (2008). Konaklama İsletmelerinde Kadın Yöneticilerin Cam Tavan Algısı: Antalya İlinde Bir Araştırma, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 15, 111-137.

Apak, Sudi; Taşcıyan, Kamer; Aksoy, Muzaffer (2010). *Girişimcilik ve Sermaye Tedarik Yöntemleri.* Papatya Yayıncılık, İstanbul.

Arıkan, Semra (2002). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Siyasal Kitabevi, Ankara.

Arıkan, Semra (2004). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. 2. Baskı, Siyasal Kitapevi, Ankara.

Arslan Soner, Özcan C. Ceyhun, Bayrakçı Selman (2018). Turizm Fakültesi Öğrencilerinin Kadın Girişimcilik Algısı. *International Congress on Politic, Economic and Social Studies,* 4(1), 112-129.

Aşkın, Ayşin; Nehir, Selin; Vural Özgür (2011). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı ve Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 1-21.

Aytaç, Ömer (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 139-160.

Başol, Oğuz (2010). Girişimci Kadın ve Erkeklerin Başarı Algısındaki Farklılıklar: Küçük Ölçekli İşletmelerde Bursa İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Bursa.

Bedük, Aykut (2005). Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 3(12), 106-117.

Beğendik, Behiye (2013). Küresel Doğan İsletmelerin Uluslararasılaşma Sürecine Etki Eden Girişimcilik Yönelimi Boyutları ve Girişimci Özellikleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.

Berber, Metin; Burçin E. Yılmaz (2008). Türkiye'de Kadın İstihdamı: Ülke ve Bölge Düzeyinde Sektörel Analiz. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Sayı: 10.

Boz, Hüseyin (2007). Etnik Girişimcilik, Almanya'da Faaliyet Gösteren Türk Kökenli Girişimciler Üzerine bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Antalya.

Bozgeyik, Abdullah (2005). *Girişimcilere Yol Haritası*, İstanbul: Hayat Yayınları.

Bozkurt Çetinkaya; Kalkan, Özlem; Koyuncu, Adnan; Alparslan, Osman; Murat, Ali (2012). Türkiye'de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 1(15), 229-247.

Bozkurt, Öznur (2007). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111.

Bozkurt, Öznur; Erdurur, Kutbettin (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 1-25.

Börü, Deniz (2006). *Girişimcilik Eğilimi: M. Ü. İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.

Bridge, O'Neil, K; A. Cromie (2003). *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business* (2nd ed.). Palgrave/Macmillan.

Brindley, Clare (2005). Barriers to Women Achieving Their Entrepreneurial Potential: Women and Risk. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 11(2), 144-161.

Can, Yeşim; Karataş, Aslı (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği. *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, Mayıs. 251-261.

Cansız, Emine (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta.

Casson, Mark (1982). *The Entrepreneur: An Economic Theory*. Rowman & Littlefield.

Casson, Mark (1990). *Internalisation Theory and Beyond*. University of Reading.

Casson, Mark (1994). *The Economics Of Business Culture: Game Theory, Transaction Costs, and Economic Performance*. Oxford University Press.

Celik, Cemile; Özdevecioğlu Mahmut (2001). Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karsılaştıkları Sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma, 1. Orta Anadolu Kongresi, Nevşehir, 487-498.

Cici E. Nihan (2013). Kadınların Girişimcilik Yolunda Karşılaştıkları Sorunların Öz Girişimcilik Yetenekleri Üzerindeki Etkisi: Konya İlinde Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Coulter K. Mary (2001). *Entrepreneurship in Action*. Prentice Hall, U.S.A.

Coulter K. Mary (2003). *Entrepreneurship in action*. 2nd. Edition. Prentice Hall, U.S.A.

Çakıcı, Ayşehan (2006). Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Yaşamını Etkileyen Faktörler, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(4), 54-78.

Çam, L. Samet (2015). Kadın Girişimciliği. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi,* Sayı:315, 26-31.

Çelebi, Nilgün (1997). *Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri ve Örgütlerinde Kadın Girişimciler*, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Çelebi, Nilgün; Songül Sallan (1997). *Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Çetindamar, Dilek (2002). *Türkiye'de Girişimcilik.* İstanbul: TÜSİAD Yayını. 12/340.

Çıkmaz, Esra (2017). Kadın Girişimciliğin Geliştirilmesinde Kamu Kurum Ve Kuruluşların Destekleri İle Destek Sağlama Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar: Gaziantep İlinde Bir Uygulama. Doktora Tezi. T.C. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gaziantep.

Dayıoğlu, Meltem; Kırdar, G. Murat (2010). *Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımında Belirleyici Etkenler ve Eğilimler.* Ankara: DPT Yayınları Çalışma Raporu.

Dias, Joilson; John Mcdermott (2006). Institutions, Education, And Development: The Role Of Entrepreneurs. *Journal of Development Economics,* 80, 299-328.

Dobransky, D. Fasiska (2002). *Doctoral Thesis on A Discriminant Analysis of Entrepreneurial Personality Characteristics for Each of Three Generational Cohorts: The Silent Generation, The Baby Boomers And Generation X.* University Of Pittsbur.

Dollinger, J. Marc (1999). *Entrepreneurship: Strategies and Resources.* 2. Baskı. New Jersey, Prentice Hall.

Döm, Serpil (2015). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği.* Ankara: PEGEM Yayınları.

Drucker, F. Peter (1998). The Discipline of Innovation. *Harvard Business Review*, 76 (6), 149-157.

Durak İbrahim, (2018). "Küçük Prens" ve Modern Girişimcilik İle İşletmecilik Paradigması Üzerine Nitel Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 197-206.

Dutz, A. Mark; Janusz Ordover; Robert D. WİLLİG (2000). Entrepreneurship, Access Policy and Economic Development: Lessons From Industrial Organization. *European Economic Review*, 44(4), 739-747.

Ecevit, Yıldız (1993). *Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Bildiriler ve Tartışmalar*. Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Eğitim Serisi. Ankara. Yayın No: 74.

Ecevit, Yıldız Kaptanoğlu (2015). *Kadın Girişimciler Araştırması*. Garanti Bankası.

Edquist, Charles; Maureen D. Mckelvey (2000). *Systems of innovation*. Edvard Elgar Publishing, U.S.A.

Ercan, Salih; Gökdeniz, İsmail (2009). Girişimciliğin gelişim süreci ve girişimcilik açısından Kazakistan. *Bilig*, *49*, 59-82.

Ercan, Sertaç (2017). Duygusal zekâ ile girişimcilik arasındaki ilişki: Karabük üniversitesi girişimcilik bölümü öğrencileri örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.

Ersarı, Pınar (2015). Kadın Girişimcilerde Girişimcilik Özellikleri ve Liderlik Tarzlarının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.

Eryılmaz, Nesibe Şule (2014). Türkiye'de Kadın Girişimcilerin Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar. Yüksek Lisans Tezi, Yalova.

Ferrante, Francesco (2005). Revealing entrepreneurial talent. *Small Business Economics*, *25*(2), 159-174.

Foss, J. Nicolai; Peter G. Klein (2002). *Entrepreneurship and the firm: Austrian perspectives on economic organization*. Edward Elgar Publishing, 2002.

Gem (2010). *GEM 2010 Executive Report.* Global Entrepreneurship Monitor, USA.

Goffee, Robert; Richard SCASE (2992). *Kadınlar iş başında*. İstanbul: Eti Kitapları.

Golemann, Daniel (2002). Sonuc Alan Liderlik. *HR İnsan Kaynakları ve Yönetimi Dergisi*.

Gökakın, Z. Öztürk (2000). Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye"de Girişimci Kadın Profili. *8. Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, Nevşehir, 2000, 109-123.

Göküş, Mehmet; Sema M. Özdemiray; Zarif S. Göksel (2013). Bölgesel Kalkınmada Kadın Önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 29(1), 87-97.

Gözek, Sadık (2006). Girişimci adayının özellikleri, girişimcilik eğilimleri ve girişimci adaylarına sağlanan destekler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarık Ekonomisi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

Gülcan, Saadettin (2004). İşletmelerde Kadın-Erkek Ayrımcılığı ve Cinsel Taciz. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.

Güldal, Duygu (2006). Kadın Yöneticileri Motive ve Demotive Eden Faktörlerin Tespitine Yönelik Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Güleç, Sabite (2011). Kadın Girişimciliği, Yüksek Lisan Tezi, Karaman.

Gürol M. Ali; MARŞAP, Akın (2007). Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz Ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın. *Bilim Dergisi*, 4(1), 95-109.

Gürol, Yonca; Atsan, Nuray (2006). Entrepreneurial Characteristics Amongst University Students: Some Insights For Entrepreneurship Education and Training in Turkey. *Education+ Training,* 48 1, 2006, 25-38.

Hisrich, D. Robert; Peters, Micheal (1995). *Entrepreneurship–Starting Developing and Managing a New Enterprise*. New York: McGraw Hill.

Hisrich, D. Robert; Peters, MicheaL (1998). *Entrepreneurship.* New York: McGraw Hill.

Hisrich, D. Robert; Peters, Micheal (2001). *Creativity and The Business İdea*. Entrepreneurship. New York: McGraw Hill.

İlter, Berfu (2010). *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kadiger Örneği*, 1. Basım, Adalet Yayınları, Ankara.

İplikçioğlu, İsa; Taşer, Atıl (2009). The Effects of Gender Differences on Entrepreneurship: An Empirical Study. *Ankara University International Conference Marketing and Entrepreneurship*.

Kalkınma Bakanlığı (2012). Orta Vadeli Program 2013 – 2015, 38.

Kalkınma Bakanlığı (2012). Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımı: Eğilimler, Belirleyici Faktörler ve Politika Çerçevesi, *Beşeri Kalkınma Sektörü Avrupa ve Orta Asya Bölgesi,* Rapor No: 48508-TR.

Kalkınma Bakanlığı (2013). Onuncu Kalkınma Planı (2014 – 2018), 2013, 35-100.

Kansız, Nadir; Acuner, Salih (2008). Uretim ve İstihdama Katılımda Kadının Yeri. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi*, 20/240.

Kao, J. John (1989). *Entrepreneurship, creativity & organization*. Prentice Hall, USA.

Karimi, Saeid; Chizari, Mohammad; Biemans, Harm J.; Mulder, Martin (2011). Entrepreneurship education in Iranian higher education: The current state and challenges. *European Journal of Scientific Research*, *48*(1), 35-50.

Keskin, Sevtap (2013). Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin İstihdam Yaratmadaki Rolü. Doktora Tezi. T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kınay, H. Uğur (1994). *Küçük Yatırımlara Başlama Rehberi*. Ankara: Halk Bankası Yayınları.

Koray, Meryem (2011). Avrupa Birliği ve Türkiye'de "Cinsiyet" Eşitliği Politikaları. *Çalışma ve Toplum,* 2, 13-53.

Korkmaz, Adem; Korkut, Gülsüm (2012). Türkiye'de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 17(2), 41-65.

KOSGEB (2013). 2013 Yılı Performans Programı, 13-18.

Köse, Zeynep (2014). Turizmde Kadın İstihdamı ve Kadın Girişimciliği Beypazarı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kuratko, F. Donald; Hodgetts, Richard (2001). *Enterpreneurship–A Contemporary Approach*. New York: Delmer Publishing.

Kutanis, R. Özen; Hancı, Ayşegül (2004). Kadın Girişimcileri Kişisel Özgürlük Algılamaları. *3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Osmangazi Üniversitesi İİBF*. 457-464.

Küçük, Orhan (2015). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, 8.Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları.

Kümbetoğlu, Bülent (1994). *Kadın, Çalışma ve Evde Üretim, Dünya'da ve Türkiye'de Güncel Sosyolojik Gelişmeler.* Sosyoloji Derneği. Ankara, 563-572.

Landström, Hans (2005). Pioneers In Entrepreneurship And Small Business Research. S*pringer Science*, 2005.

Littunen, Hannu (2000). Entrepreneurship and the characteristics of the entrepreneurial personality. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, *6*(6), 295-310.

Marangoz, Mehmet (2013). *Girişimcilik*. 2. Baskı. İstanbul: Beta Basım.

Mill, J. Stuart (1994). *Principles of political economy*. D. Appleton.

Minibaş, Türkel (2005). Ekonomik Kalkınma ve Kadın İstihdamı. 4. Uluslararası Kadın Yöneticiler Forumu.

Mueller, L. Stephan; Thomas, Anisya S. (2001). Culture and entrepreneurial potential: A nine country study of locus of control and innovativeness. *Journal of business venturing*, *16*(1), 51-75.

Müftüoğlu, Tamer (1994). *İşletme İktisadı*, Ankara.

Müftüoğlu, Tamer; Haliloğlu, Necla (2009). *Nasıl Girişimci Olunur?*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Naktiyok, Atılhan (2004). *İç girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayınları.

Neergaard, H; Nielsen, K.; Kjeldsen, J. (2006). *State of the Art of Women's Entrepreneurship, Access to Financing and Financing Strategies in Denmark* Edward Elgar Publishing. Cheltenham.

Nybakk, Erlend; Hansen, Eric N. (2008). Entrepreneurial Attitude, Innovation And Performance Among Norwegian Nature-Based Tourism Enterprises. *Forest Policy And Economics,* 10, 473-479.

Ocak, Metin (2013). Bazı Öncülleri ve Sonuçları Bağlamında Kurumsal Girişimcilik: Görgül Bir Araştırma. Doktora Tezi. T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Onay, Meltem; Çavuşoğlu, Selin (2010). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 47-67.

Onay, Ü. Gülsüm (2013). Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta KOSGEB Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Örücü, Edip; KILIÇ, Recep; Kılıç, Taşkın (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği. *Celal Bayar Universitesi İ.İ.B.F. Yonetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 /2, 117-135.

Özdevecioğlu, Mahmut ve Karaca, Mustafa (2015). *Girişimcilik ve Girişimci Kişilik*. Konya: Eğitim Yayınevi.

Özkan, Şule; Gündoğdu, Fatma; Emsen, Selçuk; Aksu, Hayati (2010). Türkiye'de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 58(4), 145- 172.

Özkul, Gükhan; Dulupçu, Murat A. (2007). Kişisel Gelişimin Girişimci Tipleri Üzerine Etkisi: Antalya-Isparta İllerinde Bir İnceleme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), 67-92.

Öztürk, M. Demet (2016). Türkiye'de Kadın Girişimcilik: Kadınları Girişimciliğe Yönelten Faktörler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü, İstanbul.

Özuğurlu, Aynur (2013). *21. Yüzyıl Feminizmine Doğru.* Ankara: Notabene.

Özyol, Arzu (2015). Eşitlik İş Demektir. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi,* Sayı:315. 20-25.

Robbins, Stephen P; Coulter, Mary (2002). *Management,* Prantice Hall Inc. USA.

Sabah (2004). Kadın Yöneticiler Daha Başarılı Oluyor. http://arsiv.sabah.com.tr/2004/05/23/gnd110.html (Erişim Tarihi: 07.03.2018).

Sandıklı, Atilla (2009). *Aktif Yasamda Kadın: Türkiye Örneği*.

Saygın, Işılay (2009). Türkiye'de Kadın Girişimci Olmanın Avantaj ve Dezavantajları Yerel Gündem. Ulusal Üniversiteli Girişimciler ve Yöneticiler Zirvesi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi.

Schumpeter, A. Joseph (1961). *The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle*. New York: Oxford University Press.

Sexton, D. L.; Smilor, R.W. (1996). *Entrepreneurship 2000*. Kaplan Publishing.

Silver, A.David; ARTHUR, David (1983). *The entrepreneurial life: How to go for it and get it*. John Wiley & Sons.

Sinanoğlu, Koç Elif (2005). Kadın Girişimciler Kavramı ve Serbest Meslek Mensubu Kadın Girişimcilere İlişkin Konya İlinde Uygulamalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Soysal, Abdullah (2010). Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* 5,1, 71-95.

Sönmez, Asuman; Toksoy, Andaç (2014) Türkiye'de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz. *Yönetim ve Ekonomi*, 21(2), 41-58.

Sungur, Zerrin (2013). Türkiye'nin Sakin Şehirlerindeki Kadın Girişimciliğine Sosyolojik Bir Bakış. *Internatıonal Conference on Eurasian Economies,* 3, 641-648.

Şahin, Esen (2006). Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2006.

Şekerler, Hasan (2006). Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı. Kütahya.

Şişman, Mehmet (2002). *Örgütler ve Kültürler.* Ankara: Pagem Yayınları.

Tamer, Gülay (2013). Dünya'ya Kıyasla Türkiye'de Kadın Girişimciliği. *International Conference on Eurasian Economies*. 3, 649-656.

Taş, Ahmet (2016). Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkinin parametrik tekniklerle analizi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği. Yüksek Lisans Tezi. T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Tatar, Tevfik; Üner, Mehmet (1992). *Girişimcilik İlkeleri*, Ankara: Gazi Büro Yayınları.

Tceuep (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı 2008-2013*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tekin, Mahmut (2004). *Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Toksöz, Gülay (2011). *Kalkınmada Kadın Emeği*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Top, Seyfi (2006). *Girişimcilik Keşif Süreci*, İstanbul: Beta Basım.

Topkaya, Özgür (2013). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Teorisi: Girişimciliğin Ekonomik Büyüme ve İstihdam Boyutu. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* 8(1), 29-54.

TÜSİAD (1999). *Türkiye'de Girişimcilik.* İstanbul: Lebib Yalkın Yayınları.

Ufuk, Hatun; Özgen, Özlen (2000). *Kadın girişimcilerin sosyo-kültürel ve ekonomik profili: Ankara Örneği.* Ankara: KOSGEB Yayınları.

Uğur, Burcu (2015). Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Uğuz, Ç. Ssabriye; Topbaş, Ferhal (2016). Turizmde Kadın İstihdamı ve Ücret Ayrımcılığı: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Turizm Araştırmaları Dergisi,* 27 (1), s. 62-78.

Ulhoi, J. P. (2005) The Social Dimensions of Entrepreneurship. *Technovation,* 25, 939-946.

Uzun, Emin; Dirlik, Serkan (2007). KOBİ Sahiplerinin Girişimcilik, Kişilik ve Liderlik Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Muğla İlinde Ampirik Bir Araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11(2), 133-148.

Üst, Gamze (2016). Kadının Fendi. *Uni Business Aylık Ulaşım ve İş Dergisi.* Yıl:4, Sayı:40, 28-31.

Wickham, A. Philip (2001). *Strategic Entrepreneurship: A decision making approach to new venture creation and management*, Harlow: Financial Times.

Wickham, A. Philip (2004). *Strategic Entrepreneurship.* 3. Baskı. Britain: Prentice Hall.

Yerlikaya, Metin (2005). *Girişimci*, Ankara: Adım Yayınları.

Yetim, Nalan (2002). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler. *Ege Akademik Bakış Dergisi,* 2,1.

Yetim, Nalan (2008). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği. eab.ege.edu.tr/pdf/2_2/C2-S2-%20M8.pdf (Erişim Tarihi: 04.03.2018).

Yıldız, Selin (2007). Girişimcilik. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.ab.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<http://www.calismadunyasi.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<http://www.girisim.net/iskurma.htm> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<http://www.kadav.org.tr/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<http://www.kagider.org/> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<http://www.kedv.org.tr> (Erişim Tarihi: 17.02.2018).

<http://www.kosgeb.gov.tr> (Erişim Tarihi: 17.02.2018).

<http://www.meksa.org.tr> (Erişim Tarihi: 17.02.2018).

<http://www.tkv-dft.org.tr> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

<http://www.tobb.org.tr> (Erişim Tarihi: 18.01.2018).

<http://www.tusiad.org.tr> (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

https://www.kobilersizinicin.com/turkiyede-girişimcilik.aspx (Erişim Tarihi: 15.02.2018).

EKLER

EK-1

ANKET FORMU

Değerli katılımcı,

Bu anket, **Kadın Girişimcilerin Yaşadığı Sorunlar, Çanakkale İli Alan Araştırması** konulu yüksek lisans tezinin veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz cevaplar, bilimsel veri analizinde kullanılacaktır. Ankete katılanların isim soy isim, TC, iletişim bilgisi gibi özel bilgiler vermeleri istenmemekte olup verilen diğer yanıtlat gizlilik ilkesine uygun olarak araştırmacı tarafından saklanacaktır.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Emine AÇIL
Danışman: Doç. Dr. Özgür TOPKAYA
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler End.
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

KADIN GİRİŞİMCİLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ VE İŞLETMELERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

1) Yaşınız	
2) Eğitim durumunuz	( ) Bir okul bitirmedi ( ) İlköğretim (ilk-orta) ( ) Ortaöğretim (lise ve meslek lisesi) ( ) Üniversite (2 ve 4 yıllık) ( ) Yüksek Lisans ve Doktora
3) Medeni durumunuzu belirtiniz:	( ) Hiç evlenmedi ( ) Evli ( ) Boşanmış/Eşini kaybetmiş
4) Çocuğunuz var mı, varsa kaç çocuğunuz var?	( ) Çocuğum yok ( ) …….. çocuğum var
5) İşletmenizin kuruluş yılı:	
6) İşletmenizin hukuki yapısı	( ) Şahıs İşletmesi ( ) Limited Şirket ( ) Anonim Şirket

7) İşletmenizin faaliyet gösterdiği sektör	( ) Bilgi ve iletişim ( ) Hizmet ( ) İmalat ( ) İnşaat ( ) Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyeti ( ) Madencilik ve taş ocakçılığı ( ) Toptan ve perakende ticaret ( ) Ulaştırma ve depolama ( ) Diğer
8) İşletmeniz bünyesinde kaç kişi çalıştırıyorsunuz?	( ) Yalnız kendim çalışıyorum ( ) 1 - 3 kişi ( ) 4 - 9 kişi ( ) 10 - 50 kişi ( ) 51 - 250 kişi ( ) 250 kişiden fazla
9) Aylık ortalama kazancınız ne kadar?	( ) 5000 TL'den az ( ) 5000-1000 TL ( ) 10001-20000 TL ( ) 20001-30000 TL ( ) 30000 TL'den fazla

KADIN GİRİŞİMCİLERİN İŞ HAYATINA BAŞLAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER

10) İş kurmadan önceki uğraşınız ?	1. ( ) Aynı işi evde yapıyordum 2. ( ) Bir işte çalışıyordum (kamu-özel) 3. ( ) Eğitim/öğretime devam ediyordum 4. ( ) İş arıyordum 5. ( ) Ev işleriyle meşguldüm 6. ( ) Emekliydim 7. ( ) Diğer
11) Ailenizde; anne, baba ve/veya, eşinizden girişimci olan var mı?	( ) Evet ( ) Hayır
12) Kurduğunuz işle ilgili mesleki deneyiminiz var mı?	( ) Deneyimim yok ( ) 0 - 2 yıl ( ) 3 - 5 yıl ( ) 5 yıldan fazla
13) Mesleki bilgi ve becerilerinizi nasıl kazandınız?	( ) Aileden ( ) İş hayatından ( ) Örgün ve yaygın eğitim yoluyla ( ) Meslek edindirme programları ile(kurs, eğitim vb) ( ) Diğer
14) Girişimciliğe başlama nedenleriniz nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)	1. ( ) Başarma duygusu 2. ( ) Ekonomik bağımsızlık kazanmak 3. ( ) Bağımsız çalışmak 4. ( ) Kendini geliştirmek 5. ( ) Evin bütçesine katkıda bulunmak

	6. ( ) Mesleği yapmak 7. ( ) Yüksek kazanç elde etmek 8. ( ) Yenilikçi fikirleri hayata geçirmek 9. ( ) İstihdam imkanları yaratmak 10. ( ) Toplumsal ilişkilerin getirisi 11. ( ) Yeni bir çevre edinmek 12. ( ) İş bulamamak 13. ( ) Çalışma saatlerini ayarlayabilmek 14. ( ) Kişisel hobi veya ilgi duymak 15. ( ) Aile içinde edinilen rolün uzantısı 16. ( ) İş ilişkileri ile kişisel ilişkileri ayırmak 17. ( ) Zaman geçirmek 18. ( ) Kişisel koşullar (evlenme, boşanma, vb.)

KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR

1.Kesinlikle Katılıyorum 2.Katılıyorum 3.Kararsızım
4.Katılmıyorum 5.Kesinlikle Katılmıyorum

FAALİYET ÖNCESİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR ***İşletmemi kurarken;***					
1) Hiçbir sorunla karşılaşmadım	1	2	3	4	5
2) Ailemin karşı çıkmasından dolayı sorun yasadım	1	2	3	4	5
3) Bilgi eksikliği ve tecrübesizliğimden dolayı sorun yaşadım	1	2	3	4	5
4) Toplumun olumsuz bakışı, önyargılı tutumlar nedeniyle sorun yaşadım	1	2	3	4	5
5) Diğer işletmelerin güven duymaması nedeniyle sorun yaşadım	1	2	3	4	5
6) Sermaye temininde sorun yaşadım	1	2	3	4	5
7) Bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşadım	1	2	3	4	5
8) Yer temininde sorun yaşadım	1	2	3	4	5
9) Kiraların yüksek olmasından dolayı sorun yaşadım	1	2	3	4	5
10) İşyeri kurma aşamasında inşaat işlerinde sorun yaşadım	1	2	3	4	5
11) Malzeme temininde sorun yaşadı	1	2	3	4	5
12) Pazarda tanınmamış olmaktan dolayı sorun yaşadım	1	2	3	4	5
13) Kadın olmamdan dolayı sorun yaşadım	1	2	3	4	5

FAALİYET SIRASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR ***İşletmemin faaliyeti sırasında;***					
14) Ticari tecrübe eksikliğive deneyimsizliğimden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
15) Ailevi nedenlerden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
16) Tedarikçi ilişkilerinde sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
17) Müşteri ilişkilerinde sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
18) Bürokratik işlemlerden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
19) Çalışanların üzerinde otorite kurmakta sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
20) Pazardaki erkek hâkimiyetinden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
21) Diğer işletmelerin güven duymaması nedeniyle sorun yaşıyorum					
22) Kadın olmamdan dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
23) Pazarın durgun oluşundan dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
24) Borç ödemelerinden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
25) Vergi ödemelerinden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
26) Bürokratik engellerden dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
27) Kredi alamamamdan dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
28) Toplumun geleneksel baskısından dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
29) Aşırı yorgunluktan dolayı sorun yaşıyorum	1	2	3	4	5
AİLE YAŞAMINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR ***Girişimci olmam/kendi işimi yapmamdan dolayı;***					
30) Ev işlerinde sorunlar yaşıyorum	1	2	3	4	5
31) Çocuk bakımında sorunlar yaşıyorum	1	2	3	4	5
32) Aile bireylerine yeterli zaman ayıramıyorum	1	2	3	4	5
33) Kendime yeterli zaman ayıramıyorum	1	2	3	4	5
34) Sosyal baskı hissediyorum	1	2	3	4	5
35) Fiziksel ve zihinsel yorgunluk yaşıyorum	1	2	3	4	5

Bunların dışından iş kurma öncesinde ve iş yapma sırasında yaşadığınız sorunlar nelerdir?
İş kurma öncesinde ve iş yapma sırasında yaşadığınız sorunların çözümü için önerileriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, Adı	: AÇIL Emine
Uyruğu	: T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri	: 23 /04 /1990, İzmir
Telefon	: (553) 084 91 57
E-mail	: emineacil@gmail.com

Eğitim

Derece	**Eğitim Birimi**	**Mezuniyet Tarihi**
Yüksek Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	2018
Lisans	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	2016
Lise	Aybers Hikmet Karabacak Lisesi	2007

Yabancı Dil

İngilizce